

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY
ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"
POKL.08.01.04-02-001/09

OCENA WPŁYWU ZIDENTYFIKOWANYCH TRENDÓW ROZWOJOWYCH NA SYTUACJĘ SEKTORA TURYSTYKI NA DOLNYM ŚLĄSKU, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SPODZIEWANYCH ZMIAN NA RYNKU PRACY

ANTYCYPACJA DZIEDZIN GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ
O NAJWIĘKSZYCH I NAJMNIEJSZYCH PERSPEKTYWACH
ROZWOJU, A CO ZA TYM IDZIE POTRZEB GOSPODARKI
TURYSTYCZNEJ W DZIEDZINIE POTENCJAŁU LUDZKIEGO
W PODZIALE K-M.

„Publikacja dystrybuowana bezpłatnie”

„Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.

POKL.08.01.04-02-001/09

Raport pn. **„ANTYCYPACJA DZIEDZIN GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ
O NAJWIĘKSZYCH I NAJMNIEJSZYCH PERSPEKTYWACH ROZWOJU, A CO
ZA TYM IDZIE POTRZEB GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ W DZIEDZINIE
POTENCJAŁU LUDZKIEGO W PODZIALE K-M.”** opracowany został przez zespół

AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO

59-220 Legnica

Ul. Macieja Rataj 26

tel.(76) 862-35-22; (76) 852-30-15; fax (76) 862-09-68

Biuro: 67-200 Głogów; ul. Budowlanych 6a

tel.(76) 835-68-91; fax (76) 834-27-97

W składzie:

dr Robert Kropiwnicki

Jarosław Rabczenko

Joanna Milczarz

Szymon Hnat

Katarzyna Jakubas

Agnieszka Młynarczyk

Maciej Kupaj

Agnieszka Kruchowska

Justyna Florczyk

Patryk Chruścik

Magdalena Roicka

Natalia Malkiewicz

Krzysztof Stroński

Małgorzata Kicak

Adam Zysk

Współpraca:

Wojciech Fedyk

Legnica 2010

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

Spis treści

<i>Wstęp</i>	5
<i>Metodologia</i>	7
<i>1. Analiza struktury jakościowo-przestrzennej podmiotów gospodarki turystycznej w regionie</i>	9
1.1. Gospodarka turystyczna na poziomie gminnym i powiatowym	26
1.2. Gospodarka turystyczna na poziomie subregionów turystycznych z APRT	50
1.3. Analiza porównawcza struktury jakościowo-przestrzennej podmiotów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku na tle regionów konkurencyjnych	63
1.4. Analiza podmiotów gospodarki turystycznej w regionie w kontekście oferowanych usług i produktów turystycznych w poszczególnych sferach turystyki.	76
1.4.1. Turystyka aktywna	77
1.4.2. Turystyka uzdrowiskowa	102
1.4.3. Turystyka miejska i kulturowa	105
1.4.4. Turystyka biznesowa	109
1.4.5. Turystyka na terenach wiejskich	112
1.4.6. Turystyka pielgrzymkowa	122
1.4.7. Turystyka tranzytowa	125
1.5. Rekomendacja do zmian charakteru usług i produktów turystycznych w gospodarce turystycznej regionu w podziale na poszczególne sektory, zgodnie z rozdziałem 1.4.	131
<i>2. Trendy i tendencje w gospodarce turystycznej Dolnego Śląska na tle preferencji i trendów ogólnosięwiatowych, europejskich i krajowych w zakresie oferowanych usług i produktów turystycznych – analiza porównawcza</i>	136
2.1. Trendy i tendencje w gospodarce turystycznej w regionie w okresie 2010-2013	147
2.2. Perspektywiczne trendy i tendencje w gospodarce turystycznej w regionie w latach 2013-2015	151

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

<i>3. Potrzeby gospodarki turystycznej Dolnego Śląska w dziedzinie potencjału ludzkiego (z uwzględnieniem podziału na kobiety i mężczyzn)</i>	<i>153</i>
3.1. Stan jakościowo-ilościowy i analiza przestrzenna kadr turystyki w podziale na poszczególne sektory zgodnie z rozdziałem 1.4	153
3.2. Rekomendacje do zmiany modelu kształcenia kadr dla sektora gospodarki turystycznej w regionie.	177
<i>4. Podsumowanie.</i>	<i>181</i>
4.1. Wnioski i cele z analizy.....	181
<i>Bibliografia.....</i>	<i>182</i>
<i>Spis tabel.....</i>	<i>185</i>
<i>Spis wykresów.....</i>	<i>188</i>
<i>Spis map.....</i>	<i>191</i>
<i>Rysunki.....</i>	<i>191</i>
<i>Wzór ankiety.....</i>	<i>192</i>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY
ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

Wstęp.

Turystyka jest ważną dziedziną gospodarki. Wpływa na jej rozwój poprzez angażowanie wielu sektorów gospodarczych, a także stymuluje wzrost i rozwój regionów w Polsce. Rozwój turystyki w regionie pobudza przedsiębiorczość likwidując bezrobocie w wyniku, czego zwiększa poziom życia społeczeństwa. Rozwój usług agroturystycznych spowodował wzrost dochodów gospodarstw domowych, a w konsekwencji rozwój wsi. Preferowane wzorce życia kładą nacisk na: zdrowie, kondycję, wartości poznawcze i nowe doznania. Światowe trendy rozwojowe turystyki, rosnąca konkurencja na rynku turystycznym oraz zmieniające się preferencje i potrzeby turystów, zwracają uwagę na problematykę jakości w turystyce. Ustandaryzowane świadczenie usług i oferowanych produktów z międzynarodowymi normami jest konieczne, by zwiększyć konkurencyjność naszego kraju w porównaniu z krajami europejskimi. Wzrost jakości oferowanych dóbr i usług będzie stanowić o pozycji Polski w światowej gospodarce. Co raz częściej jakość wpływa na decyzje konsumentów, także w turystyce, świadczy to o wzroście wymagań i świadomości zdrowotnej, ekologicznej społeczeństwa. Cechy oferowanych produktów i usług powinny odpowiadać wymaganiom konsumenta - turysty. Warto dodać, iż jakość to także obsługa klienta, na którą składa się poziom wykształcenia kadry turystycznej, nie tylko tej bezpośrednio obsługującej klientów, ale każdego szczebla firmy.

Celem niniejszego opracowania pn. *„Antycypacja dziedzin gospodarki turystycznej Dolnego Śląska o największych i najmniejszych perspektywach rozwoju, a co za tym idzie potrzeb gospodarki turystycznej w dziedzinie potencjału ludzkiego w podziale K - M”* jest analiza podmiotów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku, w tym w poszczególnych sferach turystyki oraz ukazanie trendów i tendencji rozwojowych na tle preferencji ogólnoswiatowych, europejskich i krajowych. Cele te przyczynią się do realizacji najważniejszego celu, jakim będzie ukazanie potrzeb gospodarki w dziedzinie potencjału ludzkiego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

Raport realizowany jest w ramach projektu systemowego pn. „*Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012*” w poddziałaniu 8.1.4. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt polega na przeprowadzeniu badań i analiz dotyczących prognoz, jaki wpływ na sektor turystyczny będzie miała organizacja EURO 2012 oraz tendencji rozwojowych, cyklu koniunkturalnego branży turystycznej i analizy potrzeb sektora turystycznego w dziedzinie kapitału ludzkiego. Projekt poprzez analizy wskaże, jakie powinny być kierunki kształcenia kobiet i mężczyzn w stosunku do oczekiwań sektora gospodarki turystycznej w regionie.

Metodologia.

Dane wykorzystane na cele niniejszego raportu pochodzą z dostępnych źródeł, instytucji zajmujących się badaniami sektora turystycznego (Polska Organizacja Turystyczna, Dolnośląska Organizacja Turystyczna, Instytut Turystyki, Główny Urząd Statystyczny, dane stowarzyszeń turystycznych (np. PTTK)). Materiały wykorzystane w raporcie pochodzą także z Wydziału Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. W opracowaniu korzystano również z publikacji naukowych. Wykaz źródeł raportu szczegółowo przedstawiono w *Bibliografii*.

Prognozy zjawisk turystycznych przedstawione w *rozdziale 2.*, są formułowane z wykorzystaniem dorobku nauki, na podstawie dostępnych danych statystycznych i odnoszą się do określonej przyszłości. Przyszłą wartość zmiennej wyznaczymy poprzez zastosowanie modelu liniowego Holta. Model ten służy do wygładzania szeregu czasowego, w którym występuje i tendencja rozwojowa, i wahania przypadkowe¹. Zjawiska te będą opisywane za pomocą zmiennych ilościowych. W liniowym modelu Holta występują dwa współczynniki F_t i S_t ;

$$F_t = \alpha \cdot y_t + (1 - \alpha) \cdot (F_{t-1} + S_{t-1}) \text{ dla } t > 1$$

$$S_t = \beta \cdot (F_t - F_{t-1}) + (1 - \beta) \cdot S_{t-1} \text{ dla } t > 1$$

gdzie:

F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t

S_t - wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t

α, β - parametry modelu o wartościach z przedziału $[0, 1]$.

W naszych badaniach pierwsze wartości F_t i S_t dla okresu $t=1$ obliczymy za pomocą:

$$F_1 = y_1,$$

$$S_1 = y_2 - y_1.$$

¹ „Prognozowanie gospodarcze. Metody i zastosowania” redaktor naukowy M. Cieślak, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 1997.

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

Parametry α , β wybiera się określając taką kombinację, przy której średni kwadratowy błąd prognozy będzie najmniejszy. Dla naszych celów określamy parametry α , β na poziomie 0,5. Przyjęta wartość α oznacza, iż przy ocenie trendu F_t w okresie t taką samą wagę przypisujemy wartości rzeczywistej y_t zanotowanej dla tego okresu, co ocenę wartości trendu F_{t-1} w poprzednim okresie, powiększoną o S_{t-1} . Natomiast założony poziom parametru β wskazuje, że na wygładzoną wartość przyrostu S_t ma taki sam wpływ ostatni znany przyrost ocen wartości trendu $F_t - F_{t-1}$, co wygładzona wartość przyrostu S_{t-1} dla poprzedniego okresu.

Równanie prognozy na okres t ma postać:

$$y_t^* = F_n + (t-n)S_n, t > n$$

gdzie:

y_t^* – prognoza zmiennej Y wyznaczana na okres t

F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t ;

S_t – wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t ;

n - liczba wyrazów szeregu czasowego zmiennej prognozowanej.

Celem prognozy będzie przedstawienie istotnych czynników determinujących charakter przemian sektora turystycznego tak, aby podmioty w nim uczestniczące mogły na bieżąco na nie reagować i pełniej zaspakajać potrzeby odbiorców.

Na cele *rozdziału 3* Agencja Rozwoju Regionalnego ARLEG S.A. przeprowadziła własne badania dotyczące wielkości i struktury zatrudnionych kadr turystyki w województwie dolnośląskim. Badaniami ankietowymi objęte zostały wybrane podmioty sektora turystycznego funkcjonujące na Dolnym Śląsku, tj. podmioty:

- ❖ sektora noclegowego i gastronomicznego,
- ❖ sektora transportu pasażerskiego,
- ❖ sektora biur podróży,
- ❖ sektora organizatorów i pośredników turystycznych.

Próba ankietowa wynosiła 360 wybranych losowo podmiotów, które funkcjonują w 92 miejscowościach województwa dolnośląskiego. Ankiety zostały przeprowadzone w formie bezpośrednich, telefonicznych wywiadów.

1. Analiza struktury jakościowo-przestrzennej podmiotów gospodarki turystycznej w regionie.

Gospodarka turystyczna nie jest samodzielny sektorem tak, jak na przykład transport czy budownictwo. Reprezentują ją *„te fragmenty gospodarki narodowej, które tworzą dobra i usługi na rzecz turystyki, funkcjonalnie powiązane ze sobą i pozostałymi fragmentami gospodarki narodowej”*². Według W.W. Gaworeckiego gospodarka turystyczna to *„kompleks różnorodnych funkcji gospodarczych i społecznych bezpośrednio i pośrednio rozwijanych w celu zaspokojenia wzrastającego zapotrzebowania człowieka na dobra i usługi turystyczne”*. Ponieważ popyt zgłaszany przez turystów jest różnorodny, zaspokojenie jego następuje poprzez zaangażowanie wielu sektorów gospodarki i jest sumą podejmowanych przez nich działań. *„Cała sfera działań, urządzeń i środków mających na celu zaspokajanie potrzeb kreowanych przez turystów określana jest mianem gospodarki turystycznej”*³. Gospodarkę turystyczną wyznacza wielkość i struktura popytu związanego z podróżami turystycznymi i jest on także źródłem podejmowania decyzji. Podział gospodarki turystycznej według stopnia niezbędności dla obsługi ruchu turystycznego oraz znaczenia dla turysty danego przedmiotu, dokonany przez K. Krapfa, W. Huzikera i P. Berneckera wyróżnia bezpośrednią i pośrednią gospodarkę turystyczną⁴.

BEZPOŚREDNIA GOSPODARKA TURYSTYCZNA:

Typowa:

- o hotelarstwo,
- o gastronomia,
- o transport pasażerski,
- o biura podróży,

² A. Panasiuk (red. nauk.), *Gospodarka turystyczna. Zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008,

³ Tamże,

⁴ Tamże,

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

- o walory turystyczne (infrastruktura i usługi umożliwiające korzystanie z nich),
- o związki i organizacje turystyczne.

Uzupełniająca:

- o produkcja artykułów turystycznych (mapy, przewodniki, pamiątki, sprzęt turystyczny),
- o handel artykułami turystycznymi,
- o ubezpieczenia i usługi finansowe,
- o obiekty kulturalno-rozrywkowe,
- o obiekty rekreacyjno-sportowe,
- o działalność samorządów w zakresie rozwoju i promocji turystyki,
- o działalność organizacji w zakresie propagowania turystyki.

POŚREDNIA GOSPODARKA TURYSTYCZNA:

- sektor bankowy i ubezpieczeniowy,
- pozostały sektor transportu pasażerskiego,
- pozostałe placówki handlowe,
- poczta i telekomunikacja,
- ochrona środowiska przyrodniczego,
- gospodarka komunalna
- produkcja artykułów tak jak np. aparat fotograficzny, kosmetyki (np. zawierające filtry przeciwsłoneczne, farmaceutyki, odzież)⁵

Na cele niniejszego raportu uwzględniono strukturę podmiotów działających w branży turystycznej ze względu na oferowane usługi i produkty turystyczne, w podziale na sektory:

- turystyki aktywnej (turystyka piesza, rowerowa, kajakowa, narciarska, specjalistyczna)
- turystyki uzdrowiskowej, w tym Med-tours, wellness, spa,

⁵ A. Panasiuk (red. nauk.), *Gospodarka turystyczna. Zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008,

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

- turystyki miejskiej i kulturowej
- turystyki pielgrzymkowej
- turystyki biznesowej, w tym turystyka konferencyjno-kongresowa, podróże służbowe oraz Incentive tours
- turystyki wiejskiej tym, agro– i ekoturystyka oraz pamiątkarstwo i kuchnia regionalna
- turystyki tranzytowej.

Natomiast podmioty gospodarki turystycznej to:

- jednostki prowadzące działalność gospodarczą,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- organizacje i stowarzyszenia turystyczne.

Podmioty gospodarki turystycznej odpowiadają na popyt turystyczny, który jest wypadkową ruchu turystycznego. Wraz z rozwojem branży turystycznej, napływem nowej technologii i rozwiązań oraz zmieniającymi się trendami zachowań i potrzeb turystów wzrasta znaczenie jakości w usługach i dobrach turystycznych.

Jakość to według W.E. Deminga „przewidywalny stopień jednorodności i niezawodności przy możliwie niskich kosztach i dopasowaniu do wymagań rynku”.⁶

Jakość jest pojęciem subiektywnym i jej postrzeganie zależy od zamożności i potrzeb indywidualnego klienta. Jakość w turystyce może być postrzegana dwojako; jako element obsługi klienta (jakość funkcjonalna) oraz jako wartości techniczne produktu (jakość techniczna)⁷. Istnienie obu wymiarów jakości powinno być równie ważne, niedociągnięcia jednego nie powinny usprawiedliwiać braków drugiego.⁸ Warto zwrócić uwagę na przedmiotowość usług, usługi nie są materialne, nie można je zgromadzić na zapas. Dlatego też o ile miernej jakości produkt można zastąpić nowym o lepszym wykonaniu, tym źle świadczona usługa pozostawi niesmak.

⁶ A. Panasiuk (red. nauk.), *Gospodarka turystyczna. Zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.

⁷ M. Kachniewska, *Zarządzanie procesem świadczenia usług jako element zintegrowanego zarządzania jakością produktu turystycznego*, SGH, Warszawa 2003.

⁸ Tamże.

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

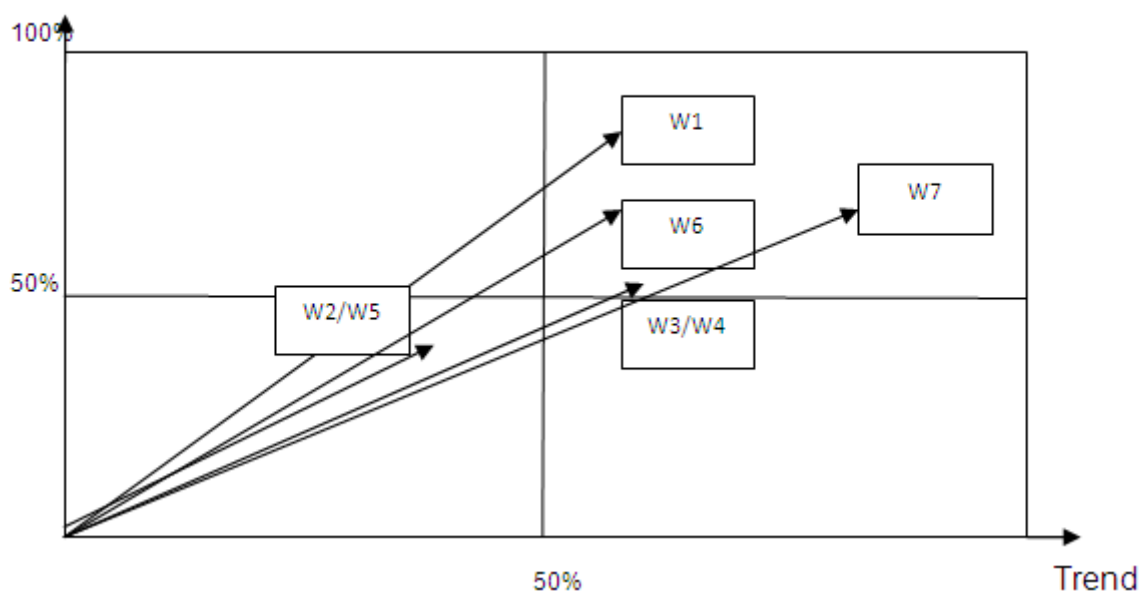
W tabelach 1 i 2 podjęto próbę autorskiej antycypacji rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki turystycznej Dolnego Śląska wskazując m.in. na ich hierarchiczne znaczenie dla rozwoju turystyki w regionie oraz oceniono szanse i perspektywy.

W kolejnych rozdziałach prezentowany jest opis poszczególnych sektorów gospodarki turystycznej i typów turystyki dla zobrazowania struktury jakościowo-ilościowej w regionie.

Podsumowaniem przeprowadzonych analiz było podjęcie próby oceny zależności pomiędzy czynnikami atrakcyjności danego sektora gospodarki turystycznej, a możliwościami rozwojowymi w świetle zaobserwowanych tendencji w danym sektorze gospodarki z wykorzystaniem selektora wektorowego /Rys. 1/.

Rysunek 1. Selektor wektorowy korelacji atrakcyjności i potencjału wzrostu / trendu / sektorów gospodarki turystycznej Dolnego Śląska.

Atrakcyjność

Obliczenia wartości wektorowych na podstawie Tabeli nr 1. Antycypacja szans i perspektyw rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku

Legenda:

W1 – wektor sektora bazy noclegowej i gastronomicznej

W2 – wektor sektora transportu drogowego i kolejowego

W3 – wektor sektora organizatorów turystyki, pośredników turystycznych oraz agentów turystycznych

W4 – wektor sektora organizacji i stowarzyszeń

W5 – wektor sektora kształcenia kadr oraz kadr turystycznych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zadanie współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Projekt pn. "Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012"

POKL.08.01.04-02-001/09

W6 - wektor sektora informacji turystycznej

W7 – wektor sektora promocji turystycznej

Opracowanie własne: W. Fedyk

Tabela 1. Antycypacja szans i perspektyw rozwoju poszczególnych typów dziedzin gospodarki turystycznej /produktów turystycznych/ na Dolnym Śląsku.

Wieloczynnikowa matryca ilościowo-jakościowa elementów gospodarki turystycznej Dolnego Śląska							
Wybrane typy turystyki	Potencjał ekonomiczny produktu	Szacunkowa wielkość ruchu turystycznego	Obraz produktu	Stopień komercjalizacji	Efekt ekonomiczny dla regionu	Możliwości recepcyjne produktu	Perspektywa rozwoju produktu
Turystyka aktywna i specjalistyczna	W	W	Z	S	W	S	W
	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem	XXXX		XXX		XX	
		1, 2		3,4,5,7,8,9,12		6,11	
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – destynacje wg tabeli gradacji nr 17 w APRT str. 63-67 Rynek krajowy Rynek wewnątrzregionalny					
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Wypoczynek w górach				XXX	
		Turystyka piesza				XX	
		Wypoczynek w obszarach przyrodniczych				XX	
		Kajakarstwo				X	
Sporty zimowe /narciarstwo /				XX			
Turystyka rowerowa				XX			

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

		Turystyka jeździecka		X			
		Wspinaczka skałkowa		X			
		Sporty lotnicze / szybowce, paraglajty, itp./		X			
	Główne szanse dla sektora	Moda na aktywny wypoczynek i rekreację. Zwiększenie częstotliwości wypoczynku tzw. „długie weekendy”. Dotacje z UE na projekty inwestycyjne i promocyjne w turystyce aktywnej RPO/. Możliwe bezpłatne szkolenia kadr do obsługi turystyki aktywnej /POKL/. Turystyka specjalistyczna, jako szansa na przedłużenie sezonu turystycznego w regionie. Wzrost dochodów Polaków może spowodować zwiększenie wydatków na turystykę w tym również aktywną i specjalistyczną. Pojawiające się oferty produktów turystyki ekstremalnej /ski-alpinizm, canyoning downhill, moutain bike					
	Główne tendencje w makrootoczeniu	Nastawienie na przeżycie nowych doświadczeń. Coraz popularniejsze będą wakacje aktywne. Wzrost popytu na produkty specjalistyczne. Samodzielne programowanie wyjazdów. Dążenie do zdrowego – fizycznie i psychicznie - trybu życia. Aktywność i wysiłek, jako trend w popycie turystycznym.					
Turystyka zdrowotna	Z	S	S	D	Z	S	Z
	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem	xxxx		xxx		xx	
		7		1,6		9	
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – destynacje wg tabeli gradacji nr 17 w APRT str. 63-67 Rynek krajowy					
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Turystyka uzdrowiskowa			XX		
Med – tour / spa, wellness /			X				

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

	Główne szanse dla sektora	Powstawanie nowych wyspecjalizowanych biur turystycznych zajmujących się ofertą wyjazdów i wczasów w uzdrowiskach oraz powstawanie specjalistycznych firm med-tours, a także rozwój specjalistycznych usług medycznych w obiektach uzdrowiskowych (chirurgia plastyczna, kardiologia, itp.). Zmiany właścicielskie w spółkach uzdrowiskowych (m.in. prywatyzacja ZUK S.A.) która pozwoli na podniesienie jakości usług uzdrowiskowych i unowocześnienie bazy noclegowej, i zabiegowej w celu pozyskania komercyjnych turystów. Inwestycja znaczących środków finansowych w produkt i infrastrukturę turystyki uzdrowiskowej, środków w ramach priorytetów RPO D.1.2 / mśp / i 6.1 / jst /. Tworzenie nowych typów produktów turystycznych w ośrodkach i obiektach uzdrowiskowych dla ludzi młodych, aktywnych zawodowo, sportowców i biznesu w sferze rekreacji, odnowy biologicznej spa i fitness. Otwarcie rynków krajów z UE, w tym współpraca z kasami chorych państw zwłaszcza z Niemiec – jeszcze korzystny stosunek ceny, do jakości. Aktywizacja działań marketingowych – promowanie uzdrowisk dolnośląskich w kraju i zagranicą, współpraca w zakresie wspólnych działań promocyjnych z ROT i POT /study tour, targi, foldery produktowe /. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa w Polsce i Europie Zachodniej (emeryci, osoby starsze – nadal stanowią główną grupę klientów). Rozwój atrakcji turystycznych uzupełniających ofertę uzdrowisk np. zaplecze sportowo - rekreacyjne, aquaparki, centra fitness, etc.						
	Główne tendencje w makrootoczeniu	Postępujący proces starzenia się społeczeństwa w Polsce i Europie Zachodniej (emeryci, osoby starsze), które stają się naturalnym klientem sektora turystyki uzdrowiskowej. Dążenie do zdrowego - fizycznie i psychicznie - trybu życia. Aktywność i wysiłek, wyciszenie się – spokój, jako tendencja w popycie turystycznym. Kierunki postrzegane, jako mniej „zdrowe” będą rzadziej wybierane.						
Turystyka kulturalna i miejska	W	W	W	Z	W	Z	W	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem /subregiony/	XXXX	XXX	XX
		6,7,9,11,12,13	2,3,4,5,8,10	---
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – destynacje wg tabeli gradacji nr 17 w APRT str. 63-67. Rynek krajowy. Rynek wewnątrzregionalny.		
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	City break	XXX	
		Wydarzenia muzyczne	XX	
		Podróże etniczne i sentymentalne	X	
		Turystyka w obiektach przemysłowych	X	
		Wizyty jednodniowe	X	
		Objazdy grupowe	XXX	
		Turystyka zakupowa	X	
		Szlaki tematyczne	XX	
	Główne szanse dla sektora	Tworzenie nowych liniowych szlaków turystyki kulturowej / m.in. trans wojewódzki Południowo-Zachodni Szlak Cysterski. Inwestycja znaczących środków finansowych w produkt, promocję i infrastrukturę turystyki kulturowej oraz odnowę obiektów zabytkowych, w tym ich przystosowanie do funkcji turystycznych w ramach priorytetu RPO 6.4 / jst /. Wprowadzanie przez instytucje kultury nowych markowych produktów turystyki kulturowej do katalogów krajowych i zagranicznych touroperatorów / m.in. Opera Wrocławska, Wroclaw Cantans, Wrocław Non Stop itp./. Inwestycje w kampanie promocji turystyki kulturowej / UMWD, DOT / z RPO 6.4 i 6.5 Tworzenie nowych produktów turystycznych w obiektach przemysłowych i rosnąca moda na ich zwiedzanie, w tym w turystyce zagranicznej / np. produkt grupy TWS „Od Złota do Srebra” /. Rosnąca ilość imprez sportowo-rekreacyjnych /powiązanych z historią regionu w miejscach pól bitewnych, w obiektach militarnych: Srebrna Góra, Kłodzko, Wąrmontowice, itp/. Kreowanie nowych w pełni skomercjalizowanych markowych produktów turystyki kulturowej w układzie sieciowym np. Dolina Pałaców Kotliny Jeleniogórskiej.		

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

		Dotowanie w RPO powstawania tematycznych szlaków kulturowych z ratowaniem obiektów dziedzictwa oraz działania promocyjne. Rozwijające się wyższe uczelnie artystyczne i placówki naukowe.					
	Główne tendencje w makrootoczeniu	Rosnący popyt na produkt turystyczny o charakterze wydarzenia i mega imprezy. Rosnące znaczenie edukacji, kultury i historii, jako elementów pakietów turystycznych. Wzrost zainteresowania dużymi imprezami - olimpiady, wystawy, targi, koncerty..., jako tendencji w popycie turystycznym. Poszukiwanie imprez o większych walorach edukacyjnych – wiedza historyczna, kulturowa. Bardziej widoczne włączenie elementów sztuki, kultury i historii do imprez zorganizowanych i wakacji indywidualnych.					
Turystyka pielgrzymkowa	N	D	S	N	D	N	D
	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem	XXXX		XXX		XX	
		----		----		4,7,11	
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek krajowy Rynek wewnątrzregionalny					
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Pielgrzymki			X		
		Podróże etniczne i sentymentalne			X		
		Szlaki tematyczne-pielgrzymkowe			XX		
	Główne szanse dla sektora	Znaczące inwestycje w turystyczne udostępnianie obiektów sakralnych z RPO /6.4/ Budowa z dotacji POIG 6.4 trans wojewódzkiego Południowo-zachodniego Szlaku Cysterskiego w formule sieciowej z elementami infrastruktury i informacji turystycznej Aktywnie promowany Szlak Św. Jakuba /odcinek dolnośląski / wraz z oznakowaniem turystycznym					
Główne tendencje w makrootoczeniu	Bardziej widoczne włączenie elementów sztuki, kultury i historii do imprez zorganizowanych i wakacji indywidualnych. Powrót do korzeni.						

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

		Konieczność identyfikacji osobistych potrzeb i zachowań. Nastawienie na przeżycie nowych doświadczeń. Wyciszenie się – spokój. Tworzenie się nowych rynków i segmentów. Wszechstronny rozwój produktów tworzonych lokalnie w formule sieciowej.					
Turystyka biznesowa	W	W	S	D	W	Z	W
	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem	XXXX		XXX		XX	
		13		---		---	
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – destynacje wg tabeli gradacji nr 17 w APRT str. 63-67. Rynek krajowy.					
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Turystyka kongresowa				XXX	
		Podróże służbowe				XXX	
		Incentive Tours				XX	
Główne szanse dla sektora	Powstawanie nowych obiektów oraz hoteli z zapleczem konferencyjnym oraz infrastrukturą towarzyszącą / np. pola golfowe /, w tym w obiektach zabytkowych oraz przystosowanych do organizacji mega imprez / Hotel Gołębiowski w Karpaczu, Centrum Turystyki Biznesowej we Wrocławiu w Hali Stulecia /. Dotacje dla mśp na rozwój bazy noclegowej o wysokim standardzie z RPO D.1.1 i 1.2 Szkolenia kadr do obsługi mega imprez /np. WSH – nowa specjalizacja na zarządzaniu-organizator mega imprez z dotacji POKL 4.1.1/. Promocja regionu z wykorzystaniem imprez sportowych /m.in. Euro 2010, mistrzostwa w dyscyplinach sportowych /. Działania Convention Burea we Wrocławiu i Centrum Turystyki Biznesowej w Hali Stulecia. Rozbudowa i rozwój portu lotniczego w Wrocławiu, aktywne low cost air line i nowe kierunki stałe. Rozwój lotnisk lokalnych (Jelenia Góra, Legnica) jest szansą rozwoju turystyki biznesowej w regionach o rozwiniętej bazie noclegowej i zapleczu konferencyjnym. Rozwój nowych inwestycji, szczególnie wzdłuż szlaków komunikacyjnych (hotele,						

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

		motele). Zaplanowane kampanie promocji turystyki biznesowej w POT w ramach SMT. Nowe inwestycja w wysokie technologie w regionie. Szkolenie kadr turystycznych z dotacji POKL na potrzeby obsługi m.in. Euro 2012.					
	Główne tendencje w makrootoczeniu	Tworzenie się nowych rynków i segmentów. Standaryzacja produktu turystycznego. Wzrost popytu na produkty specjalistyczne. Specjalizacja usługodawców. Wzrost znaczenia jakości, jako elementu uzyskiwania przewagi konkurencyjnej. Orientacja na potrzeby klienta. Klient coraz bardziej wymagający. Rosnąca siła produktów markowych. Wzrost znaczenia personelu o wysokich kwalifikacjach. Wzrost zainteresowania dużymi imprezami - olimpiady, wystawy, targi, koncerty....					
Turystyka na obszarach wiejskich	S	S	Z	N	S	D	S
	Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem	xxxx		xxx		xx	
		3,4,5,12		----		----	
	Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – destynacje wg tabeli gradacji nr 17 w APRT str. 63-67. Rynek krajowy. Rynek wewnątrzregionalny.					
	Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Agroturystyka			XX		
		Ekoturystyka			XX		
Turystyka konna			X				
Wypoczynek na obszarach chronionych			XX				
Główne szanse dla sektora	Dynamiczny rozwój systemu certyfikacji produktów lokalnych i regionalnej kuchni, w tym poprzez LGD, organizacja konkursów, prezentacji, imprez folklorystycznych regionalnych pod auspicjami UMWD, w tym także w obiektach galerii handlowych, w dużych aglomeracjach miejskich. Aktywne promowanie nowych produktów i destynacji turystycznych o ekologicznym						

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

		charakterze /np. Dolina Baryczy w konkursie Eden/. Powstawanie centrów edukacji ekologicznej z funkcjami obsługi grup turystycznych / np. CET w Krośnicach z bazą noclegowo-sportowa i bazą PTSM/. Szkolenia kadr pamiątkarzy i producentów produktów regionalnych, instruktorów rekreacji konnej w ramach POKL, z dotacji POKL /np. DOT /. Uruchomienie nowej kategorii zawodowego szkolnictwa /specjalista turystyki wiejskiej/. Plany uruchamiania nowych systemów sprzedaży on-line oferty agroturystycznej w formułach sieciowych. Moda na turystykę na obszarach wiejskich / agro i eko-turystykę /, stanowiąca nowy trend w turystyce (świat, Europa, Polska). Odradzanie się tradycji kuchni lokalnych i regionalnych. Tworzenie pakietów usług towarzyszących gospodarstwu agroturystycznemu – turystyka aktywna. Umiejętność kreowania i dostosowania się z ofertą do wymogów turystów. Rosnący rynek międzynarodowy dla turystyki wiejskiej. Projekty szkolenia kadr turystycznych dla rozwoju turystyki wiejskiej: agromenadżerowie, wytwórcy produktów lokalnych, pamiątkarze, animatorzy turystyki, instruktorzy jeździectwa w ramach POKL.
	Główne tendencje w makrootoczeniu	Troska o stan środowiska - wzrost znaczenia jego ochrony – jako tendencja w podaży turystycznej. Wzrost świadomości ochrony środowiska. Szacunek i partnerstwo w kontaktach z gospodarzami - życie wg wzorów społeczności odwiedzanych, jako tendencje w popycie turystycznym. Turyści będą bardziej preferować miejsca, w których miejscowa ludność chętnie przyjmuje rosnącą liczbę gości. Mniejsze znaczenie komfortu – jako tendencja w popycie turystycznym. Rosnące zainteresowanie środowiskiem i naturą. Wzrost popytu na miejsca, gdzie doceniany jest rozwój zrównoważony: przyroda i mieszkańcy terenów odwiedzanych mają coraz większe znaczenie. Standaryzacja produktu turystycznego / w tym kategoryzacje bazy noclegowej /. Potrzeba „drugiego domu”, Zwrot ku autentyczności.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Turystyka tranzytowa	N	D	N	D	D	N	N
Alokacja – wg subregionów /nr/ z rangowaniem		XXXX		XXX		XX	
		--		---		1	
Dominujące rynki emisyjne	Rynek zagraniczny – państw ościennie. Rynek krajowy. Rynek wewnątrzregionalny.						
Główne produkty z rangowaniem marketingowym	Turystyka zakupowa Wizyty jednodniowe Objazdy grupowe Szlaki tematyczne						
	X X XXX X						
Główne szanse dla sektora	Reaktywacja nowych połączeń kolejowych z dominacją funkcji turystycznych /np. trasa kolejowa Szklarska Poręba- Harachov, koncepcja kolejki turystycznej w Dolinie Baryczy /. Powstawanie transgranicznych tras rowerowych /np. Kudowa Zdrój-Hronov/. Wzrost liczby oznakowanych turystycznie /znaki E-22/ szlaków tematycznych, w tym Szlak Cysterski i aktywnie promowany Szlak Św. Jakuba. Tworzenie się nowych obiektów małej gastronomii /zajazdy, gościńce/ przy szlakach komunikacyjnych. Możliwość skorzystania z programów i funduszu unijnych w sferze rozbudowy systemu dróg i kolei.						
Główne tendencje w makrootoczeniu	Skracający się czas dostępu do atrakcji turystycznych. Liberalizacja gospodarki, w tym transportu lotniczego. Transgraniczny charakter przemysłu turystycznego. Mniejszy ruch samochodami prywatnymi – zwłaszcza w szczycie sezonu. Coraz mniejsze znaczenie wycieczek autobusowych. Częściej będą wybierane łatwo dostępne i niedrogie cele na krótkie pobyty – zwłaszcza, gdy większe imprezy będą organizowane poza głównym sezonem. Przejazdy na średnich odległościach zastąpią dużą część podróży obecnie odbywanych lotami rejsowymi.						

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Skala: W – wysoki, Z – znaczny, S – średni, D – dostateczny, N – niski.

Badane cechy:

PE – potencjał ekonomiczny produktu; zdolność do generowania dochodów

RT – szacunkowa wielkość ruchu turystycznego

O – obraz; obecność (postrzeganie) produktu na rynku zewnętrznym

SK – stopień komercjalizacji: stopień wprowadzenia do sprzedaży i kanały dystrybucji, skala występowania w ofertach biur podróży i innych podmiotów, zasięg występowania reklamy i wydawnictw, nowoczesne techniki i innowacje w sprzedaży;

EE – efekt ekonomiczny, jako wypadkowa potencjału ekonomicznego produktu i wielkości przyjazdów

MRP – możliwości recepcyjne – wielkość bazy, infrastruktury i usług dla produktu, pojemność bazy noclegowej, przepustowość urządzeń rekreacyjno – sportowych, chłonność naturalna terenów, zasięg przestrzenny oferty

PR – perspektywa rozwoju; wypadkowa trendów w popycie i podaży turystycznej oraz innych zjawisk, które mogą mieć wpływ na produkt i jego sprzedaż

Rangowanie marketingowe: XXX – produkt priorytetowy, XX – produkt podstawowy, X – produkt drugorzędny

Subregiony turystyczne wg APRT:

Karkonosze i Izerskie

Góry i Pogórze Kaczawskie

Masyw Ślęży

Wzgórza Trzebnickie i Dolina Baryczy

Dolina Odry Wschód

Ziemia Wałbrzyska

Ziemia Kłodzka

Bory Dolnośląskie

Nysa, Kwisa, Bóbr

Dolina Odry Zachód

Przedgórze Sudeckie

Góry Sowie

Wrocław

Opracowanie własne W. Fedyk z wykorzystaniem metodologii B. Walas, Ocena wizerunku i standaryzacji regionalnego produktu turystycznego na potrzeby marketingu terytorialnego, Folia Turistica, nr 21, 2009 r., B. Walas, Metodologiczne aspekty standaryzacji produktu turystycznego, Problemy Turystyki, nr. 1/2, vol. XVIII, Instytut Turystyki, Warszawa, 1995r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 2. Antycypacja szans i perspektyw rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

Sektory gospodarki turystycznej	Skala atrakcyjności
	Skala trendu
Sektor bazy noclegowej i gastronomicznej.	●
	⬆
Sektor transportu drogowego i kolejowego.	•
	▲
Sektor organizatorów turystyki, pośredników turystycznych oraz agentów turystycznych.	○
	↑
Sektor organizacji i stowarzyszeń.	○
	↑
Sektor kształcenia kadr oraz kadr turystycznych.	•
	▲
Sektor informacji turystycznej.	○
	↑
Sektor promocji turystycznej.	●
	↑

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

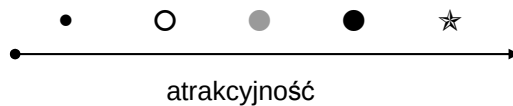
**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Skala atrakcyjności:-

Skala trendu:

Źródło własne W. Fedyk z wykorzystaniem metodologii PART S.A.

1.1. Gospodarka turystyczna na poziomie gminnym i powiatowym

Na bezpośrednią gospodarkę turystyczną⁹ składa się głównie baza noclegowa, gastronomiczna, transport pasażerski oraz organizatorzy turystyki.

Baza noclegowa

Na Dolnym Śląsku w 2009 roku funkcjonowało łącznie 276 obiektów zbiorowego zakwaterowania wybranych kategorii, a skorzystało z ich noclegów ponad milion osób.

Tabela 3. Ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2009 roku.

Ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2009 roku			
Hotele	obiekty ogółem	[ob.]	178
	korzystający z noclegów	[osoba]	971 635
Motele	obiekty ogółem	[ob.]	5
	korzystający z noclegów	[osoba]	16 470
Pensjonaty	obiekty ogółem	[ob.]	50
	korzystający z noclegów	[osoba]	40 008
Domy wycieczkowe	obiekty ogółem	[ob.]	6
	korzystający z noclegów	[osoba]	28 891
Schroniska	obiekty ogółem	[ob.]	20
	korzystający z noclegów	[osoba]	25 377
Schroniska młodzieżowe	obiekty ogółem	[ob.]	4
	korzystający z noclegów	[osoba]	7 550
Kempingi	obiekty ogółem	[ob.]	13
	korzystający z noclegów	[osoba]	16 159
Suma	obiekty ogółem	[ob.]	276
Suma	korzystający z noclegów	[osoba]	1 106 090

Źródło: GUS / Bank Danych Regionalnych.

⁹ Zgodnie z klasyfikacją K. Krapfa, W. Huzikera i P. Berneckrea, A. Panasiuk (red. nauk.), *Gospodarka turystyczna. Zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008,

Z podanych danych wynika, iż na Dolnym Śląsku największa ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania funkcjonuje w postaci hoteli. Pod względem statystycznym, co drugi obiekt położony na danym terenie to hotel. Także 88 % osób z ogółu osób, które skorzystały z noclegów oferowanych na obszarze województwa dolnośląskiego w 2009 roku, nocowało w hotelach.

Lokalizacja obiektów zbiorowego zakwaterowania jest najliczniejsza w gminach miejskich. Również obiekty funkcjonujące na terenie miasta są bardziej rozbudowane pod względem ilości miejsc noclegowych.

Tabela 4. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku

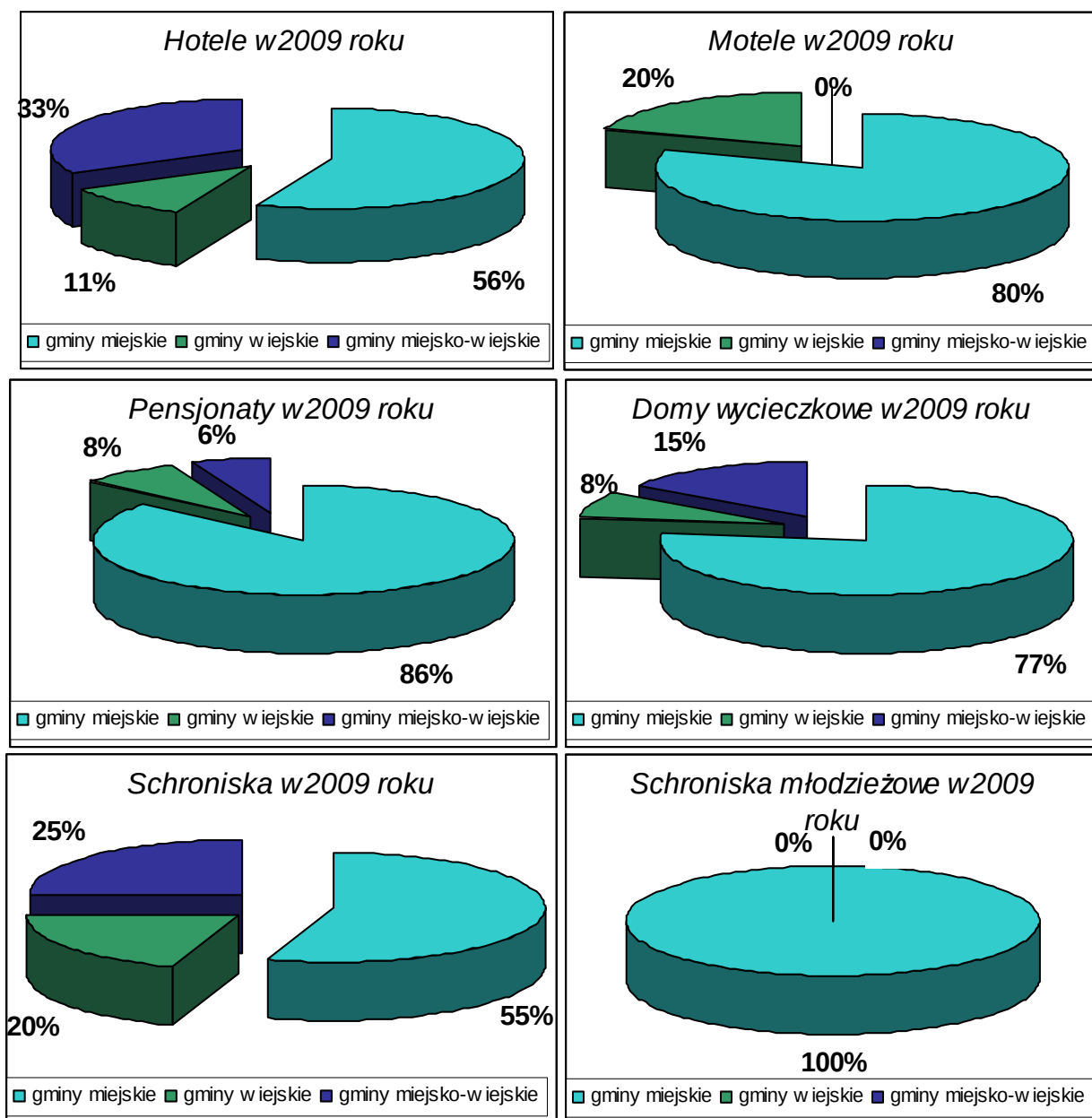
Obiekt	Gminy miejskie	Gminy wiejskie	Gminy miejsko-wiejskie
<i>Hotele</i>	219	43	127
liczba miejsc noclegowych	21493	3142	7518
<i>Motele</i>	4	1	0
liczba miejsc noclegowych	156	64	0
<i>Pensjonaty</i>	43	4	3
liczba miejsc noclegowych	1787	119	122
<i>Domy wycieczkowe</i>	10	1	2
liczba miejsc noclegowych	1696	40	371
<i>Schroniska</i>	11	4	5
liczba miejsc noclegowych	638	241	197
<i>Schroniska młodzieżowe</i>	4	0	0
liczba miejsc noclegowych	248	0	0
<i>Kampingi</i>	5	3	5
liczba miejsc noclegowych	498	214	570

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS / Bank Danych Regionalnych,

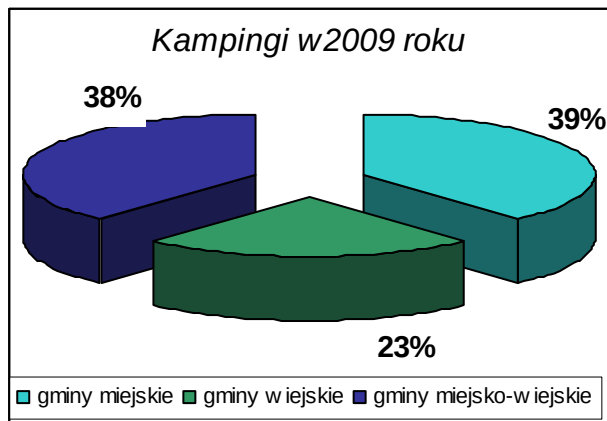
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykresy 1. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku.

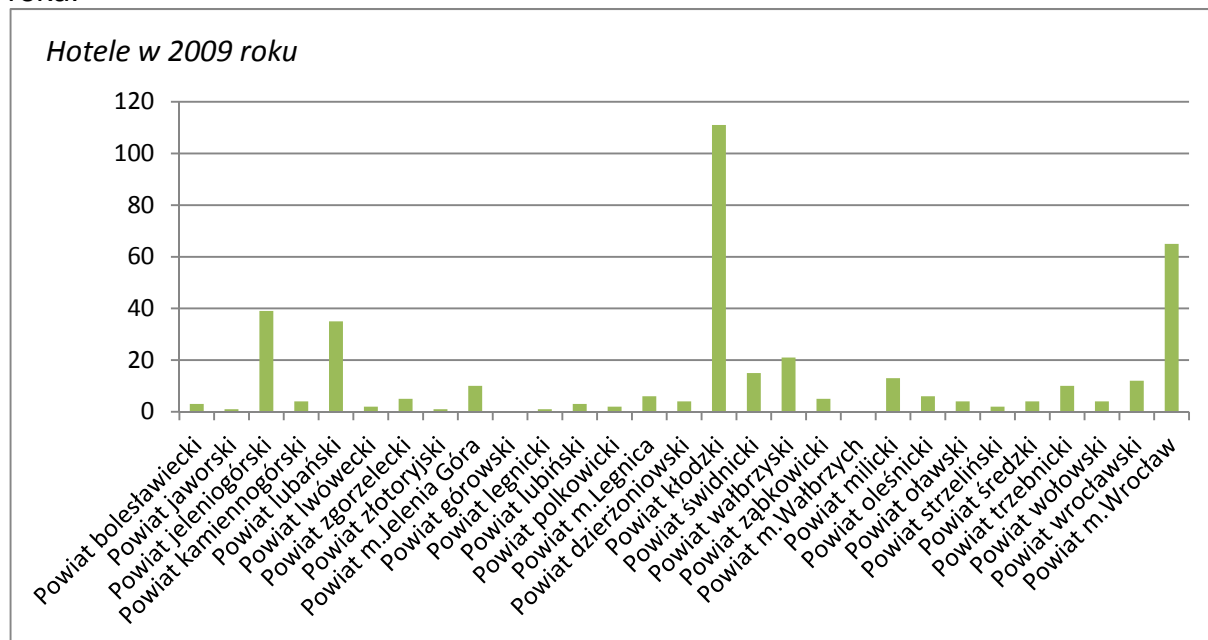
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

W układzie powiatowym infrastruktura noclegowa na Dolnym Śląsku w 2009 roku przedstawiała się następująco:

Wykres 2. Hotele w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

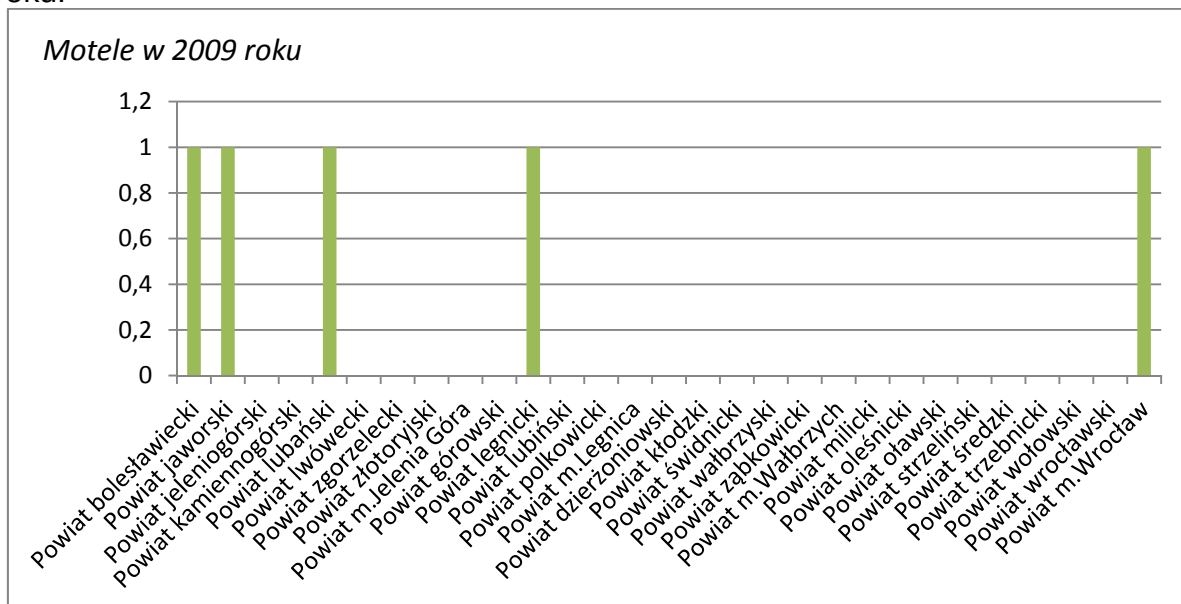

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

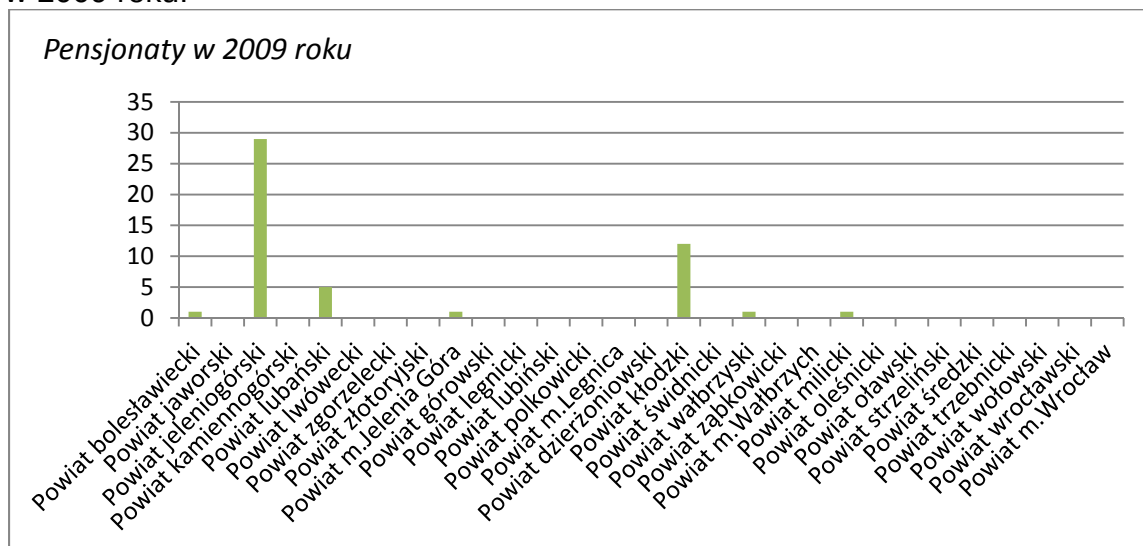
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 1. Motele w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 4. Pensjonaty w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

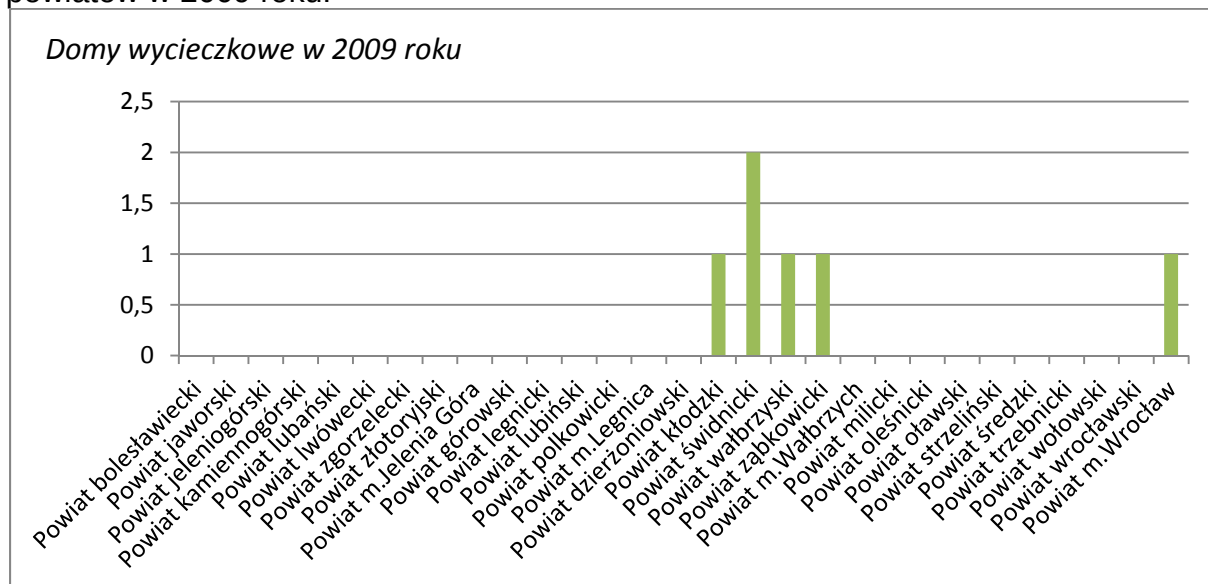

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

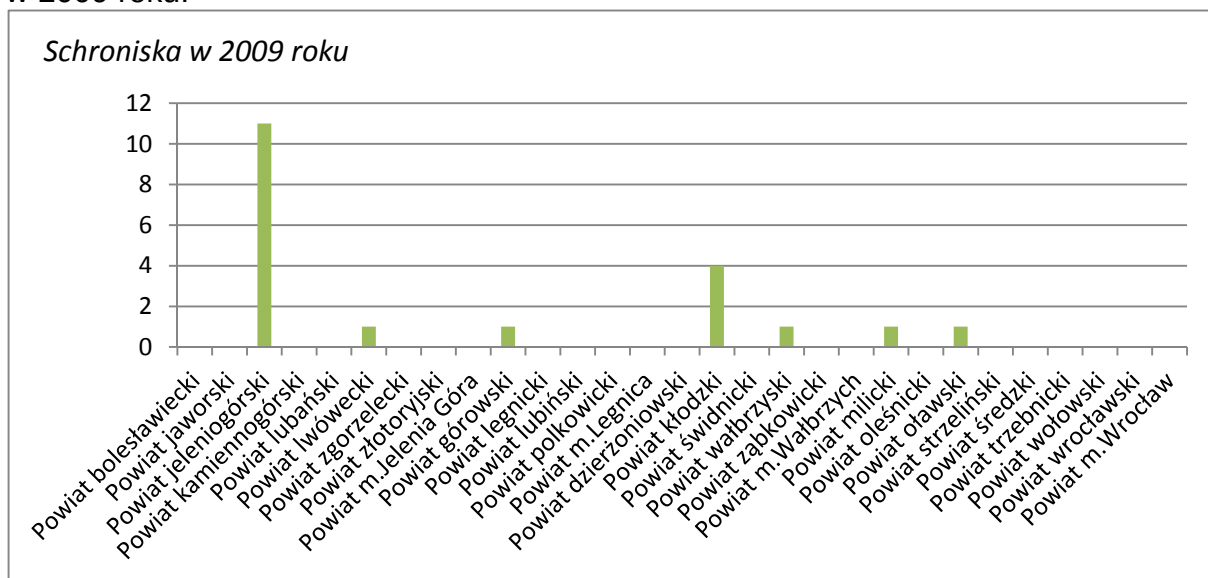
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 5. Domy wycieczkowe w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 6. Schroniska w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

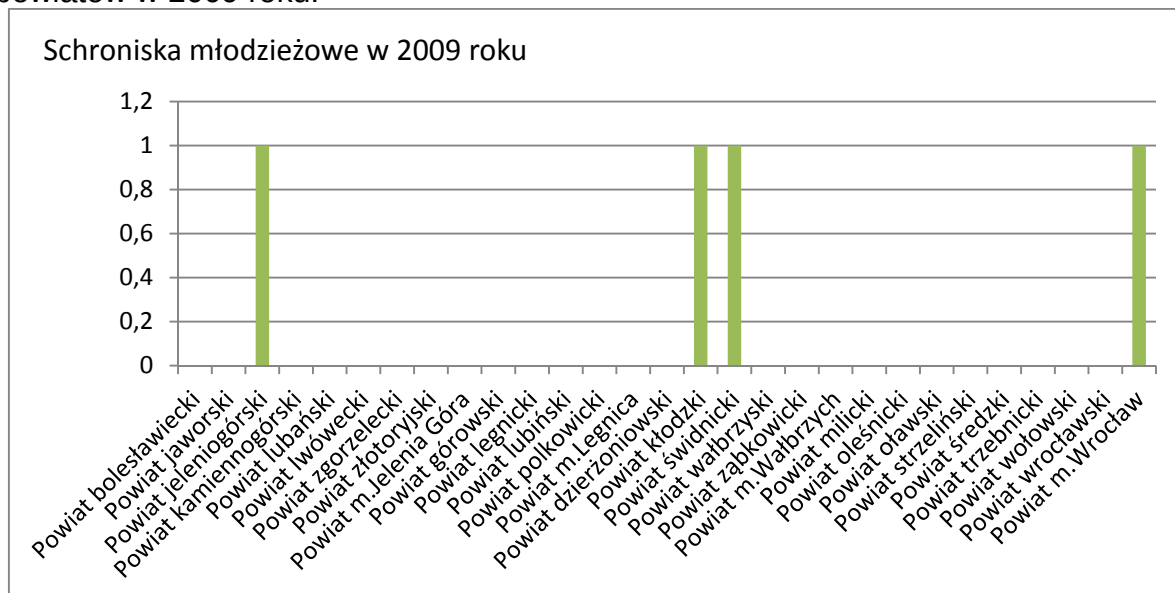

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

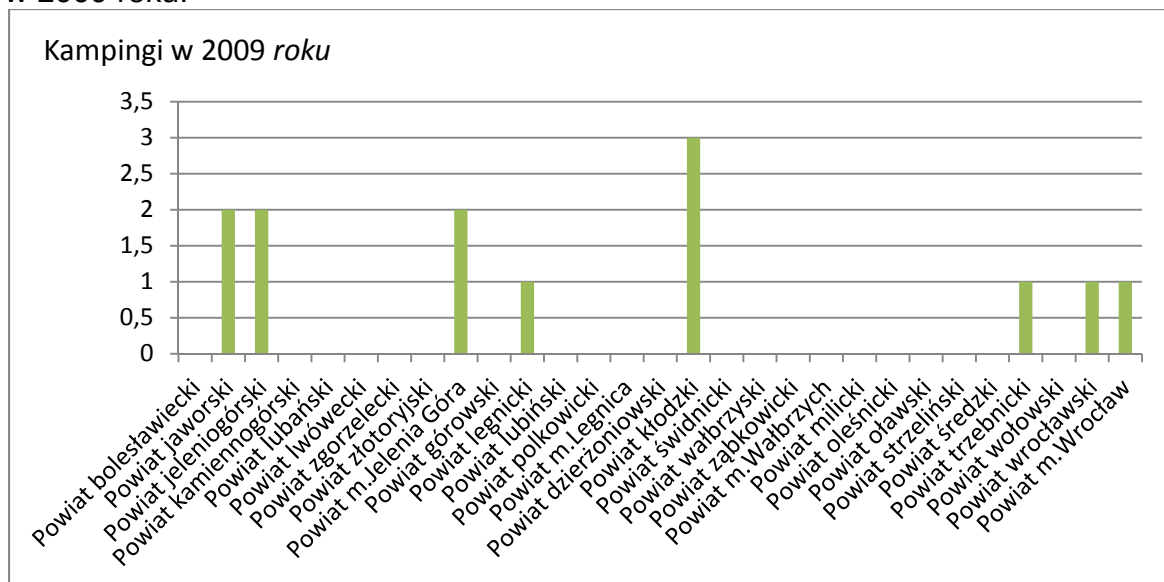
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 7. Schroniska młodzieżowe w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 8. Kampingi w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Infrastruktura noclegowa w województwie Dolnośląskim jest stosunkowo słabo rozwinięta i nierównomiernie rozmieszczona. Można stwierdzić, że pewne formy

obiektów zakwaterowania występują tylko w niektórych powiatach. Na przykład we Wrocławiu (Powiat Miasta Wrocław) nie znajdziemy pensjonatów, które dominują w powiecie jeleniogórskim, ani także schronisk, których znaczna ilość występuje w powiecie jeleniogórskim.

Baza gastronomiczna

Na bazę gastronomiczną w województwie dolnośląskim w 2009 roku składało się ponad 7 tysięcy podmiotów gospodarczych. Największa ilość placówek gastronomicznych na danym regionie funkcjonuje w postaci barów (34 % ogółu podmiotów), w podobnym wymiarze kształtują się pozostałe placówki gastronomiczne. Najmniej w województwie funkcjonuje stołówek, stanowią ok. 2 % ogółu podmiotów.

Tabela 5. Baza gastronomiczna w województwie dolnośląskim w 2009 roku.

Baza gastronomiczna na Dolnym Śląsku w 2009 roku	
Restauracje	1619
Placówki gastronomiczne pozostałe	2167
Bary	2442
Stołówki	159
Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)	769

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

W zakresie funkcjonowania obiektów gastronomicznych w podziale na rodzaj gminy, dane ilościowe przedstawiają się następująco:

Tabela 6. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku

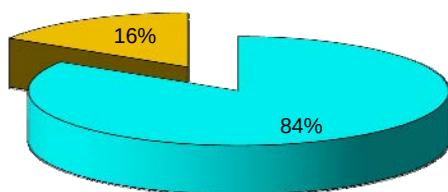
	Gminy miejskie i miasta	Gmina wiejska i obszary wiejskie
Restauracje	1354	260
Placówki gastronomiczne pozostałe	1792	368
Bary	1787	645
Stołówki	134	25
Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)	633	131

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

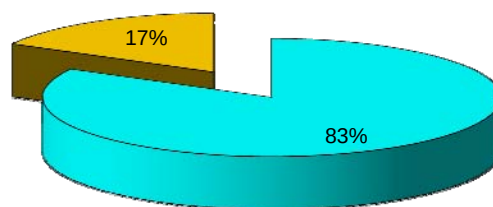
Analizując rozmieszczenie podmiotów branży gastronomicznej pod względem rozmieszczenia na obszarze miejskich i wiejskim, średnio 80 % obiektów gastronomicznych funkcjonują w miastach.

Wykresy 9. Baza gastronomiczna w województwie dolnośląskim w 2009 roku z uwzględnieniem rodzaju gminy.

Restauracje w 2009 roku

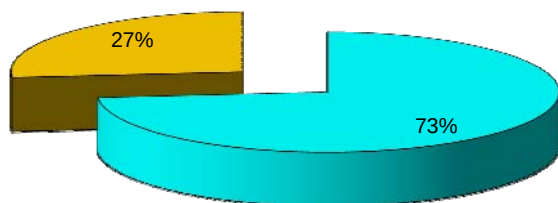

Placówki gastronomiczne pozostałe w 2009 roku

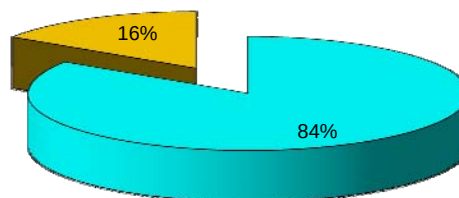

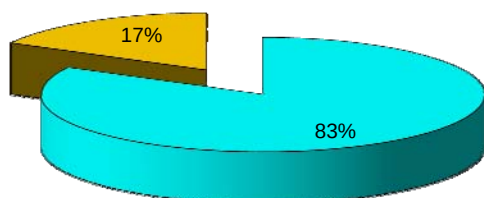
Bary w 2009 roku

Stołówki w 2009 roku

Katering w 2009 roku

Legenda do wykresów:

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Analizując obiekty gastronomiczne w podziale powiatowym, największa ilość obiektów gastronomicznych zlokalizowana była w 2009 roku we Wrocławiu. Kolejnym powiatem pod względem największej ilości obiektów branży gastronomicznej jest powiat kłodzki, który mimo to, posiada ponad 3 razy mniej obiektów tego typu niż stolica Dolnego Śląska. Najmniej obiektów gastronomicznych jest w powiecie górowskim (53 obiekty).

O ile baza gastronomiczna jest dobrze rozwinięta we Wrocławiu, to jednak słabo w pozostałych częściach województwa dolnośląskiego.

Tabela 7. Liczba obiektów gastronomicznych ogółem w województwie dolnośląskim w podziale powiatowym w 2009 roku.

Miejsce	Powiat	Liczba obiektów gastronomicznych
1	Powiat M. Wrocław	1939

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

2	Powiat Kłodzki	592
3	Powiat Wałbrzyski	376
4	Powiat Jeleniogórski	373
5	Powiat M. Jelenia Góra	324
6	Powiat Świdnicki	324
7	Powiat Lubiński	285
8	Powiat M. Legnica	267
9	Powiat Wrocławski	226
10	Powiat Głogowski	207
11	Powiat Zgorzelecki	201
12	Powiat Dzierżoniowski	188
13	Powiat Oleśnicki	181
14	Powiat Trzebnicki	147
15	Powiat Polkowicki	146
16	Powiat Oławski	143
17	Powiat Ząbkowicki	133
18	Powiat Bolesławiecki	131
19	Powiat Lubański	116
20	Powiat Średzki	113
21	Powiat Jaworski	104
22	Powiat Legnicki	101
23	Powiat Kamiennogórski	99
24	Powiat Strzeliński	87
25	Powiat Złotoryjski	85
26	Powiat Wołowski	81
27	Powiat Lwówecki	76
28	Powiat Milicki	58
29	Powiat Górowski	53

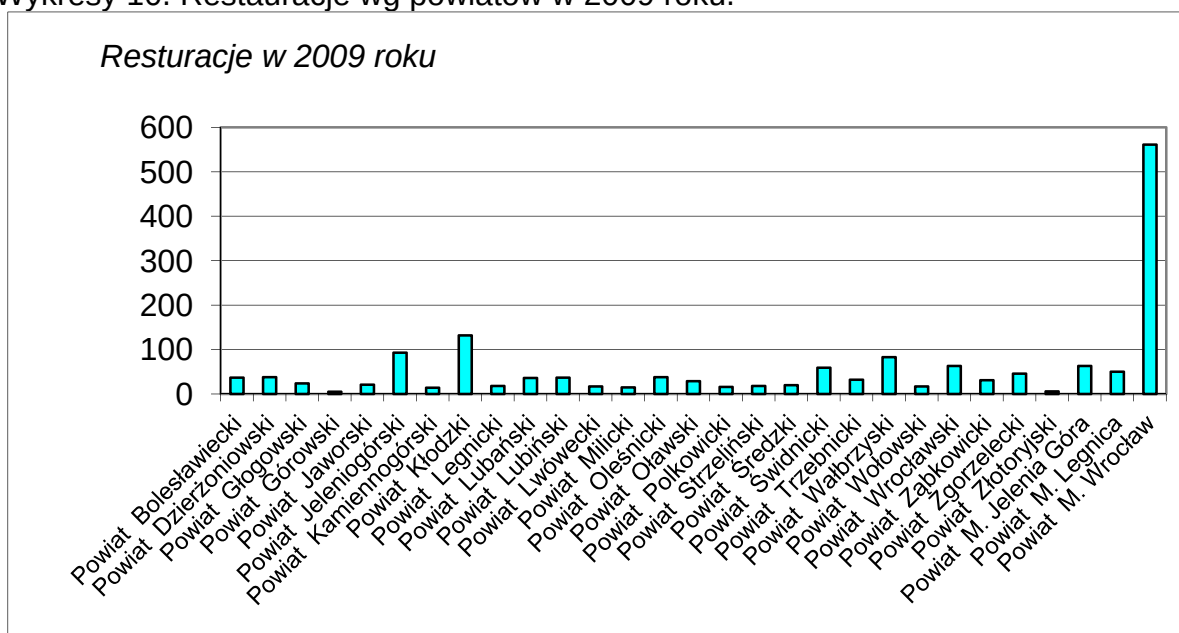
Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

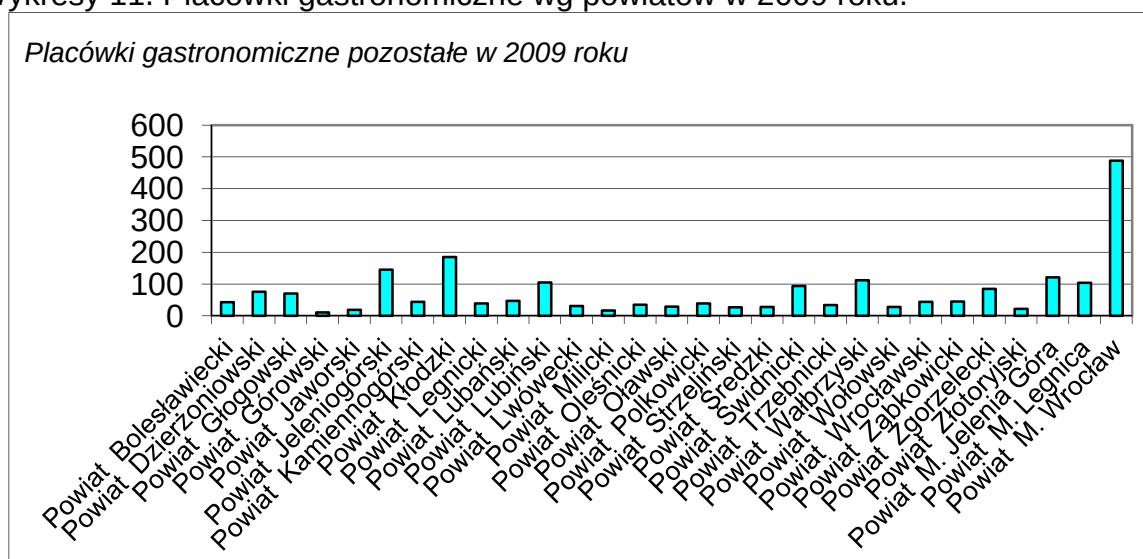
Biorąc pod uwagę rodzaje obiektów gastronomicznych, w każdym zestawieniu Wrocław, który jest największym miastem regionu, posiadał największą ilość poszczególnych obiektów. Przewagę tę, obrazują poniższe wykresy.

Wykresy 10. Restauracje wg powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykresy 11. Placówki gastronomiczne pozostałe w 2009 roku.

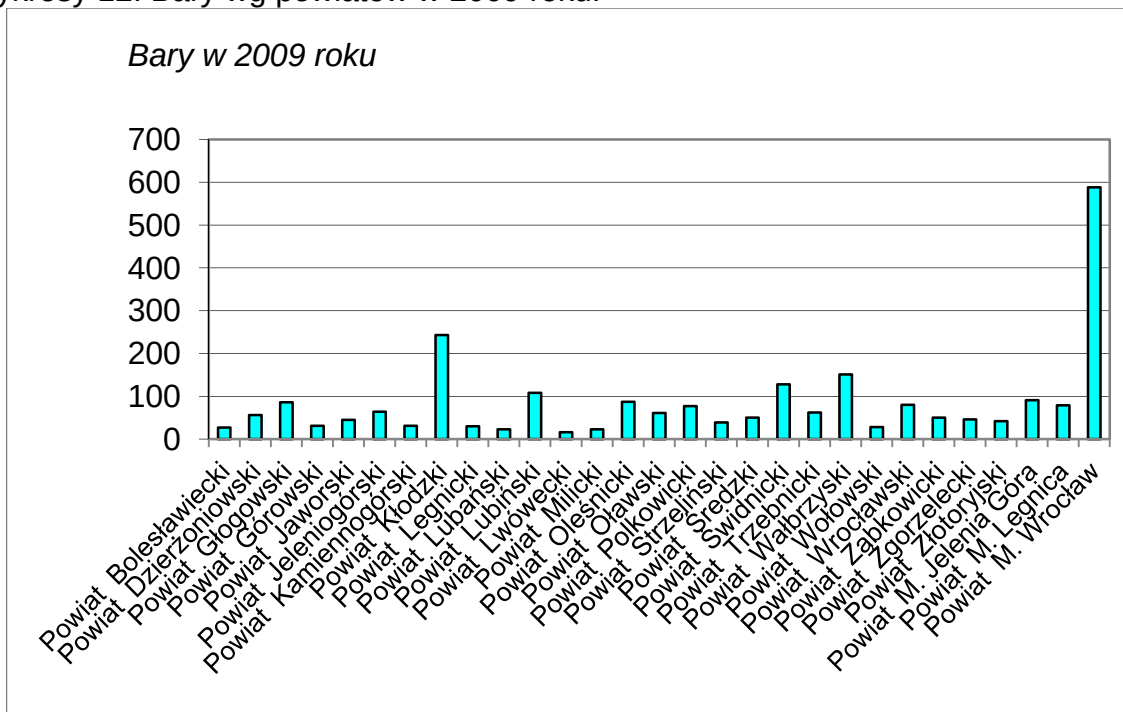

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

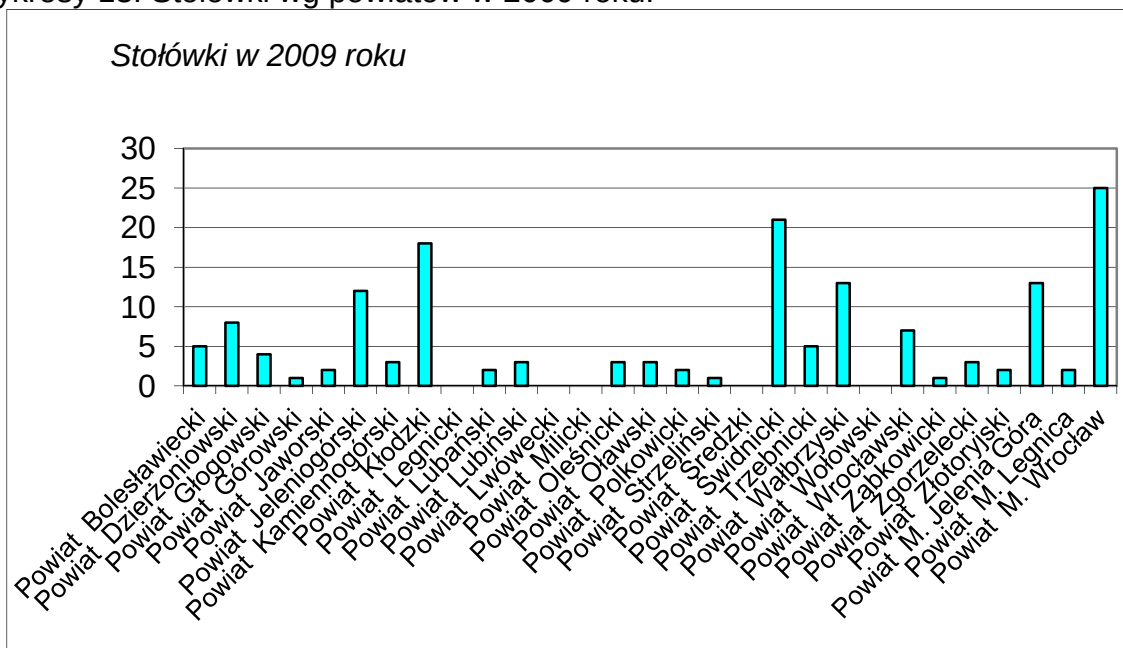
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykresy 12. Bary wg powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

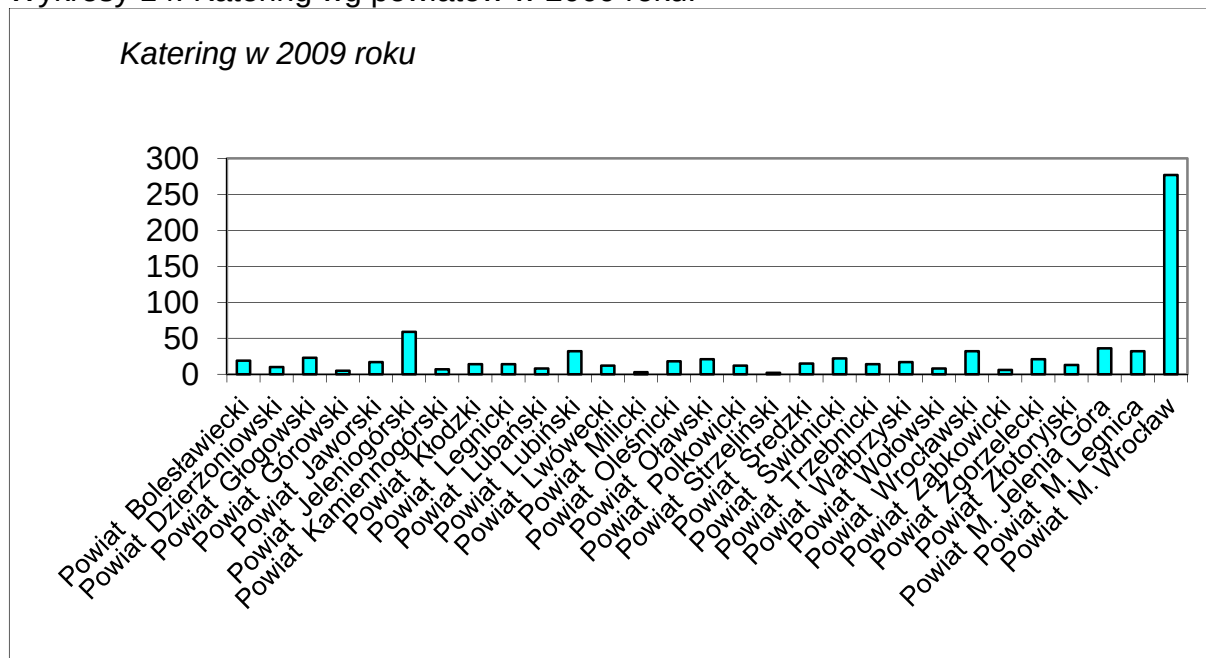
Wykresy 13. Stołówki wg powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykresy 14. Katering wg powiatów w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Stołówki gastronomiczne są najmniej popularnym rodzajem obiektów w danej branży, a jednak w powiecie świdnickim funkcjonuje 21 obiektów tego typu. Powiat świdnicki jest szósty, co do ilości obiektów gastronomicznych w województwie, a jednak posiada tylko o 4 stołówki mniej od Wrocławia, który ma o ponad 1600 więcej obiektów ogółem.

Baza Transportowa

W województwie dolnośląskim funkcjonuje 1422 podmiotów świadczących usługi transportowe. Największa ilość omawianych podmiotów prowadzi działalności w zakresie *transportu lądowego pasażerskiego, pozostałego*, co zgodnie z PKD 2004 dotyczy działalności: pozarozkładowego transportu pasażerskiego drogowego: wynajmu autobusów z kierowcą, przewozu wycieczek, turystów, transportu pasażerskiego pojazdami ciągnionymi przez zwierzęta lub napędzanymi siłą mięśni ludzkich.

Zgodnie z PKD 2004 transport kolejowy łącznie klasyfikował transport pasażerski i towarowy, dlatego dane podane w tabeli dotyczą zarówno transportu pasażerskiego jak i towarowego. Transport kolejowy związany jest z dworcami PKP. Na terenie Dolnego Śląska znajduje się 39 punktów tego typu odpraw podróżnych, zarówno krajowych jak i międzynarodowych. W miejscowościach: Głogów, Jaworzyna Śląska, Legnica, Wałbrzych, Węgliniec i Wrocław Główny punkty te czynne są całą dobę. W pozostałych miejscowościach, otwarte są w wyznaczonych godzinach. Duża ilość dworców kolejowych, w szczególności w małych miejscowościach wymaga kapitalnego remontu.

Tabela 8. Ilość podmiotów branży transportu pasażerskiego funkcjonujących w województwie dolnośląskim w 2009 roku.

Ilość podmiotów branży transportowej w województwie dolnośląskim w 2009 r.	
Transport pasażerski miejski	198
Transport pasażerski międzymiastowy dot. międzymiastowego transportu pasażerów po wyznaczonych trasach i według ustalonego rozkładu jazdy, z wyłączeniem kolei ¹⁰ .	186
Transport pasażerski rozkładowy pozostały dot. działalności kolejek linowych nadziemnych i wyciągów narciarskich, pasażerskiego transportu, rozkładowego lądowego, gdzie indziej niesklasyfikowanego ¹¹	71
Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy ¹²	31
Transport lądowy pasażerski, pozostały Dotyczy: pozarozkładowego transportu pasażerskiego drogowego: wynajmu autobusów z kierowcą, przewozu wycieczek, turystów, transportu pasażerskiego pojazdami ciągniętymi przez zwierzęta lub napędzanymi siłą mięśni ludzkich. ¹³	922
Transport kolejowy	14

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

¹⁰ Zgodnie z PKD z 2004 roku.

¹¹ Jw.

¹² symbol niewystępujący w klasyfikacji, wygenerowany z urzędu przy wycofaniu EKD (Europejska Klasyfikacja Działalności),

¹³ Jw.

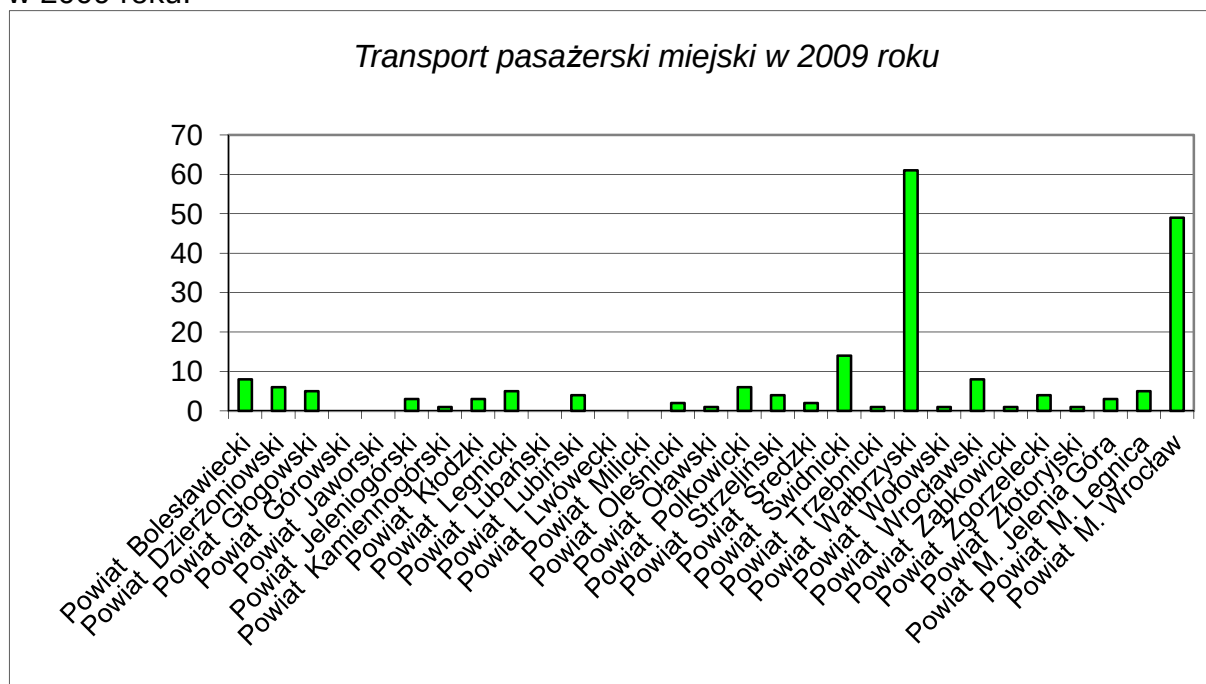
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 9. Baza transportowa w województwie dolnośląskim w podziale na rodzaj gminy, w 2009 roku.

	Gminy miejskie i miasta	Gmina wiejska i obszary wiejskie
Transport pasażerski miejski	158	39
Transport pasażerski międzymiastowy	141	45
Transport pasażerski rozkładowy pozostały	50	21
Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy	21	10
Transport lądowy pasażerski, pozostały	706	208
Transport kolejowy	13	1

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 15. Transport pasażerski miejski na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

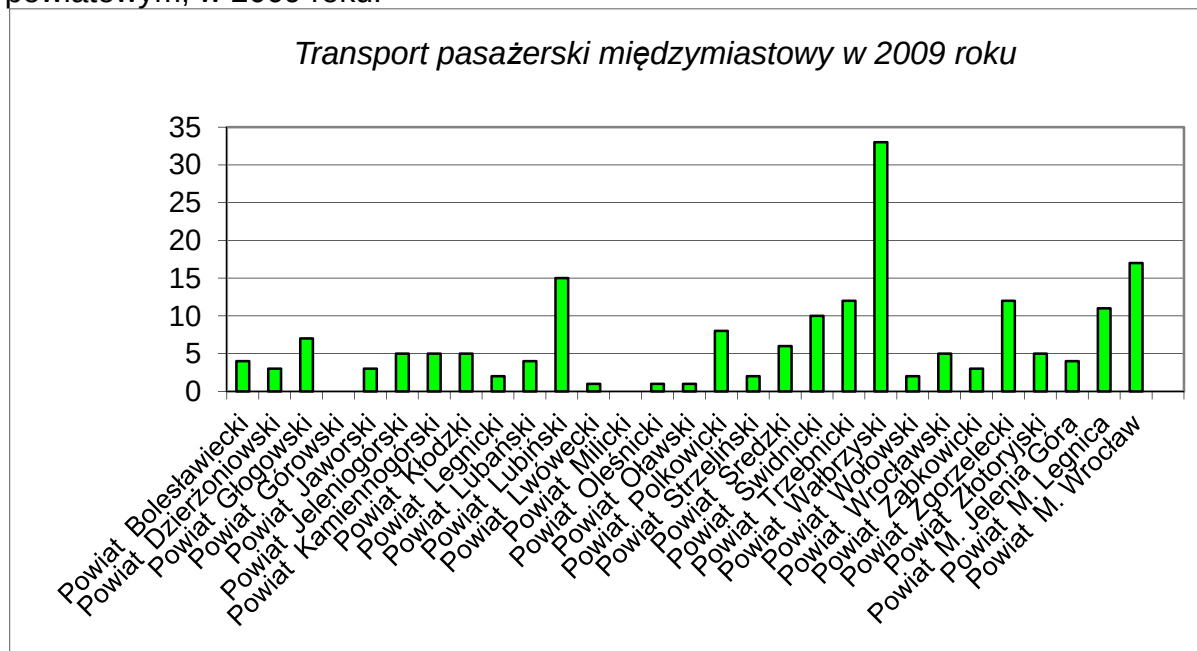

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

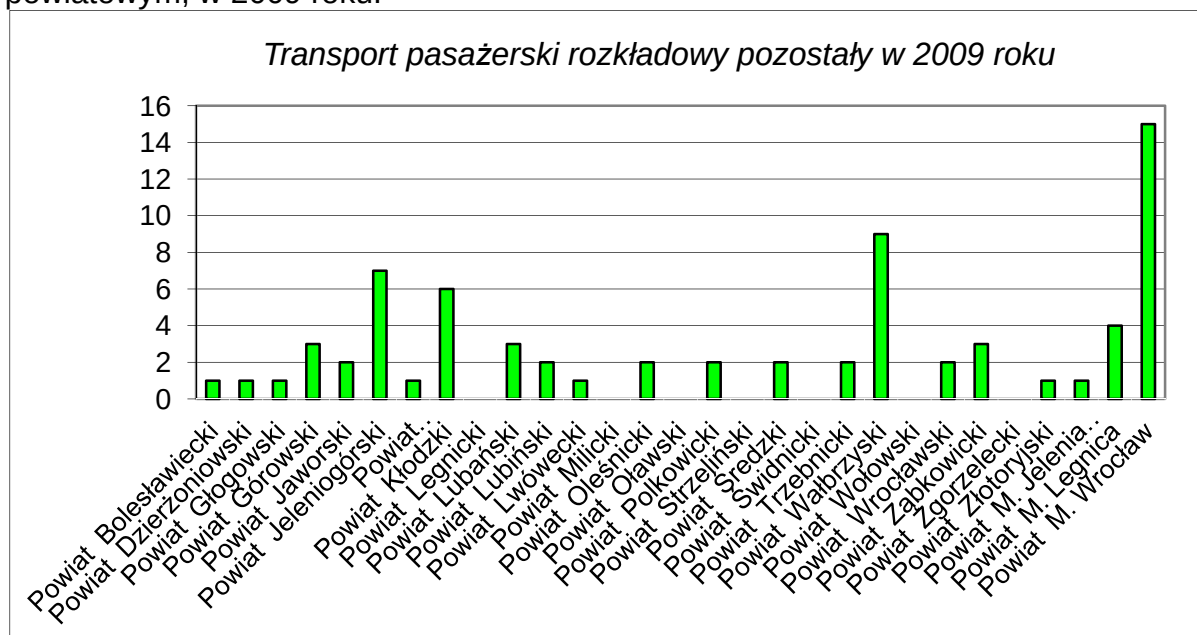
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 16. Transport pasażerski międzymiastowy na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 17. Transport pasażerski rozkładowy pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

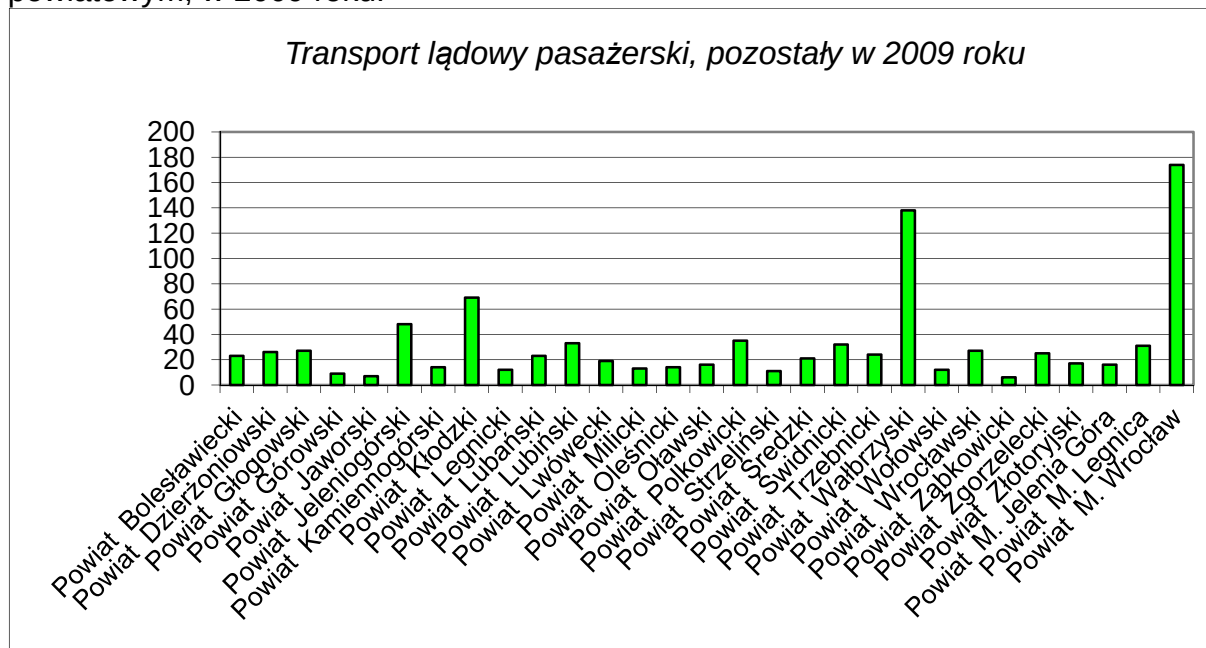
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 18. Transport pasażerski rozkładowy pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Wykres 19. Transport lądowy pasażerski, pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

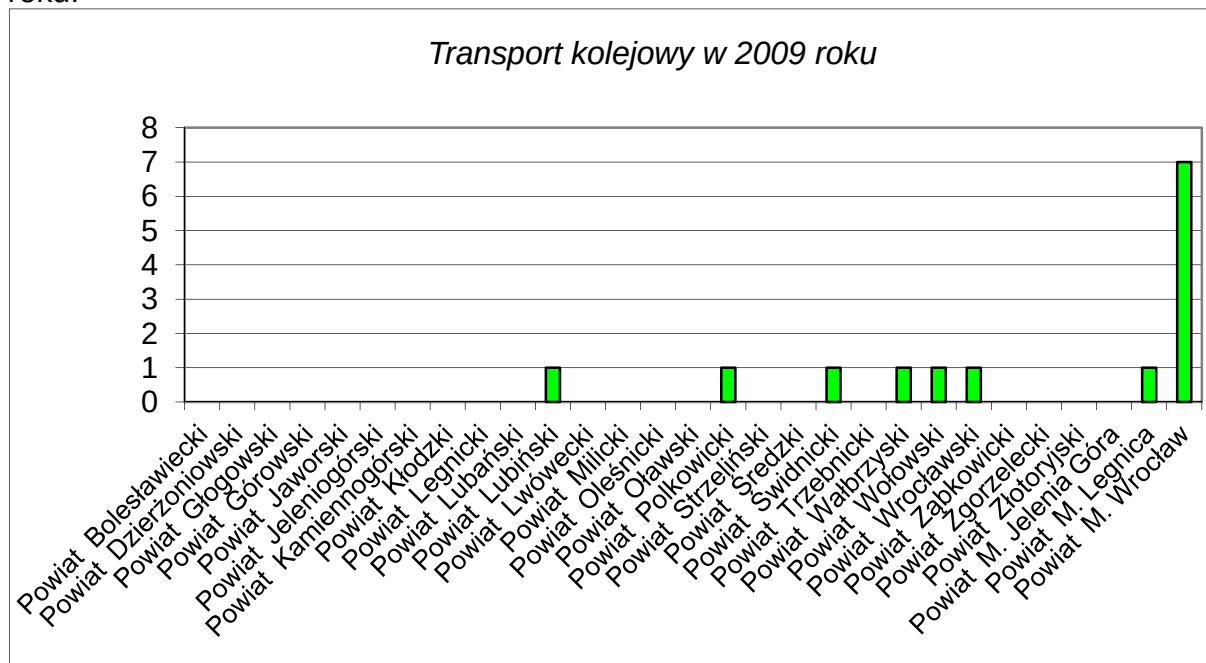

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 20. Transport kolejowy na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Zgodnie z powyższymi danymi, powiat wałbrzyski wyróżnia się na tle pozostałych powiatów województwa dolnośląskiego, liczbą podmiotów transportu pasażerskiego miejskiego, międzymiastowego, oraz pozostałego pasażerskiego transportu rozkładowego, lądowego. Wrocław także jest stosunkowo dobrze rozwinięty w tym aspekcie oraz funkcjonuje w nim najwięcej firm świadczących usługi transportu kolejowego (połowa podmiotów tej branży zaewidencjonowała we Wrocławiu swoją działalność).

Dostępność komunikacyjna Dolnego Śląska mimo słabej jakości dróg jest stosunkowo dobra. Dolny Śląsk jest obszarem przygranicznym, co jest mocną stroną regionu. Przez województwo przebiegają 3 autostrady:

- A4: granica państwa - Jędrzychowice - Zgorzelec - Krzyżowa (Bolesławiec) - Legnica - Bielany Wrocławskie (Wrocław) - [Brzeg - Opole - Katowice - Kraków],
- A8: autostradowa obwodnica Wrocławia /autostrada w budowie/,
- A18: [Berlin - granica państwa - Olszyna] – Krzyżowa.

A także zaplanowano powstanie 3 dróg ekspresowych¹⁴:

- S3: Lubawka - Kamienna Góra - Bolków - Legnica - Lubin - Polkowice - Lubin - [Nowa Sól - Gorzów Wielkopolski - Szczecin - Świnoujście],
- S5: Wrocław - Trzebnica - Żmigród - [Leszno - Poznań - Bydgoszcz - Grudziądz A1],
- S8: Wrocław - Oleśnica - Syców - [Piotrków Trybunalski - Warszawa - Białystok - granica państwa.

Dróg krajowych, przechodzących przed dany region jest 16.

Jednak stan dróg, który nie spełnia międzynarodowych norm i oczekiwań mieszkańców, mała ilość mostów, głównie na Odrze, powoduje zakłócenia komunikacji regionu z resztą kraju. Natomiast trasy kolejowe nie pozwalają na osiągnięcie optymalnych prędkości, co znacznie wydłuża czas podróży. Cięcia budżetowe w Polskich Kolejach Państwowych, powodują, że z każdym rokiem liczba pociągów obsługująca trasy w województwie jest coraz mniejsza, co powoduje ograniczony dostęp do niektórych obszarów województwa.

Baza biur podróży

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, podmiotów świadczących usługi z zakresu organizacji turystyki w 2009 roku funkcjonowało 989. Jest to stosunkowo rozwinięty sektor, jednak mimo, to podmioty te muszą wykazywać się dużą starannością i rzetelnością świadczonych usług. Ponadto wiele turystów samych organizuje swoje wyjazdy, dużą konkurencję stanowi także Internet, który jest głównym źródłem pozyskania informacji o destynacjach turystycznych. Także za pomocą niego można dokonać rezerwacji miejsca noclegowego, czy środka transportu.

¹⁴ www.umwd.dolnyslask.pl/

Tabela 10. Podmioty branży organizatorów turystyki w województwie dolnośląskim, w 2009 roku

Podmioty branży organizatorów turystyki w województwie dolnośląskim	
Działalność organizatorów turystyki	319
Działalność pośredników turystycznych	137
Działalność agentów turystycznych	139
Działalność turystyczna pozostała	277
Działalność agencji turystycznych, pilotów i przewodników wycieczek; pozostała działalność związana z turystyką gdzie indziej nie sklasyfikowana	117

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Większość podmiotów branży organizatorów turystyki funkcjonuje na terenie miast.

Tabela 11. Podmioty branży organizatorów turystyki w województwie dolnośląskim, w 2009 roku z uwzględnieniem rodzaju gminy.

Podmioty	Gminy miejskie	Gminy wiejskie
Działalność organizatorów turystyki	298	21
Działalność pośredników turystycznych	130	7
Działalność agentów turystycznych	131	8
Działalność turystyczna pozostała	239	38
Działalność agencji turystycznych, pilotów i przewodników wycieczek; pozostała działalność związana z turystyką gdzie indziej nie sklasyfikowana	113	4

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

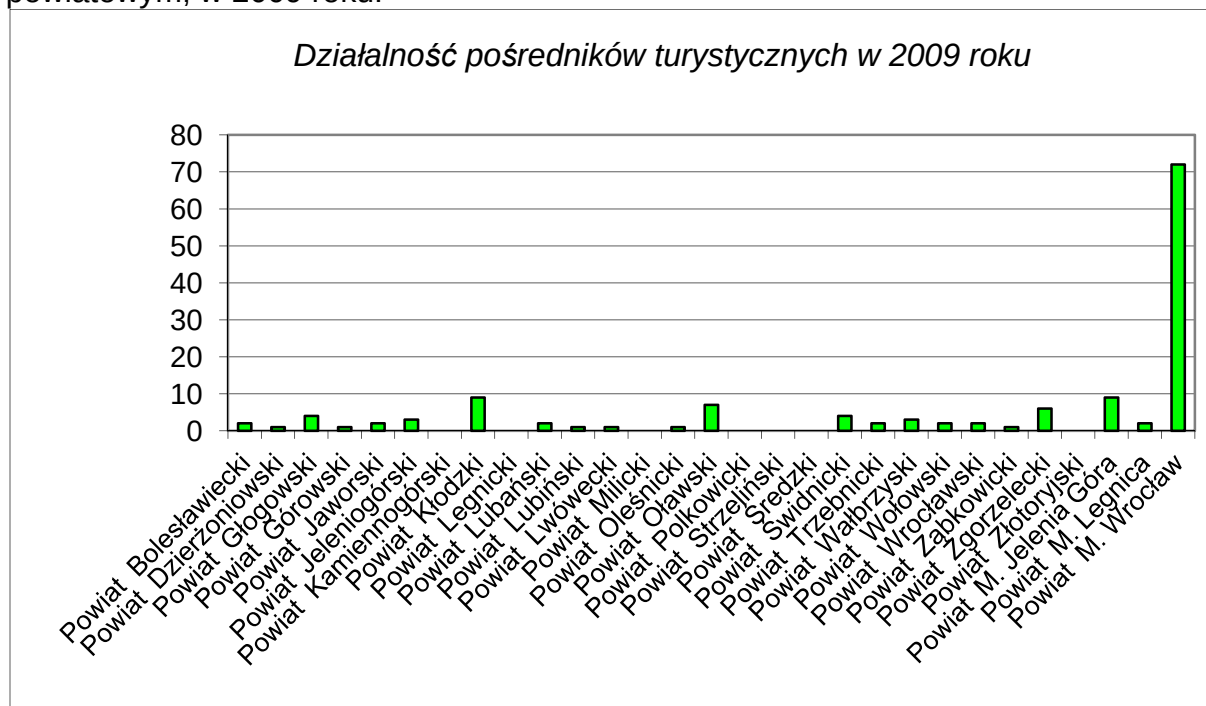
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 21. Działalność organizatorów turystyki na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Wykres 22. Działalność pośredników turystycznych na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

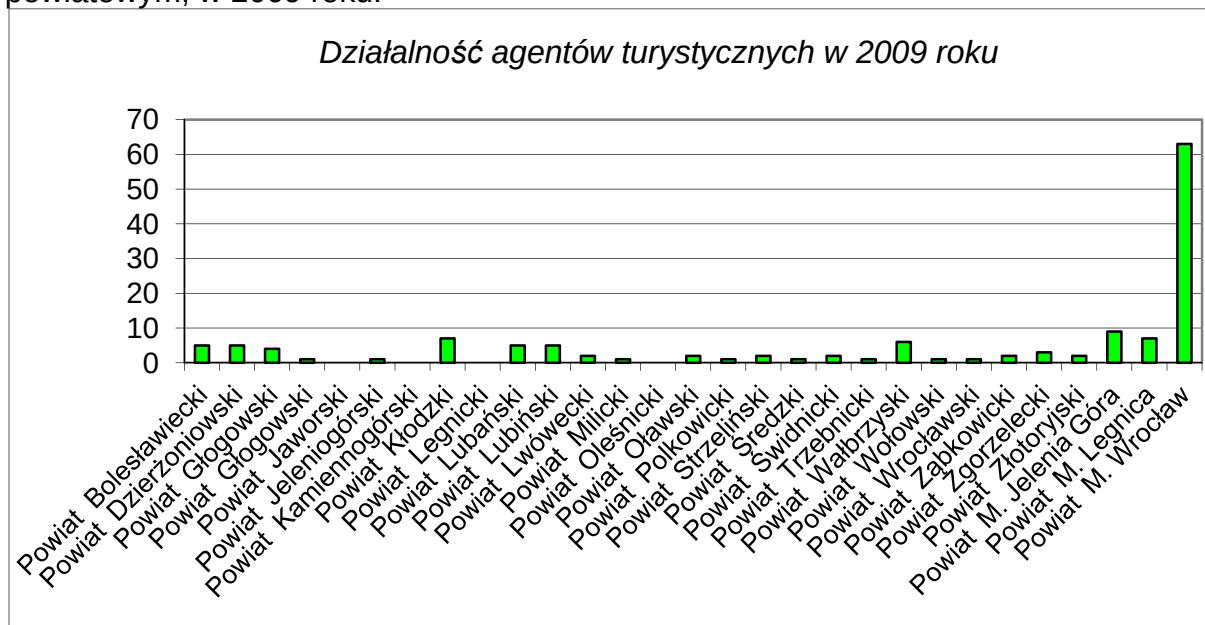

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

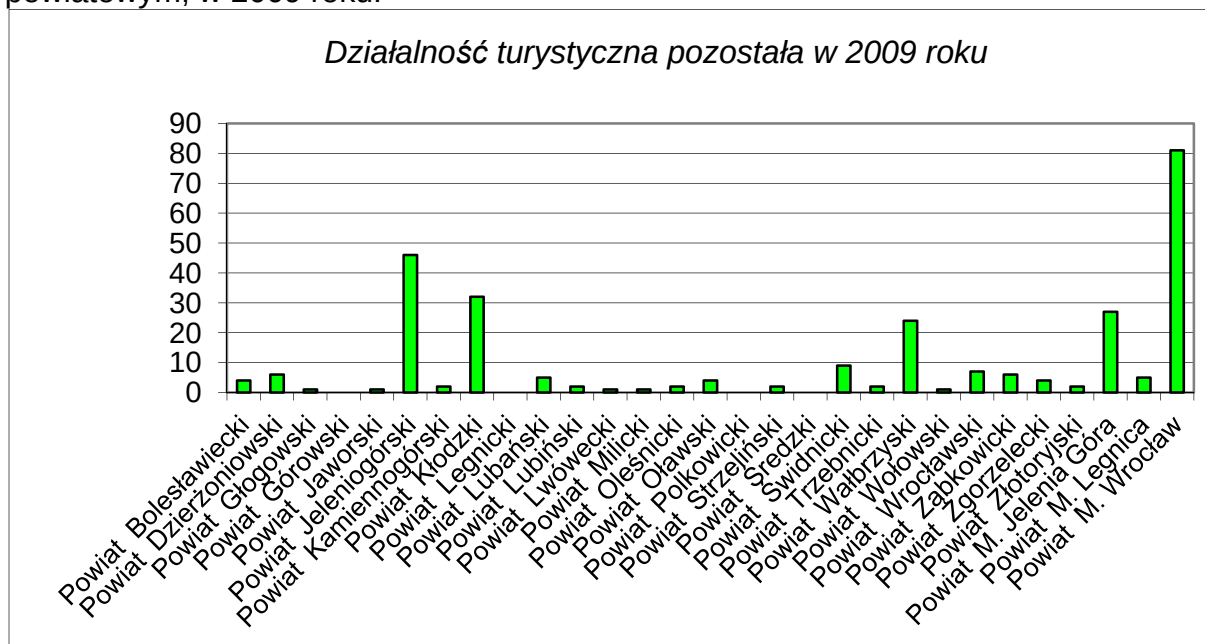
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 23. Działalność agentów turystycznych na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Wykres 24. Działalność turystyczna, pozostała na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

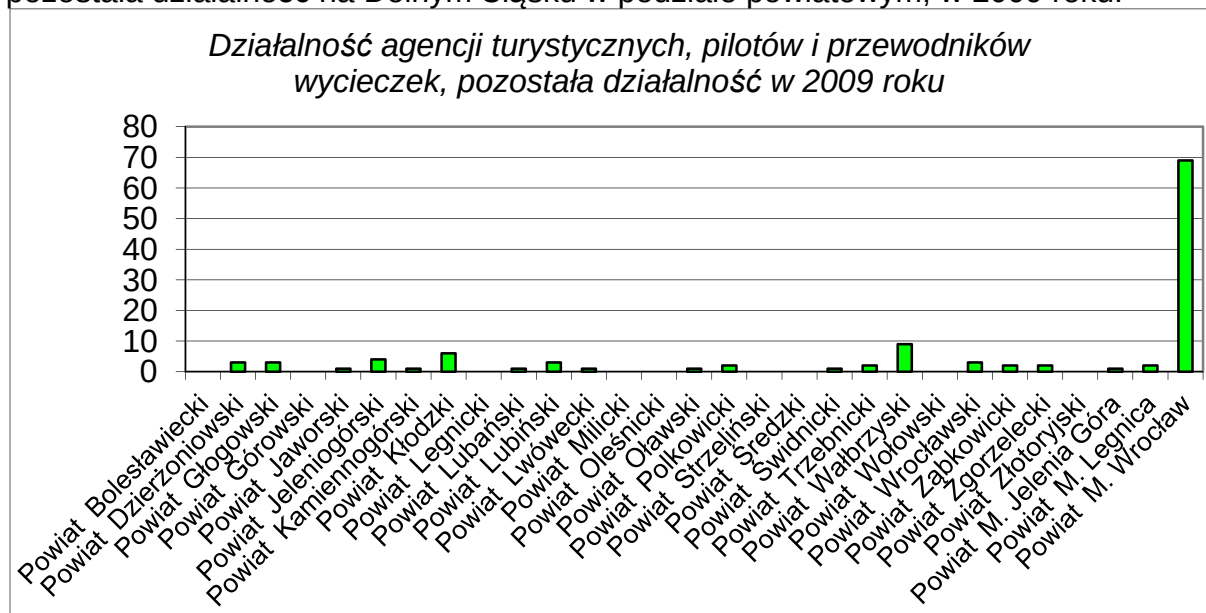

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 25. Działalność agencji turystycznych, pilotów i przewodników wycieczek, pozostała działalność na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Najbardziej rozwinięta działalność organizatorów turystyki, pośredników, agentów, i tzw. pozostała działalność związana z turystyką gdzie indziej nie sklasyfikowana, jest rozwinięta we Wrocławiu, a także w powiecie kłodzkim, wałbrzyskim, jeleniogórskim i w mieście Jelenia Góra.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

1.2. Gospodarka turystyczna na poziomie subregionów turystycznych z APRT

Zgodnie z „Aktualizacją Programu Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego” województwo dolnośląskie tworzy 13 subregionów:

Źródło: Aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki.

W subregionach turystycznych Dolnego Śląska funkcjonuje 489 obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 12. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku według subregionów w 2009 roku.

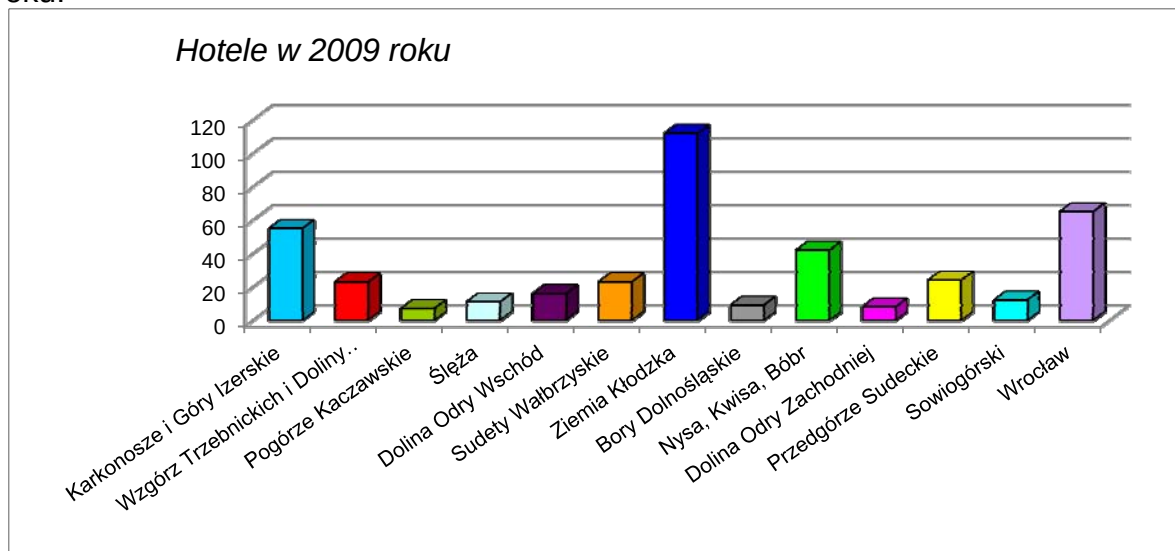
Obiekt	Karkonosze i Góry Izerskie	Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy	Pogórze Kaczawskie	Ślęza	Dolina Odry Wschód	Sudety Wałbrzyskie	Ziemia Kłodzka	Bory Dolnośląskie	Nysa, Kwisa, Bóbr	Dolina Odry Zachodniej	Przedgórze Sudeckie	Sowigórski	Wrocław
<i>Hotele</i>	55	23	7	11	16	23	112	9	42	8	24	12	65
I.m.noclegowych	5255	2412	852	580	860	109 9	873 4	931	123 6	650	1617	896	833 9
<i>Motele</i>	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
I.m.noclegowych	0	0	23	0	0	0	0	52	36	0	0	0	45
<i>Pensjonaty</i>	35	1	0	0	0	1	12	1	5	0	0	0	0
I.m.noclegowych	1462	20	0	0	0	28	494	24	162	0	0	0	0
<i>Domy wycieczkowe</i>	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	3	2	1
I.m.noclegowych	0	0	0	0	0	50	260	0	0	0	411	300	178
<i>Schroniska młodzieżowe</i>	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
I.m.noclegowych	35	0	0	0	0	0	54	0	0	0	123	0	36
<i>Kampingi</i>	4	1	0	1	1	0	3	0	0	0	0	0	1
I.m.noclegowych	302	112	0	86	86	0	330	0	0	0	0	0	200

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych,

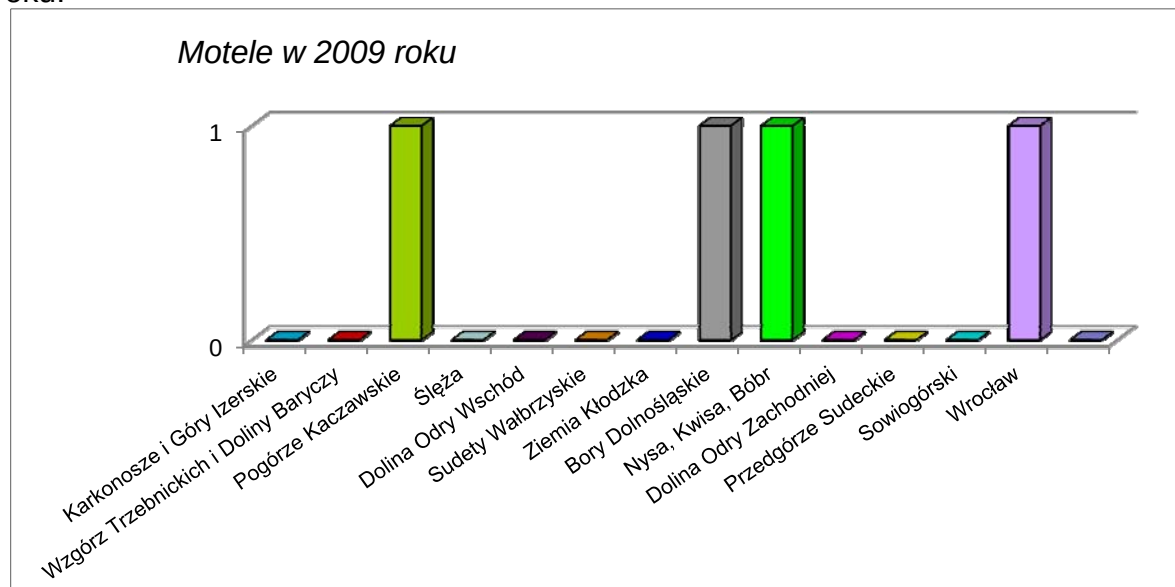
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 26. Hotele na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 27. Motele na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

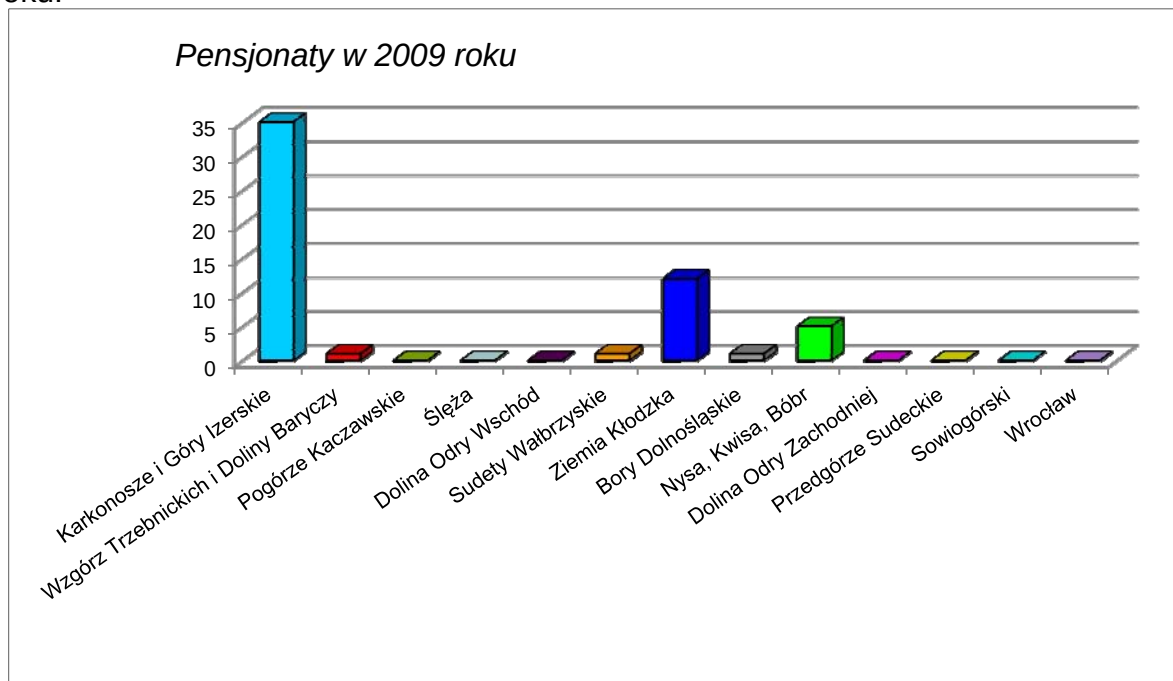

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

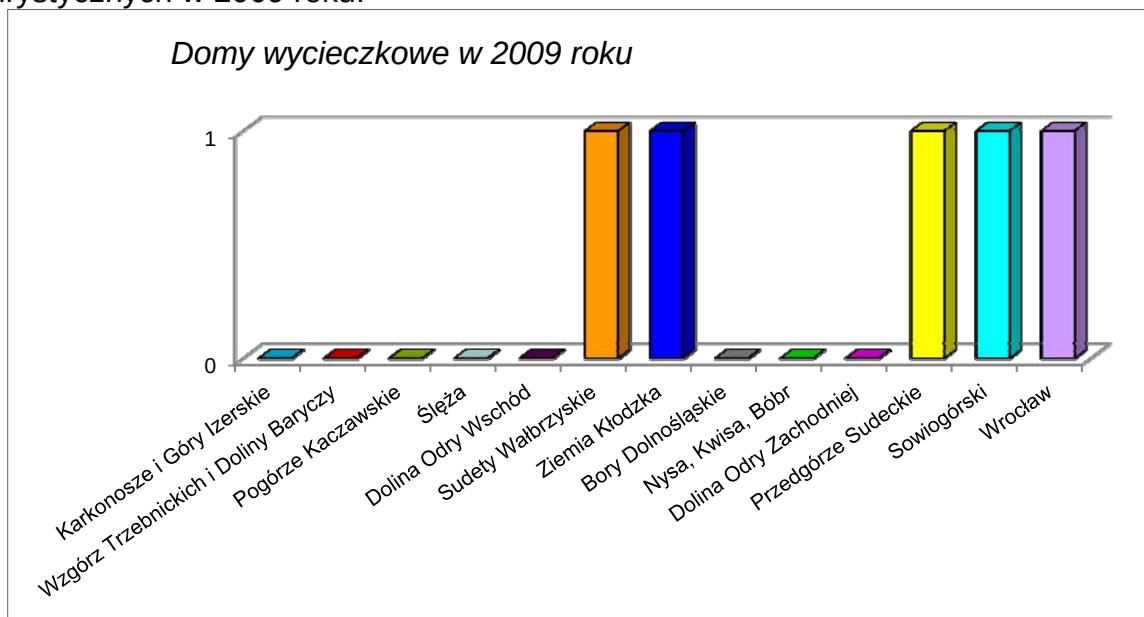
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 28. Pensjonaty na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 29. Domy wycieczkowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

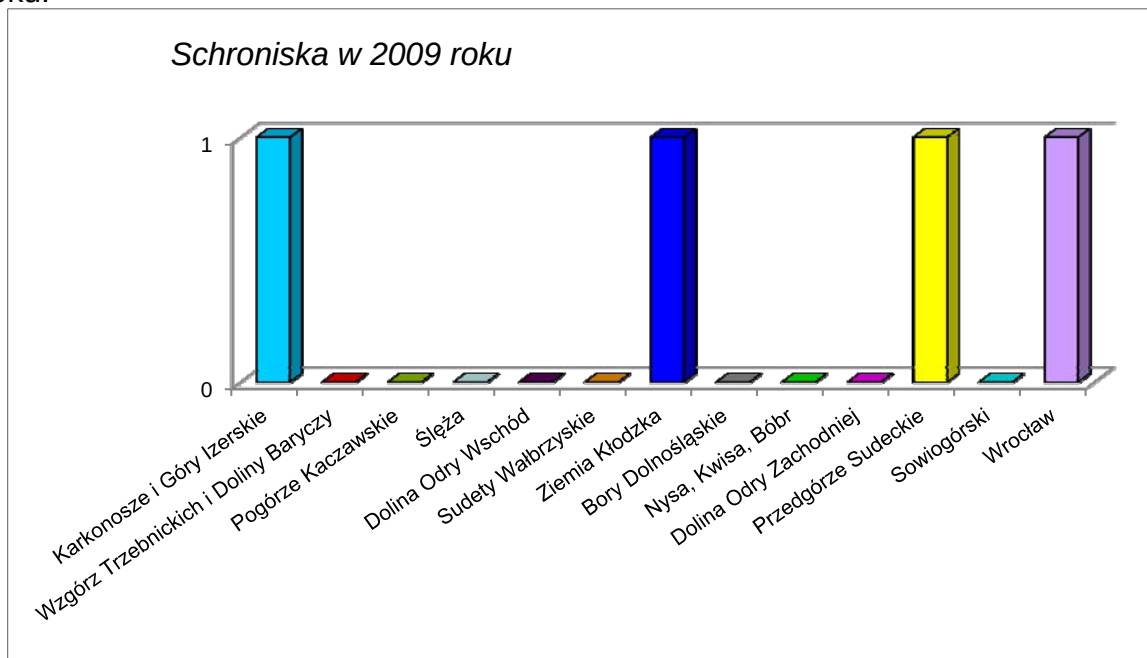

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

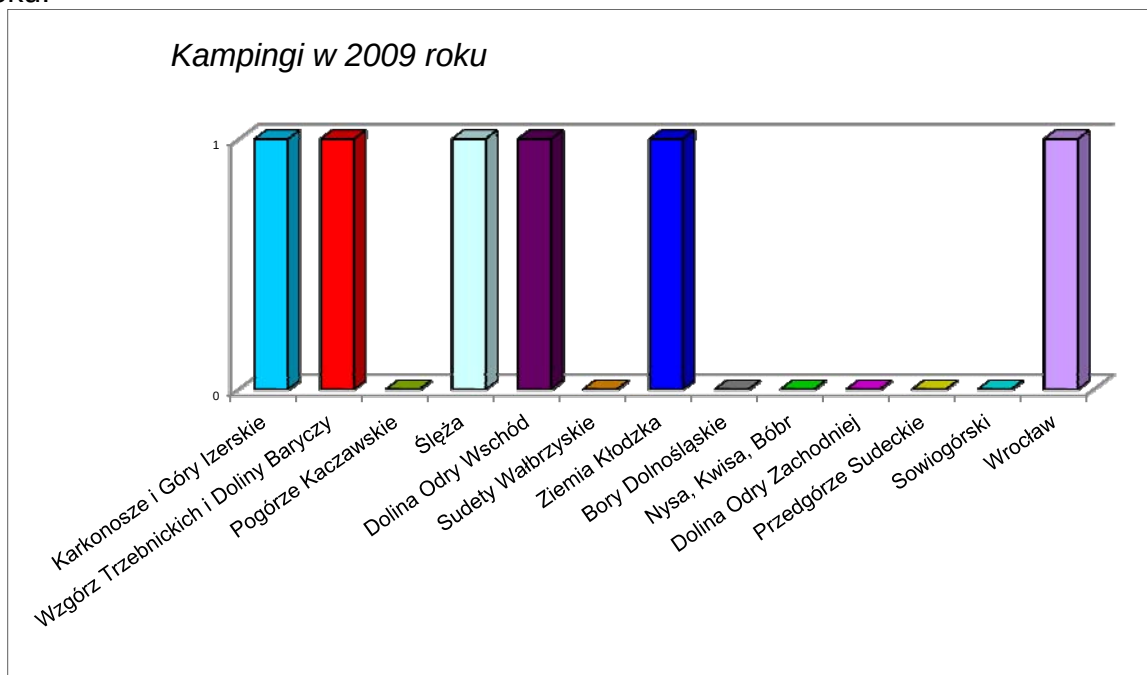
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 30. Schroniska na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 31. Kampingi na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Największa ilość hoteli funkcjonuje w Subregionie Ziemia Kłodzka, we Wrocławiu i Subregionie Karkonosze i Góry Izerskie. Na Dolnym Śląsku są zlokalizowane 4 motele¹⁵, po jednym: w Subregionie Pogórze Kaczawskie, Subregionie Nysa, Kwis, Bóbr, Subregionie Bory Dolnośląskie i we Wrocławiu.

Pod względem ilości funkcjonujących pensjonatów dominuje Subregion Karkonosze i Góry Izerskie (35 obiektów). Największa ilość domów wycieczkowych jest zlokalizowana w Subregionie Pogórze Sudeckie (3 obiekty). Schroniska funkcjonują po jednym: w Subregionie Karkonosze i Góry Izerskie, Subregionie Ziemia Kłodzka, Subregionie Pogórze Sudeckie i we Wrocławiu. Najwięcej pól kampingowych zlokalizowanych jest w Subregionie Karkonosze i Góry Izerskie oraz w Subregionie Ziemia Kłodzka.

Podsumowując powyższe dane, najbardziej rozwiniętą bazę noclegową pod względem ilości występujących obiektów zbiorowego zakwaterowania posiada Subregion Ziemia Kłodzka, w którym funkcjonuje 129 obiektów noclegowych, przy czym 112 obiektów to są hotele. Biorąc pod uwagę wachlarz rodzajów obiektów zbiorowego zakwaterowania, Subregion Karkonosze i Góry Izerskie oferuje różnorodną ofertę turystom, z sześciu wykresów dotyczących obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku według subregionów w 2009 roku, na czterech zajmują ugruntowaną pozycję. Sprawia to, iż na terenie danego Subregionu turysta może skorzystać z wielu form noclegu w zależności od preferencji i zamożności.

W województwie dolnośląskim w 2009 roku funkcjonowało ok. 6, 8 tysięcy obiektów gastronomicznych. Najbardziej rozwinięty pod względem infrastruktury gastronomicznej w 2009 roku był subregion Wrocławski, ponad 30 % wszystkich obiektów gastronomicznych było zlokalizowanych w tym subregionie. Baza gastronomiczna jest nierównomiernie rozmieszczona, większość podmiotów tej branży, funkcjonuje w największym mieście Dolnego Śląska, który tworzy subregion

¹⁵ W województwie dolnośląskim funkcjonuje 5 moteli, jednak jeden motel jest zlokalizowany w gminie, która nie wchodzi w podział subregionalny województwa – Legnickie Pole.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

wrocławski. Na pozostałych obszarach występują znaczne braki obiektów gastronomicznych.

Tabela 13. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku¹⁶.

SUBREGION	Ilość Obiektów gastronomicznych ogółem
Subregion Karkonosze i Góry Izerskie	745
Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy	220
Subregion Pogórze Kaczawskie	433
Subregion Ślęża	190
Subregion Dolina Odry Wschód (Kraina Grądów Odrzańskich)	359
Subregion Sudety Wałbrzyskie	415
Subregion Ziemia Kłodzka	596
Bory Dolnośląskie	429
Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr	354
Subregion Dolina Odry Zachodniej	224
Subregion Przedgórze Sudeckie	642
Sowiogórski	311
Wrocław	1939

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

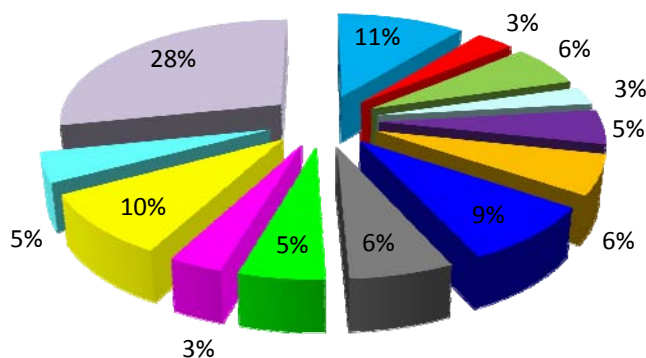
¹⁶Należy mieć na uwadze, iż w podział subregionalny województwa nie wchodzi wszystkie gminy Dolnego Śląska. Dlatego też, suma obiektów gastronomicznych funkcjonujących w danych subregionach, nie będzie równa sumie województwa.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 32. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Obiekty gastronomiczne ogółem w 2009 roku

Legenda:

- Subregion Karkonosze i Góry Izerskie
- Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy
- Subregion Pogórze Kaczawskie
- Subregion Ślęża
- Subregion Dolina Odry Wschód
- Subregion Sudety Wałbrzyskie
- Subregion Ziemia Kłodzka
- Subregion Bory Dolnośląskie
- Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr
- Subregion Dolina Odry Zachodniej
- Subregion Pogórze Sudeckie
- Subregion Sowiogórski
- Wrocław

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Analizując podmioty działające w branży transportowej pod względem lokalizacji w subregionach turystycznych Dolnego Śląska, najwięcej firm tego typu działa w Subregionie Karkonosze i Góry Izerskie.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

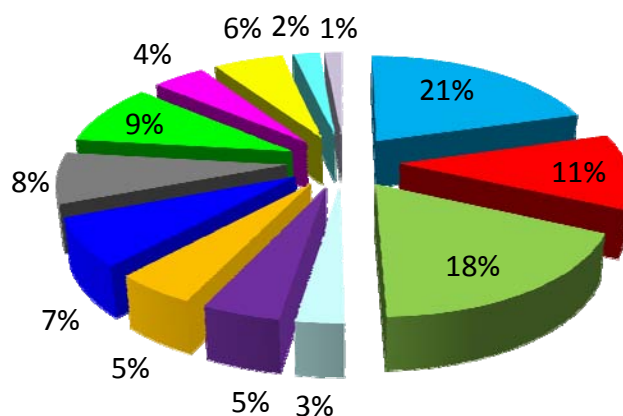
Tabela 14. Podmioty transportowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku¹⁷.

SUBREGION	Ilość podmiotów transportu
Subregion Karkonosze i Góry Izerskie	102
Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy	56
Subregion Pogórze Kaczawskie	89
Subregion Ślęża	14
Subregion Dolina Odry Wschód	23
Subregion Sudety Wałbrzyskie	24
Subregion Ziemia Kłodzka	36
Bory Dolnośląskie	38
Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr	46
Subregion Dolina Odry Zachodniej	22
Subregion Przedgórze Sudeckie	29
Sowiogórski	11
Wrocław	7

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wykres 33. Podmioty transportowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Transport pasażerski ogółem w 2009 roku.

Legenda:

- Subregion Karkonosze i Góry Izerskie
- Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy

¹⁷ Należy mieć na uwadze, iż w podział subregionalny województwa nie wchodzi wszystkie gminy Dolnego Śląska. Dlatego też, suma podmiotów transportowych funkcjonujących w danych subregionach, nie będzie równa sumie województwa.

	Subregion Pogórze Kaczawskie
	Subregion Ślęza
	Subregion Dolina Odry Wschód
	Subregion Sudety Wałbrzyskie
	Subregion Ziemia Kłodzka
	Subregion Bory Dolnośląskie
	Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr
	Subregion Dolina Odry Zachodniej
	Subregion Pogórze Sudeckie
	Subregion Sowiogórski
	Wrocław

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych

Podmioty z branży organizatorów, pośredników i agentów turystyki są głównie zlokalizowane w subregionie Wrocław. Jednak świadczą usługi często na szerszym terenie, a świadczenie usług on-line sprawia, że są dostępne w każdym miejscu.

Tabela 15. Organizatorzy, pośrednicy i agenci turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku¹⁸.

SUBREGION	Liczba organizatorów turystycznych	Liczba pośredników turystycznych	Liczba agentów turystycznych
Subregion Karkonosze i Góry Izerskie	51	12	12
Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy	3	2	1
Subregion Pogórze Kaczawskie	16	3	9
Subregion Ślęza	5	2	0
Subregion Dolina Odry Wschód	12	9	3
Subregion Sudety Wałbrzyskie	18	3	5
Subregion Ziemia Kłodzka	23	9	8
Bory Dolnośląskie	4	8	8
Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr	7	9	10
Subregion Dolina Odry Zachodniej	6	6	5
Subregion Przedgórze Sudeckie	18	6	9
Sowiogórski	11	3	6

¹⁸ Należy mieć na uwadze, iż w podział subregionalny województwa nie wchodzi wszystkie gminy Dolnego Śląska. Dlatego też, suma: organizatorów, pośredników i agentów turystyki funkcjonujących w danych subregionach, nie będzie równa sumie województwa.

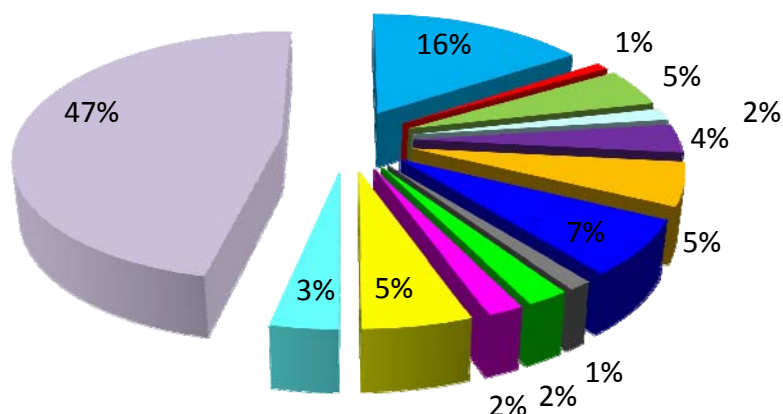
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wrocław	152	72	63
---------	-----	----	----

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych

Wykres 34. Organizatorzy turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Organizatorzy turystyki w 2009 roku.

Legenda:

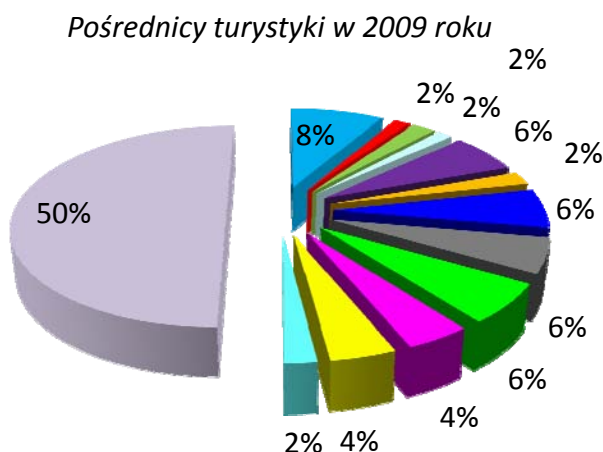
- Subregion Karkonosze i Góry Izerskie
- Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy
- Subregion Pogórze Kaczawskie
- Subregion Śląża
- Subregion Dolina Odry Wschód
- Subregion Sudety Wałbrzyskie
- Subregion Ziemia Kłodzka
- Subregion Bory Dolnośląskie
- Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr
- Subregion Dolina Odry Zachodniej
- Subregion Pogórze Sudeckie
- Subregion Sowiogórski
- Wrocław

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 35. Pośrednicy turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Legenda:

- Subregion Karkonosze i Góry Izerskie
- Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy
- Subregion Pogórze Kaczawskie
- Subregion Ślęża
- Subregion Dolina Odry Wschód
- Subregion Sudety Wałbrzyskie
- Subregion Ziemia Kłodzka
- Subregion Bory Dolnośląskie
- Subregion Nysa, Kwis, Bóbr
- Subregion Dolina Odry Zachodniej
- Subregion Pogórze Sudeckie
- Subregion Sowiogórski
- Wrocław

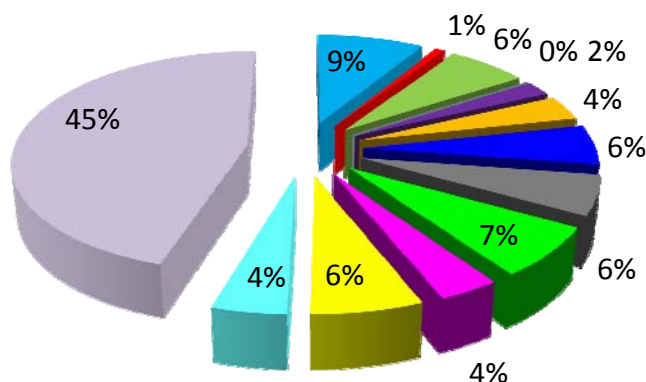
Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych,

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 36. Agenci turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.

Agenci turystyki w 2009 roku

Legenda:

- Subregion Karkonosze i Góry Izerskie
- Subregion Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy
- Subregion Pogórze Kaczawskie
- Subregion Ślęza
- Subregion Dolina Odry Wschód
- Subregion Sudety Wałbrzyskie
- Subregion Ziemia Kłodzka
- Subregion Bory Dolnośląskie
- Subregion Nysa, Kwisa, Bóbr
- Subregion Dolina Odry Zachodniej
- Subregion Pogórze Sudeckie
- Subregion Sowiogórski
- Wrocław

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych

Podsumowując województwo dolnośląskie jest atrakcyjnym regionem, jednak duża część podmiotów gospodarki turystycznej funkcjonuje w największym mieście, sercu regionu, jakim jest Wrocław. W pozostałych częściach regionu jest stosunkowo słabo rozwinięta.

1.3. Analiza porównawcza struktury jakościowo-przestrzennej podmiotów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku na tle regionów konkurencyjnych

Województwo Dolnośląskie jest jednym z 16 województw Polski utworzonych na mocy podziału administracyjnego obowiązującego od 1 stycznia 1999 roku. Głównymi obiektami gospodarki turystycznej są obiekty noclegowe i gastronomiczne.

Źródło: www.odleglosci.pl, 25.11.2010

Sąsiednimi województwami dla Dolnego Śląska są: województwo lubuskie, wielkopolskie oraz opolskie. Pod względem bazy noclegowej, w obszarze sąsiedzkim Dolnego Śląska w 2009 roku, najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania, a także najwięcej osób skorzystało z noclegów w województwie dolnośląskim. W skali kraju najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2009 roku, funkcjonowało w województwie małopolskim, a najmniej w opolskim. Oba te rejony znajdują się na południu Polski, jednak województwo opolskie jest najmniejszym pod

względem wielkości województwem oraz ma 3 razy mniejszą liczbę ludności¹⁹. W statystycznym przeliczeniu, w województwie opolskim na jeden hotel przypada ponad 9, 4 tysiące mieszkańców, a w województwie małopolskim ponad 3, 7 tysiące. Natomiast pod względem ilości miejsc noclegowych w obiektach, pierwszą pozycję zajmuje województwo zachodniopomorskie, które mimo, iż posiada o 55 mniej obiektów zakwaterowania od Małopolski, oferowało w 2009 roku, najwięcej miejsc noclegowych w Polsce. W porównaniu do Dolnego Śląska, Zachodniopomorskie posiada o ponad 50 % więcej miejsc noclegowych, a jednak obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku jest mniej tylko o niecałe 14 %.

Osób, które korzystały z noclegów Polski w 2009 roku, najwięcej zanotowało województwo mazowieckie, w którym położona jest stolica Polski – Warszawa. Turyści zagraniczni w 2009 roku najwięcej korzystali z noclegów województwa małopolskiego, które posiada najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania. Małopolskie odwiedziło prawie 66 tysięcy mniej turystów niż Mazowsze, jednak ilość turystów zagranicznych była większa. Co oznacza, że do województwa mazowieckiego częściej przyjeżdżają turyści krajowi, niż zagraniczni. Odmiennym wynikiem pod względem osób korzystających z noclegów wykazuje się województwo opolskie, które posiada najmniej rozwiniętą infrastrukturę noclegową, i najmniej osób korzysta z jej noclegów.

¹⁹ Zgodnie z danymi GUS/ Bank Danych Regionalnych, liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w województwie opolskim wynosiła 1 031 097, a województwie małopolskim 3 298 270, stan na 31.12.2009 rok.

Tabela 16. Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Polsce według województw w 2009 roku.

	Obiekty ogółem	Miejsca noclegowe ogółem	Korzystający z noclegów ogółem	Korzystający z noclegów turyści zagraniczni
<i>J. m.</i>	<i>ob.</i>	<i>msc</i>	<i>Osoba</i>	<i>osoba</i>
<i>Dolnośląskie</i>	<i>723</i>	<i>51 135</i>	<i>1 802 421</i>	<i>365 217</i>
Kujawsko-Pomorskie	296	26 023	766 376	65 307
Lubelskie	285	18 909	652 245	79 121
Lubuskie	306	23 328	610 687	151 568
Łódzkie	241	18 094	923 682	115 503
Małopolskie	894	68 813	2 720 627	810 496
Mazowieckie	376	40 740	2 786 608	803 579
Opolskie	110	7 830	230 249	30 984
Podkarpackie	369	22 238	654 908	62 996
Podlaskie	168	11 424	437 853	68 892
Pomorskie	832	81 444	1 610 730	254 713
Śląskie	473	39 266	1 693 286	236 482
Świętokrzyskie	143	10 937	383 918	23 469
Wielkopolskie	547	38 448	1 457 303	243 469
Warmińsko- mazurskie	390	390	850 165	149 429
Zachodnio-pomorskie	839	109 506	1 772 654	400 717

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.
Kolorem czerwonym oznaczono wartości maksymalne, niebieskim – minimalne.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby obiektów hotelowych w podziale na: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe w 2009 roku. Pod względem ilościowej struktury obiektów hotelowych, w Polsce dominują hotele, a najmniej jest moteli. Zgodnie z *ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych*, motel jest hotelem położonym przy drodze. Oznacza to, że w Polsce jest stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura noclegowa „przydrożna”, może to się wiązać ze niską popularnością tego typu usług.

Tabela 17. Obiekty hotelowe w Polsce według województw w 2009 roku.

	Hotele	Motele	Pensjonaty	Inne obiekty hotelowe
J.m.	ob.	ob.	ob.	ob.
<i>Dolnośląskie</i>	178	5	50	76
Kujawsko-Pomorskie	89	4	5	33
Lubelskie	39	10	5	43
Lubuskie	63	10	8	56
Łódzkie	71	10	1	57
Małopolskie	231	11	69	52
Mazowieckie	148	12	3	54
Opolskie	25	2	3	19
Podkarpackie	74	5	13	66
Podlaskie	23	2	3	23
Pomorskie	135	5	34	74
Śląskie	146	4	7	75
Świętokrzyskie	52	9	7	16
Wielkopolskie	180	17	20	65
Warmińsko-mazurskie	93	6	22	29
Zachodnio-pomorskie	87	7	24	71

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.
Kolorem czerwonym oznaczono wartości maksymalne, niebieskim – minimalne.

Hotele są oznaczane zgodnie z pięciogwiazdkową klasyfikacją. Hotel o najwyższym standardzie oznaczony jest pięcioma gwiazdkami, mniejsza ilość gwiazdek odpowiada niższej jakości. Kategoryzacja obiektów wiąże się z potrzebą identyfikacji jakości produktów i usług turystycznych. Kategoryzacja obiektów zbiorowego zakwaterowania jest ważnym elementem decyzyjnym wyboru konsumenta. Dzięki niej klient może zweryfikować standard świadczonych usług do zamożności portfela i upodobań.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

W 2009 roku największa ilość hoteli pięciogwiazdkowych zlokalizowana była w województwie mazowieckim. Polskie hotele najczęściej oferują standard trzy i dwugwiazdkowy. Wśród innych obiektów wiele posiada niski standard świadczenia usług noclegowych.

Tabela 18. Wybrane obiekty zbiorowego zakwaterowania według kategorii w 2009 roku.

Hotele						
	*****	****	***	**	*	w trakcie kategoryzacji
	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.
<i>Dolnośląskie</i>	2	17	81	43	25	10
Kujawsko-Pomorskie	1	8	35	31	4	10
Lubelskie	0	4	18	7	2	8
Lubuskie	0	3	22	21	12	5
Łódzkie	0	3	35	21	11	1
Małopolskie	10	23	121	54	12	11
Mazowieckie	11	16	46	47	16	12
Opolskie	0	0	13	5	3	4
Podkarpackie	0	1	37	26	7	3
Podlaskie	0	3	6	8	1	5
Pomorskie	6	11	42	53	12	11
Śląskie	3	17	57	39	15	15
Świętokrzyskie	0	2	17	22	9	2
Wielkopolskie	1	16	73	60	26	4
Warmińsko-mazurskie	1	4	37	29	6	16
Zachodnio-pomorskie	0	13	36	21	14	3
Motele						
	***	**	*	W trakcie kategoryzacji		
	ob.	ob.	ob.			
<i>Dolnośląskie</i>	1	2	2	0		
Kujawsko-Pomorskie	0	1	3	0		

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Lubelskie	0	2	5	3	
Lubuskie	3	5	0	2	
Łódzkie	0	2	4	4	
Małopolskie	2	6	2	1	
Mazowieckie	1	5	1	5	
Opolskie	0	1	0	1	
Podkarpackie	0	3	1	1	
Podlaskie	0	1	0	1	
Pomorskie	1	2	0	1	
Śląskie	0	0	2	2	
Świętokrzyskie	1	4	4	0	
Wielkopolskie	2	7	6	2	
Warmińsko-mazurskie	1	3	1	1	
Zachodnio-pomorskie	1	4	1	1	
Pensjonaty					
	****	***	**	*	W trakcie kategoryzacji
	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.
<i>Dolnośląskie</i>	1	13	17	11	8
Kujawsko-Pomorskie		1	0	1	3
Lubelskie	0	1	2	0	2
Lubuskie	1	3	0	1	3
Łódzkie	0	1	0	0	0
Małopolskie	1	31	19	5	13
Mazowieckie	1	0	1	0	1
Opolskie	0	1	0	2	0
Podkarpackie	0	1	7	2	3
Podlaskie	0		1	0	2
Pomorskie	1	6	5	6	16
Śląskie	1	2	1	1	2
Świętokrzyskie	0	3	1	3	0
Wielkopolskie	1	9	3	4	3
Warmińsko-mazurskie	0	5	8		9

Zachodnio-pomorskie	1	4	15	3	1
---------------------	---	---	----	---	---

*Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.
Kolorem czerwonym oznaczono wartości maksymalne, niebieskim – minimalne.*

Na podstawie powyższych danych, warto zwrócić uwagę na wysoką liczbę obiektów, które starają się o kategoryzację obiektu. Świadczy to o czynionych inwestycjach, zwłaszcza w poprawę standardu i jakości świadczonych usług turystycznych.

Pod względem wyposażenia obiektów zbiorowego zakwaterowania w urządzenia sportowo-rekreacyjne, dobrze rozwiniętą infrastrukturę posiada województwo małopolskie i pomorskie. W Małopolsce funkcjonuje największa ilość siłowni, saun, solariów oraz popularne są minigolfy. Natomiast Pomorskie odznacza się dużą ilością kortów tenisowych oraz urządzeń do grania w tenis stołowy i bilard.

Najbardziej przyjaznym województwem dla osób niepełnosprawnych jest małopolskie, w którym najwięcej jest zlokalizowanych obiektów zbiorowego zakwaterowania wyposażonego w udogodnienia typu: pochylnię wjazdową, drzwi automatycznie otwierane, windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych, oraz pokoje i łazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Najmniejszą ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania, wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych posiada województwo opolskie.

Pod względem zaplecza biznesowego również dominuje województwo małopolskie, a najmniej „wyposażone” okazuje się województwo opolskie.

Tabela 19. Wyposażenie obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2009 roku.

Urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki												
	Siłownia	Basen kryty	Kort tenisowy	Boisko do siatkówki lub koszykówki	Mini golf	Bilard	Tenis stołowy	Sauna	Solarium	Wypożyczalnia sprzętu pływającego	Wypożyczalnia rowerów	Pokój zabaw dla dzieci
	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.
<i>Dolnośląskie</i>	108	45	45	121	7	131	165	170	51	15	86	47
Kujawsko-Pomorskie	51	19	28	75	5	57	79	51	14	52	55	18
Lubelskie	28	7	12	71		44	60	23	3	23	37	13
Lubuskie	33	10	33	90	4	50	66	43	13	61	66	10
Łódzkie	44	18	33	82	4	54	72	48	12	24	48	22
Małopolskie	168	57	48	195	14	191	264	204	64	12	104	92
Mazowieckie	58	21	36	70	7	83	71	65	16	27	56	19
Opolskie	15	4	11	30	1	16	32	17	7	10	16	4
Podkarpackie	52	14	29	98	3	70	91	58	16	24	44	23
Podlaskie	18	4	12	42	1	22	41	24	6	34	39	12
Pomorskie	110	30	96	290	12	204	296	144	59	100	196	102
Śląskie	97	31	56	114	5	140	151	147	49	19	67	46

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Świętokrzyskie	20	9	17	30	2	35	43	31	4	11	27	7
Wielkopolskie	69	24	61	140	11	94	132	93	27	87	77	22
Warmińsko-mazurskie	41	18	43	143	6	95	131	71	15	138	132	40
Zachodnio-pomorskie	138	72	92	295	10	188	319	152	83	60	218	112
Obiekty wyposażone w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych												
	Pochylnia wjazdowa			Drzwi automatycznie otwierane		Winda przystosowana dla osób niepełnosprawnych			Pokoje/lazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych			
	<i>ob.</i>			<i>ob.</i>		<i>ob.</i>			<i>ob.</i>			
<i>Dolnośląskie</i>	148			64		89			149			
Kujawsko-Pomorskie	107			40		45			87			
Lubelskie	62			13		20			59			
Lubuskie	90			17		21			66			
Łódzkie	79			28		37			79			
<i>Małopolskie</i>	213			102		160			253			
Mazowieckie	142			55		88			145			
<i>Opolskie</i>	29			6		7			24			

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Podkarpackie	80	19	26	80							
Podlaskie	48	15	19	39							
Pomorskie	195	63	95	207							
Śląskie	136	67	82	154							
Świętokrzyskie	67	16	25	47							
Wielkopolskie	132	58	61	135							
Warmińsko-mazurskie	100	28	32	92							
Zachodnio-pomorskie	178	86	118	197							
Obiekty z zapleczem konferencyjnym, z:											
	salą konferencyjną	Liczba sal konferencyjnych	Liczba miejsc w salach konferencyjnych	Nagłośnieniem	mikrofonem bezprzewodowym	Komputerem	zestawem audio-wideo	obsługą techniczną	Ekranem	Flipchartem	Rzutnikiem / projektorem
	ob.	szt	msc	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.
Dolnośląskie	288	551	30 658	174	153	178	184	135	219	164	229
Kujawsko-Pomorskie	130	240	14 370	101	89	84	96	80	116	85	110
Lubelskie	110	200	12 154	78	66	67	64	54	85	72	99

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”. POKL.08.01.04-02-001/09

Lubuskie	104	175	9 174	83	69	67	79	60	86	52	77
Łódzkie	116	304	20 545	97	81	72	79	74	101	86	105
Małopolskie	418	811	46 047	321	278	327	354	252	369	312	366
Mazowieckie	214	773	55 158	160	141	121	153	122	172	161	
Opolskie	56	93	5 996	35	31	38	36	29	37	29	40
Podkarpackie	154	251	15 871	124	106	119	116	84	128	79	123
Podlaskie	70	141	10 195	57	51	47	51	43	60	46	57
Pomorskie	251	539	31 272	196	179	184	198	146	210	162	219
Śląskie	244	537	34 069	190	161	141	187	145	218	181	219
Świętokrzyskie	80	166	13 069	58	50	57	55	46	65	47	63
Wielkopolskie	245	569	31 771	194	166	171	184	154	204	168	205
Warmińsko- mazurskie	127	277	20 779	99	84	86	100	78	116	99	115
Zachodnio- pomorskie	244	387	25 813	199	181	193	195	154	189	111	186

*Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych,
Kolorem czerwonym oznaczono wartości maksymalne, niebieskim – minimalne.*

Na gospodarkę turystyczną składa się także baza gastronomiczna. Najwięcej obiektów gastronomicznych zlokalizowanych jest w województwie małopolskim, które także posiada największą ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania. Najmniejszą ilość obiektów gastronomicznych w 2009 roku zaewidencjonowało województwo opolskie.

Prawie jedna trzecia z ogółu placówek gastronomicznych w Małopolsce to restauracje. Natomiast w województwie pomorskim jest najwięcej barów i kawiarni. Województwo zachodniopomorskie dominuje pod względem stołówek. Punktów gastronomicznych jest najwięcej natomiast w województwie wielkopolskim.

Tabela 20. Placówki gastronomiczne wg rodzaju własności w 2009 roku.

	Ogółem	Restauracje	Bary i kawiarnie	Stołówki	Punkty gastronomiczne
<i>J.m.</i>	<i>ob.</i>	<i>ob.</i>	<i>ob.</i>	<i>ob.</i>	<i>ob.</i>
<i>Dolnośląskie</i>	768	260	218	240	50
Kujawsko-Pomorskie	318	113	98	82	25
Lubelskie	275	100	78	65	32
Lubuskie	301	107	93	60	41
Łódzkie	308	125	102	47	34
Małopolskie	925	291	252	316	66
Mazowieckie	466	217	171	56	22
Opolskie	130	40	45	20	25
Podkarpackie	335	147	93	70	25
Podlaskie	154	65	54	28	7
Pomorskie	828	204	268	281	75
Śląskie	577	219	203	103	52
Świętokrzyskie	172	66	66	27	13
Wielkopolskie	623	271	159	89	104
Warmińsko-mazurskie	501	130	178	133	60
Zachodnio-	864	163	271	357	73

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

pomorskie					
-----------	--	--	--	--	--

*Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych
Kolorem czerwonym oznaczono wartości maksymalne, niebieskim – minimalne.*

Podsumowując zdecydowanym konkurentem w aspekcie gospodarki turystycznej Dolnego Śląska jest województwo małopolskie. Jednak województwo dolnośląskie to „jeden z najatrakcyjniejszych w zabytki architektoniczne regionów w Polsce - ciekawe i stare budowle spotyka się niemal na każdym kroku”²⁰. Należy wykorzystać ten potencjał i zasoby turystyczne, by zdobyć przewagę konkurencyjną.

²⁰ dolnyslask.poland.com

1.4. Analiza podmiotów gospodarki turystycznej w regionie w kontekście oferowanych usług i produktów turystycznych w poszczególnych sferach turystyki.

Poniżej przedstawiono strukturę podmiotów działających w branży turystycznej ze względu na oferowane usługi i produkty turystyczne, w podziale na formy:

- ❖ turystyki aktywnej (turystyka piesza, rowerowa, kajakowa, narciarska, specjalistyczna),
- ❖ turystyki uzdrowiskowej, w tym Med-tours, wellness, spa,
- ❖ turystyki miejskiej i kulturowej,
- ❖ turystyki pielgrzymkowej,
- ❖ turystyki biznesowej, w tym turystyka konferencyjno-kongresowa i podróże służbowe oraz Incentive Tours,
- ❖ turystyki wiejskiej tym, agro– i ekoturystyka oraz pamiątkarstwo i kuchnia regionalna,
- ❖ turystyki tranzytowej.

Na cele niniejszego raportu Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. przeprowadziła własne badania ankietowe. W ramach badania przeprowadzono 360 telefonicznych wywiadów z wybranymi podmiotami gospodarki turystycznej funkcjonującymi na terenie województwa dolnośląskiego. Ankietowane przedsiębiorstwa pytano, m.in. o zakres wykonywanych usług. Respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogólnej liczby podmiotów.

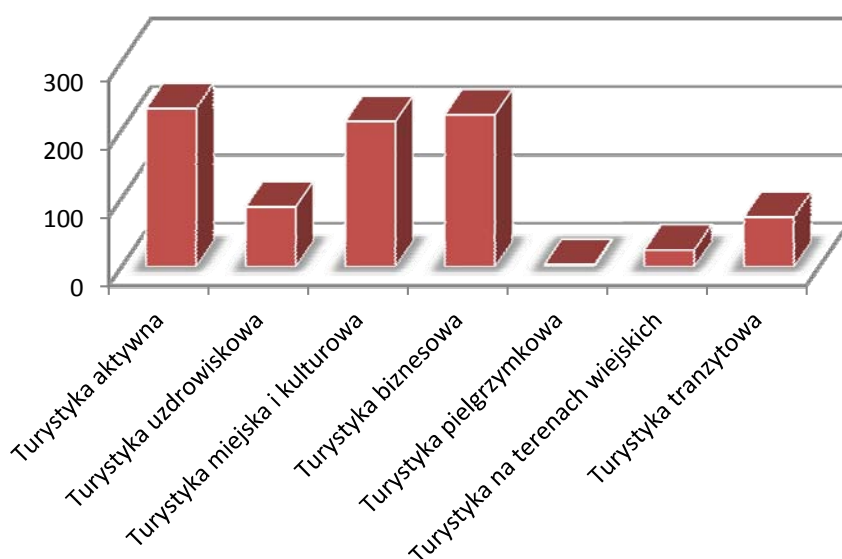

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Na Dolnym Śląsku duża ilość firm branży turystycznej świadczy usługi z zakresu turystyki aktywnej, biznesowej oraz miejskiej i kulturowej. Są to często priorytetowe produkty turystyczne poszczególnych 13 Subregionów turystycznych²¹.

Wykres 37. Zakres oferowanych usług przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

Zakres oferowanych usług:*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.1. Turystyka aktywna

Turystyka aktywna jest realizowana w wielu formach:

- ❖ turystyki pieszej, turystyki rowerowej,
- ❖ turystyki kajakowej,
- ❖ turystyki narciarskiej,

²¹ Zgodnie z „Aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego”, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A., Warszawa 2009.

- ❖ turystyki specjalistycznej (wspinaczka, myślistwo, wędkarstwo, jeździectwo (konna))

Turystyka aktywna jest teraz, coraz częściej uprawiana. Społeczeństwo staje się coraz bardziej świadome w kwestii zdrowia. Ludzie chcą żyć dłużej, chcą być sprawni, dlatego też chętniej uprawiają sport. Połączenie odpoczynku z aktywnością fizyczną oraz poznawaniem walorów przyrodniczych i kulturowych, spełniają szlaki turystyczne. Turystę aktywnego określa się, jako osobę, która udaje się poza miejsce swojego zamieszkania w celu podjęcia rekreacji ruchowej w wybranych dyscyplinach turystycznych lub sportowych, ukierunkowanych na rozwój sprawności fizycznej i intelektualnej.²²

Szlakiem turystycznym „jest wytyczona w terenie trasa służąca do odbywania wycieczek, oznakowana jednolitymi znakami (symbolami) i wyposażona w urządzenia informacyjne, które zapewniają bezpieczne i spokojne jej przebycie turyście o dowolnym poziomie umiejętności i doświadczenia, o każdej porze roku i w każdych warunkach pogodowych, o ile szczegółowe wymagania nie stanowią inaczej (okresowe zamykanie w przypadku niekorzystnych warunków pogodowych lub ze względów przyrodniczych na terenach chronionych)”²³. Występują różne rodzaje szlaków turystycznych:

- piesze górskie i nizinne oraz ścieżki spacerowe, przyrodnicze i dydaktyczne,
- narciarskie,
- rowerowe,
- kajakowe,
- jeździeckie²⁴.

Województwo dolnośląskie posiada walory niezbędne do uprawiania turystyki aktywnej i posiada możliwości w rozwoju we wszystkich jej formach. Infrastruktura Dolnego Śląska w tym zakresie, zgodnie z danymi Polskiego Towarzystwa

²² Tamże, str. 9.

²³ „Instrukcja Znakowania Szlaków Turystycznych”, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Warszawa 2007

²⁴ „Instrukcja Znakowania Szlaków Turystycznych”, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Warszawa 2007

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK) to 340 szlaków pieszych, w tym 59 górskich; 93 szlaków rowerowych, 6 konnych, 4 motorowerowe, 3 kajakowe i 23 żeglarskie.

Turystyka aktywna – wypoczynek w górach jest priorytetowym produktem turystycznym województwa dolnośląskiego, a pozostałe jej formy - podstawowym²⁵.

Tabela 21. Szlaki na Dolnym Śląsku

Szlaki na Dolnym Śląsku	Ilość
piesze nizinne	281
piesze górskie	59
kajakowe	3
rowerowe	93
żeglarskie	2
motorowerowe	4
konne nizinne	6
konne górskie	0
Inne	2

Źródło: edueko.pttk.pl

Turystyka piesza

Turystyka piesza jest najtańszą formą spędzania aktywnie czasu. Bogate walory przyrodnicze i kulturowe Dolnego Śląska sprawiają, że jest idealnym miejscem do uprawniania tego typu turystyki.

Zgodnie z danymi PTTK w województwie dolnośląskim jest 340 szlaków pieszych, w tym 59 górskich. Główny Urząd Statystyczny podaje, że w 2007 roku na danym regionie długość szlaków pieszych nizinnych wynosiła 1 170 km a górskich 4 565 km²⁶. Łącznie szlaki piesze mają 5 735 km długości i 80 % z tej wielkości stanowią szlaki górskie.

²⁵ Zgodnie z „Potencjał i gradacja wartości produktów turystycznych województw”, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2008.

²⁶ Turystyka w województwie dolnośląskim 2004 – 2007, US we Wrocławiu 2008.

Poniżej przedstawiono szlaki turystyczne oznakowane przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK). Jest to instytucja, która od 50 lat zajmuje się znakowaniem szlaków turystycznych²⁷. W 2007 roku PTTK wydało instrukcję, która zawiera ogólne zasady projektowania, wykonywania i utrzymania szlaków turystycznych. Szlaki turystyczne są oznakowane pod względem przebiegu trasy, przedstawia je tabliczka w kształcie prostokąta, który składa się z 3 pasków, przy czym zewnętrzne dwa są koloru białego a trzeci - środkowy w kolorze szlaku. Szlaki piesze, rowerowe, ścieżki spacerowe, przyrodnicze i dydaktyczne są oznakowane w kolorach: czerwonym, niebieskim, zielonym, żółtym i czarnym. Szlaki narciarskie mają natomiast na pomarańczowym tle w kolorach: czerwonym, niebieskim, zielonym i czarnym. Szlaki jeździeckie wykonywane są na białym tle w kolorze pomarańczowym. Szlaki kajakowe wykonywane są w kolorze czarnym na białym tle z granatową obwódką, a ostrzegawcze na białym tle z czerwoną obwódką. Główne szlaki piesze określa kolor czerwony, szlaki dalekobieżne mają kolor niebieski, krótki szlak dojściowy ma kolor czarny, a szlaki łączące kolory żółty i zielony²⁸.

Tabela 22. Szlaki piesze, nizinne na Dolnym Śląsku, oznakowane przez PTTK.

Oznakowanie szlaku	Początek szlaku	Koniec szlaku	Długość	Ilość woj.	Liczba Etapów
niebieski	ROKITNICA. PKS	Żuków. PKS	87,7	1	1
żółty	PRZEMKÓW. PKP	LUBIAŹ, d. Klasztor	81,6	1	1
zielony	URAZ. PKS	KĄTY WROCŁAWSKIE. PK	207,7	1	1
czerwony	ORZESZKÓW. PKP	Wołów. PKP	14,7	1	1
czarny	sz. Głogów - Rawicz	WIŃSKO, rynek	30	2	2
czerwony	PRZEMKÓW. PKS	PRZEMKÓW. PKS	73,3	1	1
zielony	LUBIN. Baszta	Nowa Kuźnia. PKS	38,5	1	1

²⁷ „Instrukcja Znakowania Szlaków Turystycznych”, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Warszawa 2007

²⁸ „Instrukcja Znakowania Szlaków Turystycznych”, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Warszawa 2007

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

	Głogowska				
niebieski	BOLESŁAWIEC. PKP	ZEBRZYDOWA. PKP	32,6	1	1
żółty	BOLESŁAWIEC, cm. Kutuzo	TOMASZÓW BOLESŁ., PKS	25,4	1	1
czerwony	PROCHOWICE. PKS	ŚCINAWA, PKP	21,8	1	1
zielony	PROCHOWICE. PKS	LEGNICKIE POLE. Muzeum	22,1	1	1
czerwony	LEGNICA. Brama Głogowska	LEGNICKIE POLE. muzeum	12,3	1	1
żółty	MODŁA. PKP	ROKITKI. ośrodek wyp.	13	1	1
żółty	PAWŁOWICE MAŁE. PKP	PAWŁOWICE MAŁE. PKP	82,2	1	1
zielony	WILCZYCE. PKP	GORZEĆ, polanka	20	1	1
czarny	PRZYBYŁOWICE. PKP	KOISZKÓW. staw	1,5	1	1
czarny	BRACHOW. PKP	SŁUP, kościół	6	1	1
czarny	GRODZIEC. PKS	OKMIANY. PKP	17	1	1
niebieski	GORZEĆ. Dom Pustelnika	WĘŻEŁ POD LESZCZYNĄ	15	1	1
niebieski	NOWY KOŚCIÓŁ.	STARA KRASNICA, PKP	11	1	1
zielony	ZŁOTORYJA. Dolny Rynek	ROKITNICA. PKS	19	1	1
żółty	Legnickie Pole. muzeum	ZŁOTORYJA. Dolny Rynek	89	1	1
zielony	ZAMEK "GRODZIEC"	BEŁCZYNA. PKS	20	1	1
czarny	PRUSICE DOLNE. PKS	KONDRATÓW. PKS	14	1	1
niebieski	JAWOR. PKP	GROSS ROSEN. muzeum	17	1	1
czerwony	BOLKÓW. PKS	ZŁOTORYJA, PKS	52	1	1
czarny	WĄWÓZ MYŚLIBORSKI	MOŁDOWA	2	1	1
czarny	SIEDMICA. PKS	WĄWÓZ	5	1	1

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

		MYŚLIBORSKI			
czarny	LIPA, staw	MUCHÓW. wzg. 382.6	5	1	1
niebieski	LIPA. PKS	CHEŁMIEC (RĄCZYCE)	16	1	1
zielony	GROBLA, pałac	MUCHÓW. PKS	11	1	1
czerwony	ŻMIGRÓD. PKP	MILICZ-KARŁÓW. ośrodek	63,4	1	1
żółty	MILICZ. PKP	MILICZ-KARŁOWO. ośrodek	16,5	1	1
niebieski	REZ. "DĄBROWY..."	KROSNICE. PKP	7,3	1	1
czarny	CIESZKOW. PKP	MILICZ. PKS	18	1	1
żółty	ORZESZKÓW. PKP	WOŁÓW. PKP	16,6	1	1
niebieski	BRZĘZINKA ŚREDZKA. PK	ZAKRZÓW- KOTOWICE. PK	77,7	1	1
czarny	MROZÓW, ul. Wilności	MROZÓW. PKP	0,7	1	1
niebieski	URAZ. PKS	CZERNICA WR. PKP	64,6	1	1
zielony	ZDUNY. PKP	DŁUGOŁĘKA. PKP	81,5	1	1
niebieski	WROCŁAW- MUCHOBOR. M	SOBÓTKA. PKP	37	1	1
SUMA			1446,7		

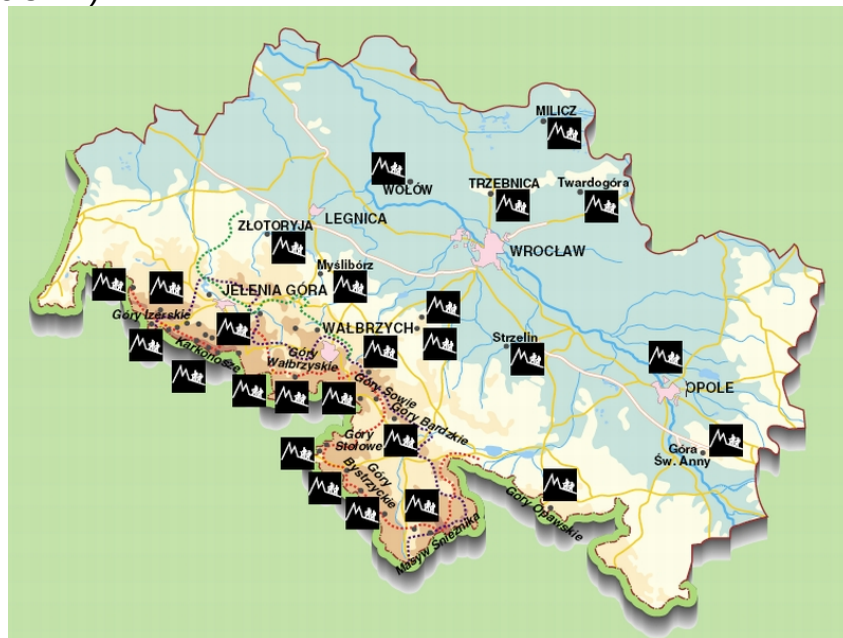
Źródło: szlaki.pttk.pl (wybrane szlaki turystyczne oznakowane przez PTTK)

Na obszarze Dolnego Śląska PTTK oznakowała ponad 1, 4 tysiące kilometrów szlaków, a w tym 6 szlaków turystycznych – pieszych, jako szlaki główne (kolor czerwony), a 10 szlaków, jako szlaki dalekobieżne (kolor niebieski).

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 1. Obszary koncentracji oznakowania dla turystyki pieszej na Dolnym Śląsku (i Śląsku Opolskim).

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

Zgodnie z powyższą mapą przedstawiającą szlaki turystyki pieszej, najwięcej szlaków tego typu występuje w północnej części województwa, czyli w subregionie Ziemia Kłodzka, Karkonosze i Góry Izerskie oraz Nysa, Kwisa, Bóbr.

Na terenie województwa istnieje szereg turystycznych tras podziemnych, są to:

- Podziemna trasa w kopalni w Nowej Rudzie,
- Kompleks Osówka w Głuszycy (1500 m. podziemnych korytarzy),
- Podziemna Trasa Turystyczna im. 1000-lecia Państwa Polskiego w Kłodzku (ok. 600 m długości),
- Podziemna Trasa Turystyczna po kopalniach rud żelaza i uranu w Kowarach (1200 m. długości),
- Muzeum Sztolni Walimskich w Walimiu (750 m. długości),
- Podziemna Trasa Turystyczna Kopalnia Złota w Złotym Stoku (około 1500 m. długości),
- Podziemna trasa turystyczna w Bystrzycy Kłodzkiej,

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- Podziemna trasa turystyczna w Kletnie,
- Podziemna trasa turystyczna w Muzeum Przemysłu i Techniki w Wałbrzychu,
- Sztolnia Aurelia w Złotoryi.²⁹

Turystyka rowerowa

W województwie dolnośląskim zgodnie z PTTK jest 93 szlaków rowerowych. Ponad połowa dolnośląskich gmin posiada infrastrukturę rowerową, jednak, co dziesiąta gmina województwa nie posiada tras rowerowych.³⁰

Najwięcej szlaków turystycznych, rowerowych zlokalizowanych jest w subregionie „Dolina Odry Zachód” oraz w „Pogórzu Kaczawskim”.

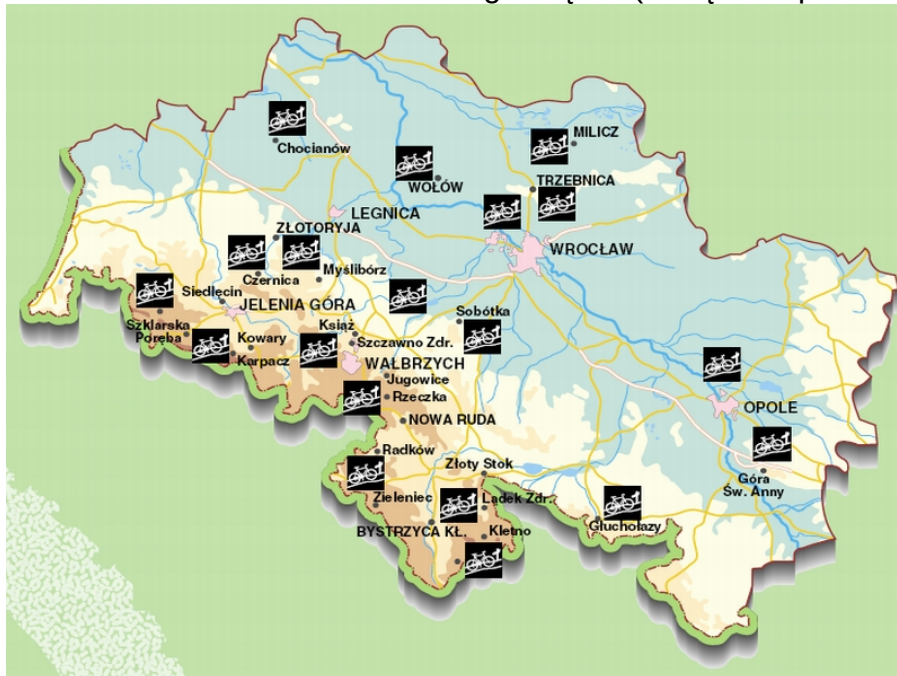
²⁹ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, str. 24-25, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

³⁰ „Studium systemu turystyki i rekreacji rowerowej województwa dolnośląskiego - 2006r.” Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne, Wrocław 2006

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 2. Szlaki rowerowe na obszarze Dolnego Śląska (i Śląska Opolskiego).

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

W dokumencie „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku” Dolnośląska Organizacja Turystyczna przedstawiła szlaki rowerowe w podziale na międzynarodowe i euroregionalne, które posiadają również znaczenie międzynarodowe, lecz bez cech tranzytowych w skali kraju.

Tabela 23. Szlaki rowerowe Dolnego Śląska o charakterze międzynarodowym i euroregionalnym.

Szlaki		Miejscowości
Międzynarodowe	Euro Velo nr 9 Bałtyk – Adriatyk	Sulów – Trzebnica – Wrocław – Kąty Wrocławskie – Mietków – Świdnica – Pieszyce – Srebrna Góra – Kamieniec Ząbkowicki. Na odcinku Wiry-Pieszyce istnieją dwa warianty trasy: przez Świdnicę i Krzyżową (36 km), lub przez Dzierżoniów (19,5 km). Cały odcinek Wrocław – Paczków liczy 156 km przez Świdnicę lub 139,5 km przez Dzierżoniów.
	Szlak Odry	Ponad 700 km ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, tras pieszych i edukacyjnych. Główna oś. to tzw. Rowerowy Szlak Odry, biegnący po obu stornach rzeki od Oławy, przez Wrocław do Kostrzyna. ➤ niebieski szlak (po obu stronach rzeki) –

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

		zachodni brzeg biegnie przez Wrocławia Leśnicy do Głogowa /141 km/ i kilka propozycji łącznikowych /Głogów - Brzeg Dolny/ /Kwiatkowie - Lubiąż/, /Ścinawa - Iwno/, /Chobień/, wschodni - z Głogowa do Brzegu Dolnego /112 km/, ➤ szlak czerwony z Malczyc - Jemielno /aktualnie istniejący/do Głogowa / w przygotowaniu/.
Euroregionalne	ER2 Szlak Liczyrzepy	Zittau – Porajów – Bogatynię – Kunratic – Frydlant – Nove Mesto Pod Smerkiem – Świeradów Zdrój – Jakuszyce – Szklarską Porębę – Jagniątków – Kowary – Lubawkę – Chelmsko Śląskie – Machov – Szczytną – Międzyzlesie – Ładek Zdrój i dalej czeską magistralą L-J-O przez Jeseník do Otmuchowa.
	ER 4 Szlakiem Miast średniowiecznych	Zgorzelec – Pokrzywnik – Gronów – Henryków Lubański – Rodogoszcz – Lubań – Radostów Śr. – Mściszów – Niwnice – Lwówek Śląski – Płakowice – Chmielno – Zbylutów – Grodziec – Uniejowie – Złotoryja – Prusice – Myślibórz – Jawor.
	ER 6 Dolina Bobru	Lubawka – Kamienna Góra – Marciszów – Janowice Wielkie – Jelenia Góra – Wrzeszczyn – Pilchowice Zaporą – Wleń – Lwówek Śląski – Bolesławiec.
	ER 7 Trasa Pogórza Izerskiego	Zgorzelec – Platerówka – Leśna – Złotniki Lubańskie – Mirsk – Stara Kamienica – Jelenia Góra.
	ER 8 Szlak Cystersów (trasa planowana)	Rawicz - Żmigród - Trzebnica - Wołów - Lubiąż - Prochowice - Legnica - Warmatowice - Winnica - Słup - Jawor - Świny - Bolków - Kamienna góra - Kruszów - Mieroszów - Rybnica Leśna - Nowa Ruda - Wambierzyce - Polanica - Kłodzko - Bardo - Kamieniec Ząbkowicki - Henryków - Ziębice - Paczków - Otmuchów - Nysa - Głucholazy - Prudnik - Głogówek - Kędzierzyn Koźle - Góra św. Anny - Strzelce Opolskie - Jemielnica – Toszek.
	Trasa Rowerowa Im. T. G. Masaryka	Żd'árky / Pstrązna - Pstrązna (Skansen) - Rozdroże pod Lełkową - Jakubowice - Kudowa Zdrój - Czerma (Kaplica Czaszek) - Słone - Náchod.
	Trasa Ściany	Bożanov / Radków - Radków - Karłów - Ostra Góra / Machovská Lhota.
	Cyklotrasa L-J-O	Ładek Zdrój - Javornik - Paczków - Otmuchów,
	ER 1 „U Styku Trzech Granic”	Zittau – Hradec – Bogatynia.

Źródło: Opracowano na podstawie dokumentu „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

W ostatnich latach zyskuje na popularności, forma kolarstwa uprawianego z wykorzystaniem rowerów górskich – MTB. Jest wielu uczestników MTB po stronie

czeskiej i niemieckiej, gdzie infrastruktura w tej dziedzinie jest zdecydowanie szerzej rozwinięta. Ponadto istnieje wiele innych, nowych form ekstremalnych kolarstwa *górskiego* (Downhill, Cross-country, Freeride), a walory, możliwości i potencjał danego regionu spełniają możliwości rozwoju we wszystkich jej formach.

Turystyka Kajakowa

Zgodnie z informacjami Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na Dolnym Śląsku zlokalizowane są 3 szlaki kajakowe, natomiast portal kajak.org.pl określa 9 spływów kajakowych występujących na terenie województwa. W tej klasyfikacji szlaki są oznaczone pod względem trudności i uciążliwości. Parametry ZWA do ZWC – informują o trudności wód nizinnych. ZWA to woda łatwa, ZWB nieco trudniejsza i ZWC to trudna woda nizinna. Natomiast parametry od U0 do U6 określają uciążliwość szlaku. U0 jest szlakiem najlepszym, bez przeszkód, U1 wymaga dodatkowo ok. 10 % czasu na pokonanie utrudnień, a U6 to najbardziej uciążliwy szlak, i wymaga nawet do 200 % dodatkowego czasu na jego pokonanie³¹. Oferta spływów kajakowych w województwie dolnośląskim jest różnorodna, w zależności od stopnia zainteresowania i potrzeb - każdy znajdzie tu coś dla siebie. Trudne szlaki okażą się wyzwaniem dla zaawansowanych kajakarzy, a także łagodne spływy okażą się gratką na spędzanie aktywnego czasu z rodziną.

Tabela 24. Spływy kajakowe na Dolnym Śląsku.

Nazwa szlaku	Wersja	Długość [km]	Liczba punktów	Liczba odcinków	Trudność	Uciążliwość
Bystrzyca	2	45.10	40	4	ZWA ZWB ZWB ZWB	U1 U2 U1 U3
Cicha Woda	3	38.00	32	7	ZWartyC ZWA ZWC ZWA ZWA ZWA ZWA	U5 U2 U5 U2 U2 U1 U2
Czarna Woda	3	17.28	17	6	ZWA ZWA	U1 U1 U2 U1

³¹ www.po40.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

					ZWA ZWA ZWA ZWA	U1 U2
Kaczawa	1	25.17	14	1	ZWA	U2
Oleśnica	1	11.21	13	5	ZWB ZWB ZWB ZWA ZWA	U2 U2 U1 U2 U3
Oława	2	34.22	17	4	ZWB ZWA ZWA ZWA	U2 U2 U1 U1
Smortawa	1	21.89	12	4	ZWC ZWA ZWA ZWA	U3 U1 U1 U1
Strzegomka	2	39.27	23	4	ZWB ZWB ZWB ZWB	U2 U2 U2 U2
Ślęza	1	48.54	36	5	ZWB ZWB ZWC ZWA ZWA	U2 U2 U2 U1 U2

Źródło: Opracowanie na podstawie www.kajak.org.pl

Najdłuższy spływ kajakowy jest na rzece Ślęza, i osiąga prawie 50 kilometrów długości. Składa się z 5 odcinków, w tym jednym o trudności ZWC. Najbardziej uciążliwym spływem okazuje się rzeka Cicha Woda, ma 38 kilometrów długości i składa się z 7 odcinków. Zgodnie z przysłowiem „*cicha woda rzeki rwie*” na dwóch odcinkach spływ ten odznacza się „trudną” wodą oraz osiąga uciążliwość stopnia U5, jest to prawie najwyższy stopień uciążliwości.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Najbardziej rozwinięty ośrodek pod względem infrastruktury narciarskiej to Karkonosze, gdzie zlokalizowane są 4 ośrodki.

Tabela 26. Ośrodki narciarskie na Dolnym Śląsku.

Rudawy Janowickie				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Czarnów	Czarnów	3	2	
Masyw Śnieżnika				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Czarna Góra	Stronie Śląskie	8	9	
Karkonosze				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Kolorowa	Karpacz	0,4	1	
Babiniec	Jakuszyce	0,5	1	
Borowice	Borowice	6,5	0	
Śnieżka	Karpacz	6	7	
Góry Sowie				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Rzeczka	Rzeczka	0	8	
Góry Orlickie				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Zieleniec	Zieleniec	0	19	
Góry Kaczawskie				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Łysa Góra	Dziwiszów	3	5	
Góry Izerskie				
<i>Nazwa ośrodka</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Długość tras w km</i>	<i>Liczba wyciągów</i>	
Ski Arena Szrenica	Szklarska Poręba	11	7	

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie www.dolnyslask.org.

Poniżej zaprezentowano dane Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej dotyczące infrastruktury narciarskiej na Dolnym Śląsku.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 27. Infrastruktura turystyczna turystyki narciarskiej w województwie dolnośląskim.

Miejscowość	Trasy	Wyciągi
Świeradów Zdrój	7	6
Rzeczka	10	10
Rybnica Leśna	3	3
Walim		
Karpacz	26	26
Szklarska Poręba	26	25
Łysa Góra	5	5
Potoczek	4	4
Jugów		
Sokolec		
Lądek Zdrój	3	2
Sienna – Czarna Góra	13	10
Kamienica		
Międzygórze (2 wyciągi)		
Nowa Morawa		
Nowy Gierałtów		
Szczytna	1	1
Bielice	1	1
Zieleniec	22	22
Duszniki Zdrój (2 wyciągi)		
Pieszyce		
Bielawa		

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, str. 103-105, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

Turystyka specjalistyczna

- **Turystyka wspinaczkowa**

Na terenie Dolnego Śląska, turyści uprawiają wspinaczkę skałkową, gdzie znajdują się walory niezbędne do jej uprawiania. Poniższa mapa przedstawia lokalizację ośrodków wspinaczkowych na Dolnym Śląsku.

Mapa 4. Ośrodki wspinaczkowe na Dolnym Śląsku (i Śląsku Opolskim)

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

W tabeli poniżej przedstawiono miejsca, gdzie dozwolono uprawiania wspinaczek.

Tab 28. Wspinaczka górską w Sudetach.

NAZWA SKAŁ	POŁOŻENIE NA OBSZARZE CHRONIONYM	RODZAJ SKAŁY	UWAGI
Hejszowina			
Szczeliniec Wielki - ściany południowe	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

			piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Szczeliniec Wielki - ściany północne	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Stary Biwak	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Narożniak	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Kopa Śmierci	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Baszty	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Filary Skalne	Park Narodowy Gór Stołowych	piaskowiec	- wspinanie dozwolone w okresie od 15 lipca do 3 listopada - wspinaczka możliwa wyłącznie z respektowaniem „reguł piaskowcowych” i porozumienia zawartego pomiędzy Parkiem Narodowym Gór Stołowych, a PZA
Góry i Pogórze Kaczawskie, Kotlina Jeleniogórska			
Skałki Kaczorowskie	-	keratofir	-
Masyw Śnieżnika i Góry Złote			
Skałki Łądeckie	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	gnejs	-

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Trzy Siostry	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	gnejs	-
Pasterskie Skały	-	zlepieniec	-
Skała w Marianówce	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	gnejs	-
Skały w Dolinie Bogoryi	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	gnejs	-
Kozie Skały	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	gnejs	-
Karkonosze i Góry Izerskie			
Krucze Skały w Karpaczu	-	granit	-
Szwedzkie Skały	-	granit	-
Bażynowe Skały	Karkonoski Park Narodowy	granit	- wspinanie dozwolone jest w części położonej poza Karkonoskim Parkiem Narodowym, czyli na północ od zielonego szlaku przecinającego Hutniczy Grzbiet - skały położone na południe od zielonego szlaku znajdują się na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego i wspinaczka na nich jest zabroniona
Skałki w Szklarskiej Porębie	-	granit	- dostępne sektory: Krucze Skały i Krzywe Baszty, Piekielnik, Sowiniec, Dziobata - Krucze Skały objęte są dzierżawą, wspinanie na nich możliwe po wpisaniu się do książki
Zbójeckie Skały	-	granit	-
Chojnik	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Granicznik	-	granit	-
Rudawy Janowickie			
Sokolik	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Krzyżna Góra	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Rudzik	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Dolina Janówki	Rudawski Park	granit	-

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

	Krajobrazowy		
Janowicki Grzbiet	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Garby Janowickie	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Zamkowy Grzbiet	Rudawski Park Krajobrazowy	granit	-
Góry Wałbrzyskie i Sowie			
Dolina Bystrzycy	-	gnejs	-
Kamieniołom w Głuszycy (lodospady)	-	melafir	- Rejon jest popularny zimą z uwagi na tworzący się lodospad. - Wspinaczka na ścianach kamieniołomu jest niebezpieczna ze względu na znaczną kruchość skały.
Cesarskie Skałki w Głuszycy	-	gnejs	- Rejon przede wszystkim bulderowy
Skały na Żmiju	Park Krajobrazowy Gór Sowich	gnejs	-
Przedgórze Sudeckie			
Masyw Ślęży (buldery)	Ślężański Park Krajobrazowy	-	-

Źródło: Strona internetowa <http://naszeskały.pl/pages/statusy-rejonow/sudety.php>

Zgodnie z dokumentem „*Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku*” Dolnośląska Organizacja Turystyczna wyróżnia się 5 głównych grup skalnych wykorzystywanych w turystyce wspinaczkowej na terenie województwa dolnośląskiego:

1. Śnieżne Kotły (wysoki stopień trudności) i Krucze Skałki (dla początkujących) w Karkonoszach.
2. Granitowe skały w Górach Sokolich w Rudawach Janowickich.
3. Ściany Szczelińca Wielkiego w Górach Stołowych (tzw. Hejszowina) na terenie Parku Narodowego.
4. Okolice Łądku Zdroja i Stronia Śląskiego w Górach Złotych obfitują w wyznakowane drogi wspinaczkowe.
5. W rejonie wąwozów Koło Zamku Książ.

6. Inne miejsca, takie jak:

1. Lwówecka Szwajcaria koło Lwówka Śląskiego.
2. Skały Masywu Śnieżnika w rejonie Międzygórza.
3. Góry Sowie w rejonie Waliami.
4. Ściany nieczynnych kamieniołomów granitu w rejonie Sobótki Zachodniej.³²

• *Wędkarstwo*

Polski Związek Wędkarzy (PZW) jest największym polskim stowarzyszeniem wędkarzy, zrzesza 641 340 członków³³. PZW tworzy 2 521 kół i 45 okręgów, które pełnią funkcję organizacyjnych jednostek terenowych³⁴. Na danym obszarze występują głównie wody nizinne, górskie.

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują cztery okręgi PZW:

- ❖ we Wrocławiu,
- ❖ w Jeleniej Górze,
- ❖ w Legnicy,
- ❖ w Wałbrzychu.

W ramach dolnośląskich okręgów PZW funkcjonuje 218 kół PZW.

Tabela 29. Okręgi PZW na Dolnym Śląsku.

Okręg PZW	Liczba kół PZW
Wrocław	109
Jelenia Góra	36
Legnica	36
Wałbrzych	37

Źródło: Opracowanie na podstawie www.pzw.org.pl

³² „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

³³ www.pzw.org.pl

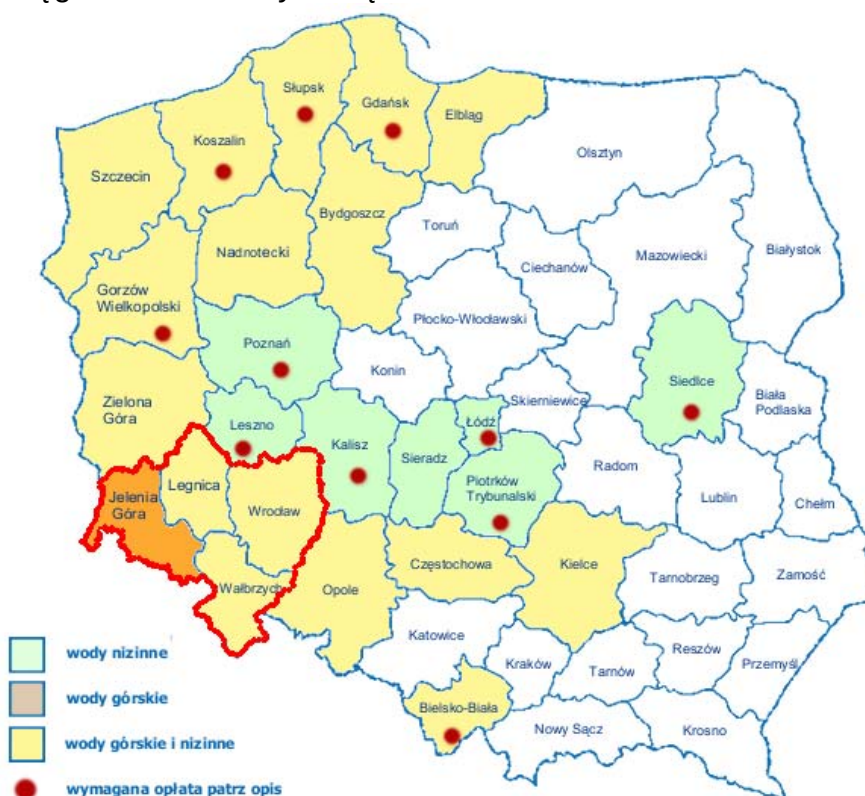
³⁴ Tamże,

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

W okręgu Wrocław funkcjonuje 109 kół PZW, a w tym ponad połowa jest zlokalizowana w samym mieście Wrocław.

Mapa 5. Okręgi PZW na Dolnym Śląsku na tle Polski.

Źródło: Opracowanie na podstawie www.pzw.org.pl

- *Myślistwo myśliwy*

Myślistwo to „sztuka polowania, polegająca na tropieniu, podchodzeniu, osaczaniu i zabijaniu lub łowieniu żywcem zwierząt, prowadzona zgodnie z prawem i etyką łowiecką”³⁵. Dolnośląskie lasy bogate są w zwierzynę łowną i sprzyjają myślistwu. Myślistwo i łowiectwo reguluje ustawa dnia 13 października 1995 r. prawo łowieckie. Zgodnie z ustawą prawo łowieckie jest elementem ochrony środowiska przyrodniczego, co oznacza ochronę zwierząt łownych (zwierzyny) i gospodarowanie ich zasobami w zgodzie z zasadami ekologii oraz zasadami racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, administrację w zakresie

³⁵ www.myslistwo.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Łowiectwa sprawuje samorząd województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej. W województwie dolnośląskim funkcjonują cztery okręgi myśliwskie:

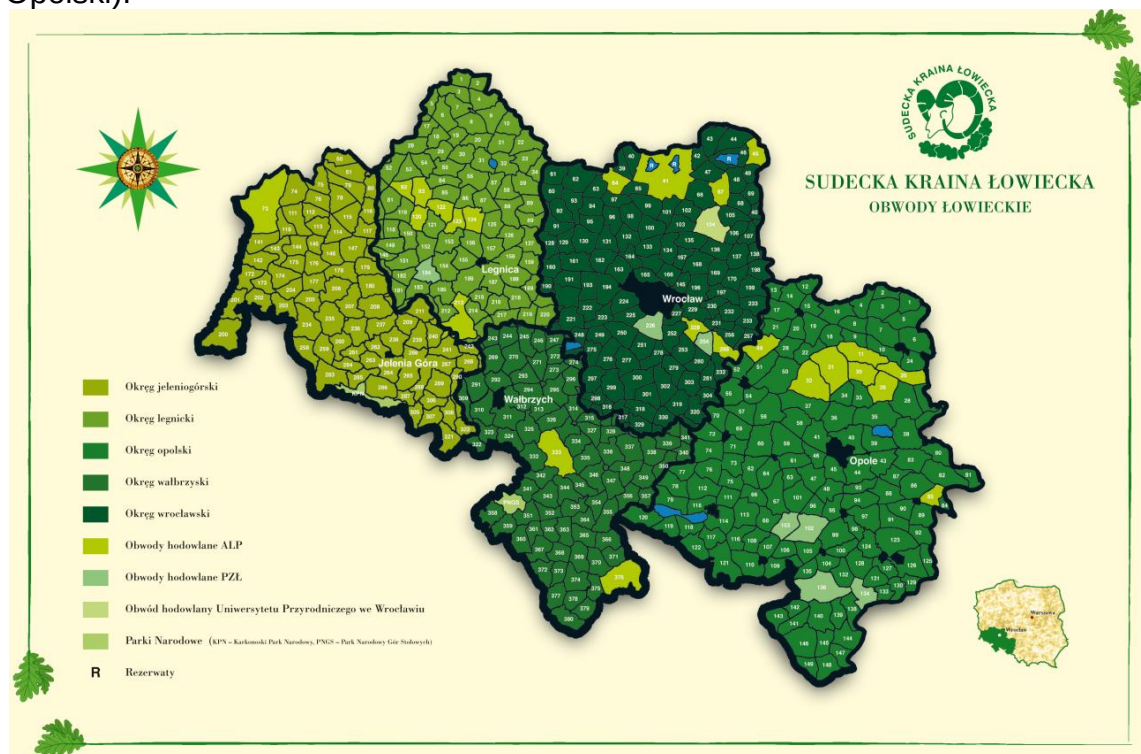
- ❖ jeleniogórski - 42 kół,
- ❖ legnicki - 12 kół,
- ❖ wałbrzyski- 40 kół,
- ❖ wrocławski - 79 kół.

Lokalizacje obwodów łowieckich i ich zasoby obrazują poniższe mapy.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 6. Sudecka Kraina Myśliwska –podział na okręgi i zasoby (Dolny Śląsk i Śląsk Opolski).

Źródło: www.zopzl.wroclaw.pl

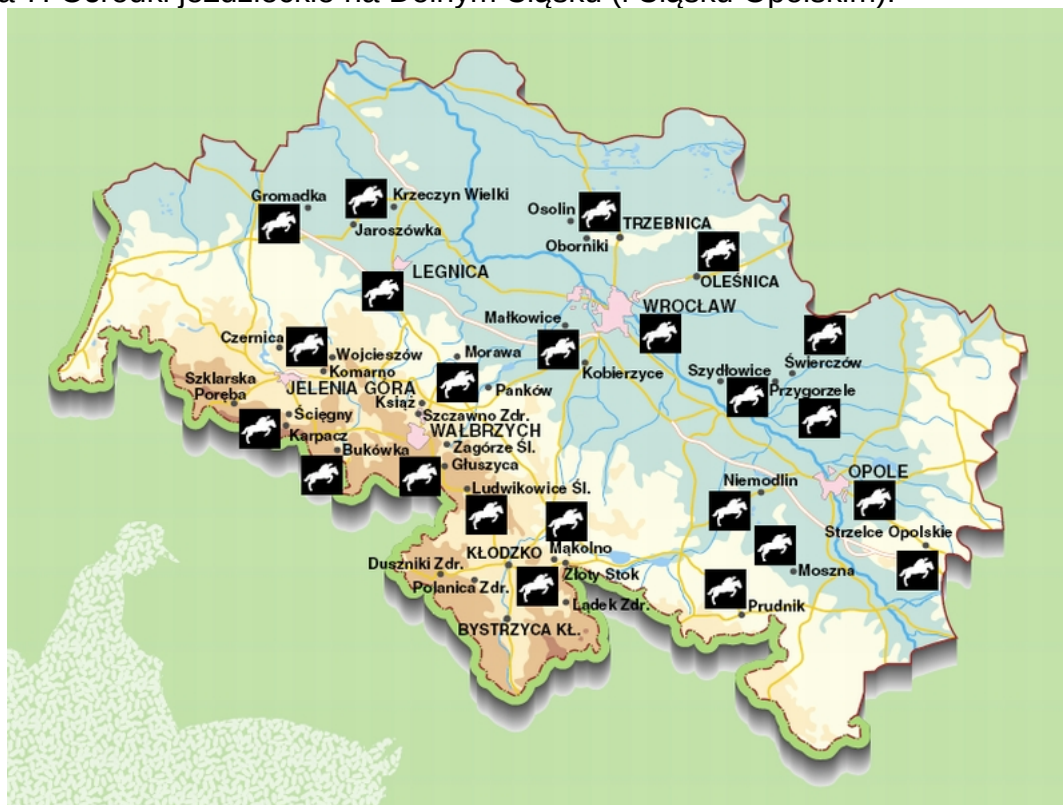

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- *Turystyka konna*

Głównymi ośrodkami turystyki konnej są ośrodki jeździeckie i stadniny, które często są także hotelami dla koni gdzie np. mieszkańcy miast nieposiadających takich możliwości mogą trzymać swoje zwierzę. Natomiast nie występują na danym regionie szlaki turystyczne konne, które byłyby oznakowane i wykorzystywane przez turystów³⁶

Mapa 7. Ośrodki jeździeckie na Dolnym Śląsku (i Śląsku Opolskim).

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

Największymi ośrodkami konnymi na Dolnym Śląsku są: Partynice oraz Gostar w Jeleniej Górze³⁷.

³⁶ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

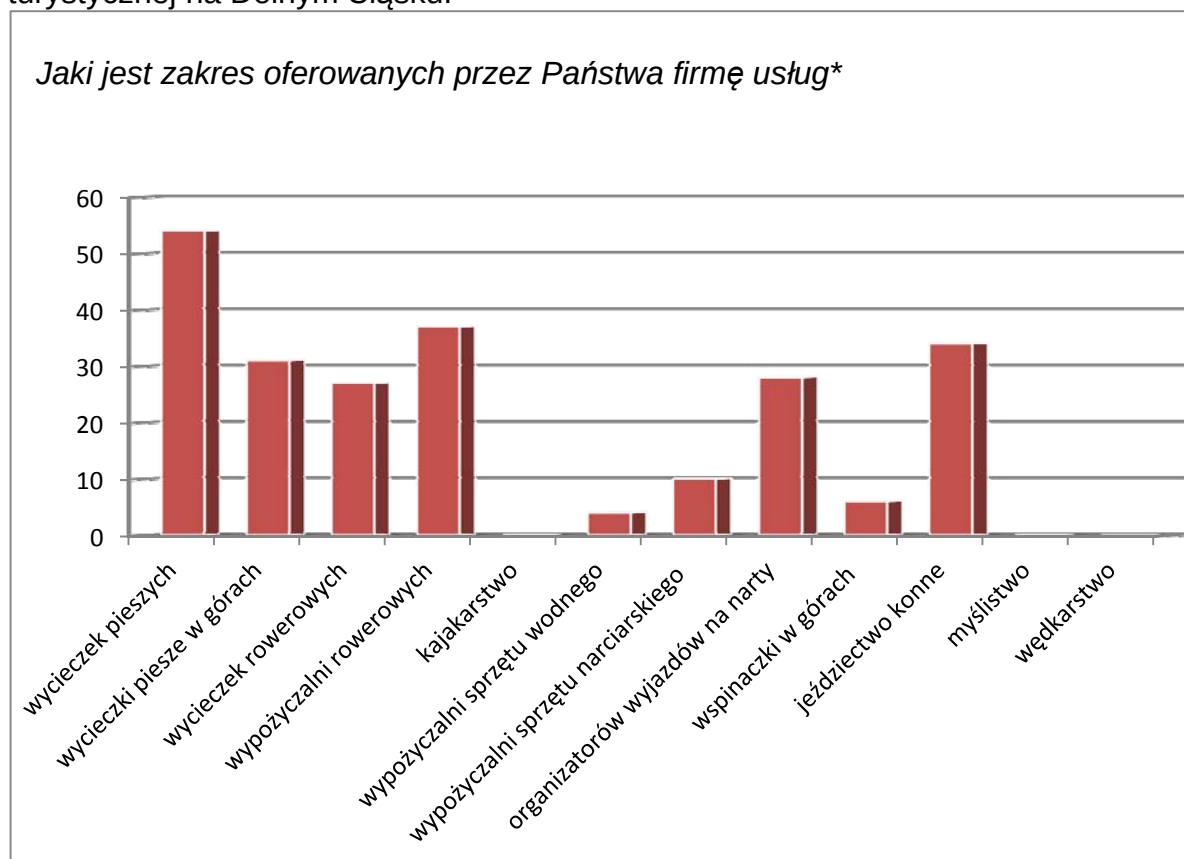
³⁷ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”, Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Na cele niniejszego raportu Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. przeprowadziła badania ankietowe. W ramach badania przeprowadzono 360 telefonicznych wywiadów z wybranymi podmiotami gospodarki turystycznej funkcjonującymi na terenie województwa dolnośląskiego. Ankietowane przedsiębiorstwa pytano, m.in. o zakres wykonywanych usług. Respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogólnej liczby podmiotów.

Wykres 38. Zakres oferowanych usług turystyki aktywnej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.2. Turystyka uzdrowiskowa

Turystyka uzdrowiskowa w województwie dolnośląskim jest podstawowym produktem turystycznym³⁸. Na terenie województwa, zlokalizowanych jest 10 miejscowości uzdrowiskowych, w tym 14 zakładów uzdrowiskowych całorocznych.

Tabela 28. Uzdrawiska na Dolnym Śląsku.

Uzdrowiska na Dolnym Śląsku	
Przerzeczyń Zdrój	
Cieplice Zdrój	
Długopole zdroj	
Duszniki Zdrój	
Kudawa Zdrój	
Lądek Zdrój	
Polanica Zdrój	
Świeradów Zdrój ³⁹	
Jedlina Zdrój	
Szczawno Zdrój	

Źródło: www.turystyka.dolnyslask.pl

Zakłady uzdrowiskowe Dolnego Śląska oferują 1 824 miejsc noclegowych, w tym 338 miejsc sezonowych. W 2009 roku z noclegów tego typu skorzystało 25, 7 tysięcy osób, w tym 15 % z ogółu, to byli turyści zagraniczni. Udzielonych noclegów było ponad 235, 5 tysiące, co oznacza, że średnio jedna osoba nocowała 9 dób w zakładzie uzdrowiskowym.

Tabela 29. Zakłady uzdrowiskowe na Dolnym Śląsku w 2009 roku.

Zakłady uzdrowiskowe w 2009 roku		
obiekty ogółem	ob.	14

³⁸ Zgodnie z „Potencjał i gradacja wartości produktów turystycznych województw”, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2008.

³⁹ Na Dolnym Śląsku istnieje także jedno z najstarszych uzdrowisk - Czerniawa Zdrój. Jest to obecnie dzielnica Świeradowa Zdrój.

obiekty całoroczne	ob.	14
miejsca noclegowe ogółem	msc	1 824
miejsca noclegowe całoroczne	msc	1 486
korzystający z noclegów ogółem	osoba	25 700
korzystający z noclegów turyści zagraniczni	osoba	3 969
udzielone noclegi ogółem	--	235 501
udzielone noclegi turystom zagranicznym	--	43 835

Źródło: GUS/Bank Danych Regionalnych.

Wellness, Spa, Med.-Tours

W dzisiejszych czasach, co raz częściej łączy się wypoczynek z różnego rodzaju zabiegami dla zdrowia i urody. Jest to światowym trendem, a oferta Dolnego Śląska trafia w zapotrzebowanie na tego typu usługi. Na danym obszarze od dziesiątek lat funkcjonują uzdrowiska, które oferują profesjonalną kadrę medyczną, wysoki standard i jakość usług medycznych, nowoczesne wyposażenie oraz atrakcyjne ceny. Zauważa się także, co raz większe zainteresowanie zabiegami medycyny estetycznej, kosmetologii, usług stomatologicznych, okulistycznych czy chirurgii estetycznej. Popularne są także usługi typu wellness i spa. Wellness jest sposobem życia, dążeniem do dobrego samopoczucia, jest realizowany w czterech aspektach: fizycznym, psychicznym, duchowym i społecznym⁴⁰. Natomiast SPA jest uzupełnieniem wellness, są to zabiegi w zakresie pielęgnacji urody i zabiegi relaksujące, prozdrowotne, fizjoterapeutyczne, lecznicze, a także to zabiegi kosmetyczne i kosmetologiczne⁴¹. Są to zabiegi oparte na wykorzystaniu wody.

Na Dolnym Śląsku funkcjonuje łącznie 121 placówek zajmujących się wellness, spa i med-tours. Największa ilość tego typu obiektów, zlokalizowana jest we Wrocławiu – stolicy województwa dolnośląskiego. Jednak pod względem sanatoriów największa ich ilość funkcjonuje w powiecie kłodzkim, a w subregionie Ziemia Kłodzka.

⁴⁰ www.harmonyhotels.pl, artykuł „Wellness i spa – powrót do przeszłości”

⁴¹ Tamże,

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 30. Ilość obiektów branży Wellness, Spa, Med-Tours.

Dziedzina		Ilość obiektów
Wellness		19
Spa		28
Med-tours	sanatoria	35
	szpitale uzdrowiskowe	21
	kliniki medycyny estetycznej	18

Źródło: Opracowanie własne.

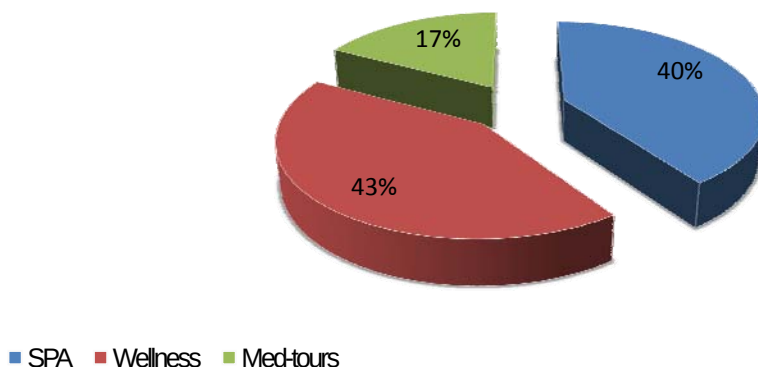
Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. w ramach niniejszego raportu przeprowadziła własne badania ankietowe, skierowane do 360 wybranych podmiotów sektora turystycznego z Dolnego Śląska. Badanie zostały przeprowadzone w formie ankiet telefonicznych. Jedno z pytań ankietowych dotyczyło zakresu wykonywanych usług. Respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogólnej liczby podmiotów.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 39. Zakres oferowanych usług turystyki uzdrowiskowej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

*Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.3. Turystyka miejska i kulturowa

Dla województwa dolnośląskiego turystyka miejska i kulturowa posiada priorytetowe znaczenie⁴². Wrocław jest marką Dolnego Śląska. Zgodnie z prezentacją Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej „Turystyka uzdrowiskowa” z IV Polsko-Saksońskiego Forum Gospodarczego, Wrocław najbardziej kojarzy się z województwem dolnośląskim.

W dokumencie „Inwentaryzacja istniejących liniowych produktów kulturowych na Dolnym Śląsku” Dolnośląska Organizacja Turystyczna przedstawia główne destynacje turystyki kulturowej na Dolnym Śląsku:

- miasta z dużym nagromadzeniem zabytków, w tym Wrocław;
- mniejsze miasta z unikalną historią lub bardzo cennymi zabytkami, jak np. Świdnica;

⁴² Zgodnie z „Potencjał i gradacja wartości produktów turystycznych województw”, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2008.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

•miejsca związane z dziejami innych narodów lub grup etnicznych, jak:
Wrocław;

- zabytki UNESCO (turystyka przyjazdowa i krajowa);
- pomniki historii (głównie turystyka krajowa);
- muzea z najcenniejszymi zbiorami: np. Muzeum Narodowe we Wrocławiu;
- najcenniejsze obiekty sakralne, w tym m.in. opactwa w Lubiążu, Krzeszowie, kościoły we Wrocławiu i innych miastach regionu;
- najbardziej znane zabytki techniki, w tym: skansen kolejowy w Jaworzynie Śl., zabytkowe kopalnie w Złotym Stoku i innych miejscach regionu;
- najlepiej zachowane obiekty militarne, jak: twierdza w Kłodzku;
- najcenniejsze rezydencje, pałace i zamki, w tym np. Książ.⁴³

Turystyka miejsca i kulturowa związana jest z licznymi imprezami, jakie odbywają się w danym regionie. Najwięcej imprez i wydarzeń kulturalnych⁴⁴ odbywa się w powiecie jeleniogórskim (w Karpaczu, Szklarskiej Porębie, Janowicach Wielkich, Jeżowie Sudeckim, Podgórzynie) i w mieście Jelenia Góra, a także w gminach powiatu kłodzkiego (Stronie Śląskie, Łądek Zdrój, Kudawa Zdrój). Łącznie w województwie dolnośląskim organizowanych jest corocznie, co najmniej 171 wydarzeń kulturalnych takich, jak imprezy plenerowe, jarmarki, koncerty, festiwale⁴⁵.

Na terenie Dolnego Śląska funkcjonuje 58 muzeów wraz z oddziałami, w tym $\frac{2}{5}$ jest dostosowana dla osób niepełnosprawnych. W 2009 roku ponad milion osób zwiedziło te obiekty kulturalne. Kin w województwie dolnośląskim w 2009 roku było 44, w tym 33 były dostosowane dla osób niepełnosprawnych.

⁴³ „Inwentaryzacja istniejących liniowych produktów kulturowych na Dolnym Śląsku” Dolnośląska Organizacja Turystyczna

⁴⁴ Zgodnie z www.atrakcje-dolnego-slaska.pl/tl

⁴⁵ Tamże,

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 31. Obiekty kultury na Dolnym Śląsku w 2009 roku.

Obiekty kulturalne na Dolnym Śląsku w 2009 roku.		
Muzea łącznie z oddziałami	[ob.]	58
W tym dostosowane dla osób niepełnosprawnych	[ob.]	24
zwiedzający muzea i oddziały	[os.]	1 328 524
Kina stałe	[ob.]	44
miejsca na widowni	[msc]	26 278
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	[ob.]	33

Źródło: GUS/Bank Danych Regionalnych.

Województwo dolnośląskie to „jeden z najatrakcyjniejszych w zabytki architektoniczne regionów w Polsce - ciekawe i stare budowle spotyka się niemal na każdym kroku”⁴⁶. Poniższe mapy przedstawiają najważniejsze i najciekawsze obiekty architektury sakralnej oraz zamki dolnego Śląska.

⁴⁶ dolnyslask.poland.com

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 8. Szlak starych zamków na Dolnym Śląsku.

Źródło: „Inwentaryzacja istniejących liniowych produktów kulturowych na Dolnym Śląsku”
Dolnośląska Organizacja Turystyczna

Mapa 9. Najciekawsze zabytki architektury sakralnej na Dolnym Śląsku.

Źródło: „Inwentaryzacja istniejących liniowych produktów kulturowych na Dolnym Śląsku”
Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

W ramach niniejszego raportu Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. przeprowadziła 360 telefonicznych wywiadów z wybranymi podmiotami sektora turystycznego, funkcjonującymi na Dolnym Śląsku. Ankietowanych zapytano m.in. o zakres oferowanych usług. Respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogółu.

Wykres 40. Zakres oferowanych usług turystyki miejskiej i kulturowej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

*Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.4. Turystyka biznesowa

Turystyka konferencyjno-kongresowa i podróże służbowe

W województwie dolnośląskim w 2009 roku było 288 obiektów z salą konferencyjną, łącznie funkcjonowało 551 sal konferencyjnych. Największa ilość sal była wyposażona w rzutnik bądź projektor, nieco mniej dysponowała ekranem. Najmniej sal było wyposażonych w pełną obsługę techniczną, 135 sal posiadało to zaplecze.

Tabela 31. Obiekty z zapleczem konferencyjnym na Dolnym Śląsku w 2009 roku.

Obiekty z zapleczem konferencyjnym		
Z salą konferencyjną	ob.	288
Liczba sal konferencyjnych	szt	551
Liczba miejsc w salach konferencyjnych	msc	30 658
Z nagłośnieniem	ob.	174
Z mikrofonem bezprzewodowym	ob.	153
Z komputerem	ob.	178
Z zestawem audio-wideo	ob.	184
Z obsługą techniczną	ob.	135
Z ekranem	ob.	219
Z flipchartem	ob.	164
Z rzutnikiem/projektorem	ob.	229

Źródło: GUS/Bank Danych Regionalnych.

W województwie dolnośląskim funkcjonuje 43 obiekty szkoleniowo-wypoczynkowych, oferujących ok. 3,3 tysiąc miejsc noclegowych. W 2009 roku ponad 100 tysięcy osób skorzystało z tego typu noclegów, w tym nie całe 4 tysiące to turyści z zagranicy. Średnio jednej osobie korzystającej z noclegów ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych udzielono 3 noclegi.

Tabela 32. Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe na Dolnym Śląsku w 2009 roku.

Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe na Dolnym Śląsku w 2009 roku.		
Obiekty ogółem	ob.	43
Miejsca noclegowe ogółem	Msc	3 299
Korzystający z noclegów ogółem	Osoba	105 620
Korzystający z noclegów turyści zagraniczni	Osoba	3 796
Udzielone noclegi ogółem	--	356 861
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	--	11 830

Źródło: GUS/Bank Danych Regionalnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY
ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Incentive Tours

Ostatnio zauważono nowy trend wyłaniający się z podróży służbowych. *Incentive* (*j.ang.*) oznacza pobudkę, zachętę, *tours* (*j.ang.*) natomiast - podróż, wyjazd, czyli *incentive tours* oznacza „turystyka motywująca”. Taki wyjazd organizuje pracodawca, lub zleca jego zaplanowanie i realizację firmie świadczącej usługi z zakresu organizowania turystyki. Jest to wyjazd służbowy, który oprócz oferty szkoleniowej, ma także na celu zmotywować pracownika, pobudzić jego wyobraźnię i zapał tak, aby pozyskana w ten sposób energia miała przełożenie w efektywność i jakość jego przyszłej pracy. Są to także wyjazdy mające na celu zintegrować pracowników, poprawić ich komunikację i nawiązać między nimi bliższe relacje. Wspólne doświadczenia, odbyte podróże i przygody, budują długoterminową relację z współpracownikami i korporacyjną lojalność. Wszystko to, realne korzyści dla firmy, osiąga się przy jednoczesnym czerpaniu przyjemności z odbytej wycieczki. Dla uczestników, *incentive tours* może być wspaniałą nagrodą, która zachęci ich do cięższej pracy i przyczyni się do np. większej sprzedaży. *Incentive Tours* są także popularne w dużych firmach krajowych i międzynarodowych, gdzie pracownik ma możliwość poznać siedzibę firmy, jej wewnętrzną strukturę, odwiedzić inne zakłady, a w przypadku firm mających siedzibę w innym kraju, poznać jego kulturę, organizację pracy.

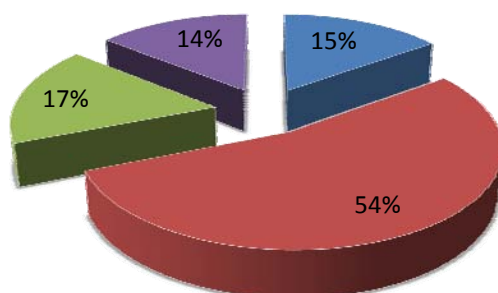
Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. przeprowadziła własne badania ankietowe, telefoniczne z 360 wybranymi przedsiębiorstwami działającymi na Dolnym Śląsku w branży turystycznej. Ankietowane firmy były pytane m.in. o zakres oferowanych usług. W związku z tym, że respondenci mogli udzielać kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogólnej liczby podmiotów.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 41. Zakres oferowanych usług turystyki biznesowej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

*Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług**

■ animatorzy turystyki ■ Konferencyjnych, Kongresowych ■ Podróży służbowych ■ Incentive tours

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.5. Turystyka na terenach wiejskich

Agroturystyka

Zgodnie z bazą Instytutu Turystyki na terenie województwa dolnośląskiego w 2007 roku zlokalizowanych było 592 obiekty agroturystyczne, w tym 95 % czynna była przez cały rok.

Tabela 33. Obiekty agroturystyczne w województwie dolnośląskim, w 2007 roku.

Działalność agroturystyczna na Dolnym Śląsku w 2007 roku	
Liczba obiektów ogółem	592
Liczba obiektów całorocznych	562
liczba obiektów sezonowych	30
Liczba miejsc noclegowych	6475
Liczba miejsc noclegowych całorocznych	6178
Liczba miejsc noclegowych sezonowych	297

Źródło: Instytut Turystyki.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 10. Agroturystyka i Ekoturystyka na Dolnym Śląsku.

- Parki Narodowe

- Parki Krajobrazowe

- Rezerваты Przyrody

- Parki i Ogrody

- Agroturystyka

Źródło: www.turystyka.dolnyslask.pl

Ekoturystyka

Ekoturystyka jest formą turystyki „przyjaznej środowisku”. Jest to zwiedzanie miejsc o wyjątkowych walorach przyrodniczych i kulturowych i nie naruszanie naturalnego środowiska. Ekoturystyka posiada trzy cechy, które odróżniają ją od innych form turystyki, tj.:

- jest formą aktywnego i dogłębnego zwiedzania obszarów o wybitnych walorach przyrodniczych i kulturowych,
- strzeże harmonii ekosystemów przyrodniczych i odrębności kulturowej lokalnych społeczności,

- dostarcza środków finansowych skutecznej ochronie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz przynosi realne korzyści ekonomiczno–społeczne ludności miejscowej⁴⁷.

Ekoturystykę uprawiają osoby o dużej świadomości ekologicznej i wrażliwości na piękno przyrody. Ekoturysta obcuje z przyrodą, towarzyszy jej i chroni ją.

Zgodnie z informacjami z Głównego Urzędu Statystycznego terenów prawnie chronionych w województwie dolnośląskim jest ponad 360 tysiące ha. Prawie 12 tysięcy hektara stanowią dwa parki narodowe, Karkonoski Park Narodowy i Park Narodowy Gór Stołowych. Karkonoski Park Narodowy został utworzony w 1957 roku, a „walory parku sprawiły, iż w 1992 roku ustanowiono tutaj Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karkonosze”⁴⁸. Natomiast Park Narodowy Gór Stołowych został utworzony w 1993 roku⁴⁹. Lokalizację parków przedstawia powyższa mapa, parki te są oznaczone ikoną trzech gór. Największą powierzchnię obszarów chronionych stanowią parki krajobrazowe. W województwie dolnośląskim jest 12 parków krajobrazowych, a w tym dwa z nich wychodzą poza obszar województwa.⁵⁰ Są to parki: Chełmy, Doliny Baryczy, Dolina Bystrzycy, Dolina Bobru, Doliny Jezierzycy, Gór Sowich, Sudetów Wałbrzyskich, Rudawski, Książański, Ślężański, Śnieżnicki, Przemkowski. Podobną powierzchnię, jak parki narodowe zajmują rezerваты przyrody. Na Dolnym Śląsku jest ich 66. Przedstawia je powyższa mapka.

Tabela 34. Obszary prawnie chronione w województwie dolnośląskim, stan 2010 roku.

Obszary prawnie chronione na obszarze Dolnego Śląska (w ha)	
Obszary prawnie chronione	362 429,7
Parki narodowe	11 920,9
Rezerваты przyrody	10 486,0
Parki krajobrazowe	206 320,9
Pomniki przyrody	2 659,0

Źródło: GUS / Bank Danych Regionalnych

⁴⁷ www.ekoportal.pl

⁴⁸ www.turystyka.dolnyslask.pl

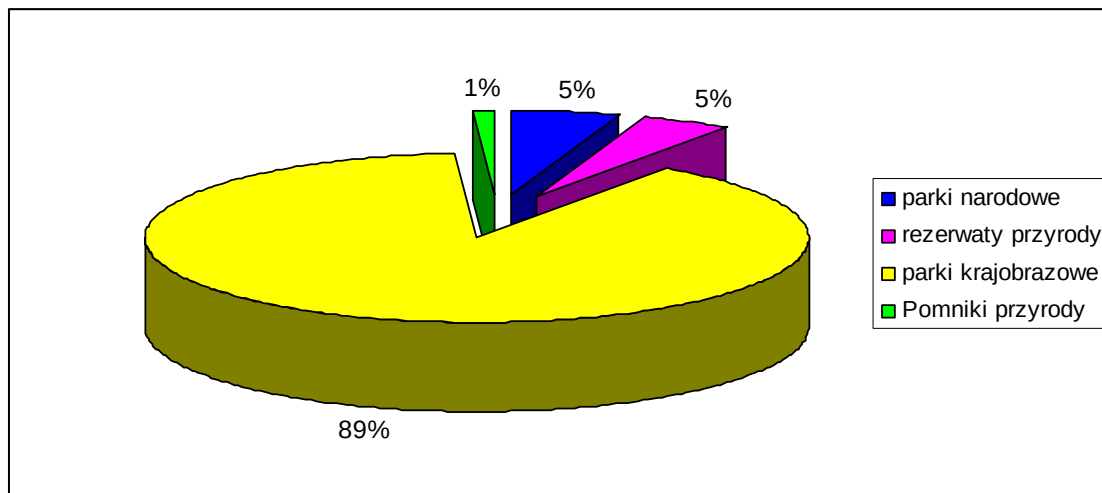
⁴⁹ www.pngs.com.pl

⁵⁰ www.turystyka.dolnyslask.pl

Największy obszar stanowią parki krajobrazowe. Podobną wielkością dysponują parki narodowe i rezerваты przyrody. Pomniki przyrody zajmują ok. 1 % ogółu terenów przyrody prawnie chronionej.

Wykres 42. Obszary chronione w województwie dolnośląskim stan na 2010 rok.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS/Bank Danych Regionalnych.

Pamiętkarstwo

Pamiętkarstwo jest ostatnio niedocenianym, a nawet zapominanym zawodem. Pamiętki są podsumowaniem wycieczki, wspomnieniem uroczych wakacji, upominkiem dla bliskiej osoby. Ceni się w nich oryginalność, tradycję, a także użyteczność pamiętki (zauważalne zwiększenie popytu na pamiętki – magnesy na lodówkę, breloczki, kubki). Na Dolnym Śląsku ciężko znaleźć oryginalne, regionalne pamiętki. Problem ten dostrzegła Dolnośląska Organizacja Turystyczna, która zrealizowała projekt - *Kurs Pamiętkarza*. Projekt był finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Program obejmował:

- ❖ Dziedzictwo kultury wsi.
- ❖ Artystyczne techniki dekorowania przedmiotów.
- ❖ Wyroby rękodzielnicze z gliny.
- ❖ Wyroby artystyczne i użytkowe z różnych materiałów.
- ❖ Malowanie na jedwabiu.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ Krawiectwo artystyczne.
- ❖ Zastosowanie komputerów i Internetu.
- ❖ Indywidualne szkolenia.⁵¹

Szkolenia przeprowadzali znani artyści, posiadający własne warsztaty i pracownię. W ramach kursu przeszkolono 20 osób z terenów wiejskich w powiatach: lwóweckim, lubańskim, bolesławieckim oraz zgorzeleckim.

Celem projektu jest *„umożliwienie uczestnikom szkolenia, poprzez wyposażenie w odpowiednią wiedzę i umiejętności zarobkowania dzięki wytwórstwu typowych dla danego regionu produktów”*⁵².

Kuchnia regionalna

Kuchnia Dolnego Śląska jest połączeniem wielu kultur kulinarnych; kuchni lwowskiej, wileńskiej, żydowskiej, tatarskiej, francuskiej, niemieckiej, ukraińskiej i czeskiej⁵³. W kuchni dolnośląskiej dominują kluchy, kasze i potrawy mięsne. Już na początku XX w. Wrocław słynął z wybornych kielbas i ciast, pierników⁵⁴.

Dolnośląskie potrawy to głównie:

„Zupy

- ❖ Barszcz biały: przygotowywany na zakwasie, z majerankiem, ziemniakami, czasami również z dodatkiem śmietany.
- ❖ Barszcz czerwony: na bazie buraków, z dodatkiem warzyw i śmietany lub też podawana z kluseczkami.
- ❖ Żurek: na bazie kwasu chlebowego, z ziemniakami, kielbasą lub jajkiem, czasem podawana w bochenku chleba.
- ❖ Krupnik: na bazie jęczmiennej, z domieszką warzyw i kawałków wędzonego mięsa Kapuśniak: na bazie kwaszonej kapusty Zupa ogórkowa: główny składnik – kiszone ogórki.

⁵¹ www.pamiatkarz.info

⁵² www.dziennikturystyczny.pl/2009/07/dot-organizuje-kurs-dla-pamiatkarzy/

⁵³ „Dolny Śląsk: historii i smaków pomieszanie” Krzysztof Kucharski 2008-07-17, www.polskatimes.pl

⁵⁴ tamże

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ Zupa koperkowa: jarzynowa zupa z dodatkiem koperku Rosół z kurczaka: wywar z gotowanego mięsa kurczaka, podawany z makaronem.
- ❖ Zupa pomidorowa: na bazie przecieru pomidorowego lub świeżych pomidorów, zwykle podawana z ryżem lub makaronem.
- ❖ Grochówka: na bazie gotowanego grochu.
- ❖ Zupa grzybowa: głównym składnikiem zupy są grzyby leśne, zwykle zawiera śmietanę.
- ❖ Flaki wołowe: wywar z kości wołowych z kawałkami flaczków, mięsa i warzyw.

Przystawki

- ❖ Smalec: przygotowywany ze słoniny lub boczku z dodatkiem cebuli, majeranku, czasami także z jabłkiem lub suszonymi śliwkami. Zwykle serwowany z chlebem i podawany razem z kiszonymi ogórkami jako zakąska przed daniem głównym.
- ❖ Śledzie w śmietanie: solone śledzie, często z dodatkiem cebuli.
- ❖ Boczek ze śliwką: smażony boczek nadziewany suszonymi śliwkami.
- ❖ Tatar: surowa mielona polędwica wołowa z cebulą i dodatkiem żółtka.

Dania główne

- ❖ Wołowina i cielęcina Eskalopki z cielęciny: filety cielęce w cieście Polędwiczki wołowe: często polewane sosem grzybowym.
- ❖ Ozór wołowy: gotowany na miękko ozór wołowy.
- ❖ Sztuka mięsa w sosie chrzanowym: gotowane mięso wołowe podawane z sosem chrzanowym.
- ❖ Zrazy zawijane: mięso wołowe zawijane, z dodatkiem bekonu, ogórków kiszonych, cebuli lub czerwonej papryki, polane pikantnym sosem.

Dania główne

- ❖ Wieprzowina
- ❖ Golonka w piwie: danie tłuste, ale smaczne; czasami polewana piwem, zawsze serwowana z chrzanem; danie pochodzenia bawarskiego, bardzo popularne w Polsce.
- ❖ Karkówka: grillowane lub pieczone mięso wieprzowe.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ Kotlet schabowy: panierowany kotlet z mięsa wieprzowego (polski specjał, który zawsze się udaje).
- ❖ Kielbasa: polecamy szczególnie białą kielbasę; najczęściej podawana z ogórkiem kiszonym jako zakąska do piwa lub wódki na wolnym powietrzu.
- ❖ Żeberka w miodzie: smażone żeberka wieprzowe z dodatkiem miodu.

Dania główne

- ❖ Drób Kaczka z jabłkami: pieczona kaczka z dodatkiem jabłek.
- ❖ Kurczak de volaille: kawałki kurczaka posmarowanego masłem z nadzieniem z grzybów i kawałkami chleba.

Danie pochodzenia francuskiego

- ❖ Wątróbki drobiowe: zazwyczaj smażone, podawane z cebulą.

Inne dania mięsne

- ❖ Baranina: wędzone lub grillowane kawałki baraniny, danie szczególnie popularne w górach Kłopsiki: często w sosie pomidorowym.
- ❖ Bigos: smaczne danie na bazie kapusty z dodatkiem warzyw, grzybów, kawałków kielbasy i wędzonego mięsa; tradycyjne danie polskie.
- ❖ Dzikizna: szczególnie popularny jest zając, dzik, bażant.
- ❖ Fasolka po bretońsku: fasolka w sosie pomidorowym z dodatkiem kielbasy.
- ❖ Gołąbki: zmielone mięso wołowe z dodatkiem ryżu, owinięte w liście kapusty; danie pochodzące z Litwy.
- ❖ Kaszanka: grillowanie lub pieczenie kawałki kielbasy przygotowanej z kaszy gryczanej i krwi wieprzowej
- ❖ Szaszłyk: mięso z rusztu z dodatkiem warzyw, danie pochodzenia kaukaskiego.

Ryby

- ❖ Karp po żydowsku: karp w galarecie z rodzynkami.
- ❖ Łosoś: zazwyczaj pieczony lub gotowany w sosie koperkowym.
- ❖ Pstrąg: czasami podawany w płonącym koniaku lub innym alkoholu.
- ❖ Sandacz: zwykle smażony lub gotowany.

Dania wegetariańskie

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ Pierogi: mają rozmaite nadzienie: kapusta z grzybami, ser z ziemniakami (ruskie), mięso, owoce.
- ❖ Naleśniki: danie mączne, serwowane z dżemem, owocami, białym serem itd.
- ❖ Knedle: kulki ziemniaczane z nadzieniem owocowym, zazwyczaj z śliwkami.
- ❖ Kopytka: kluski podawane ze śmietaną lub skwarkami.
- ❖ Kluski śląskie: kluski przygotowane z gotowanych ziemniaków.
- ❖ Kasza gryczana: zwykle gotowana i podawana ze skwarkami.
- ❖ Placki ziemniaczane: placki z surowych ziemniaków, smażone na oleju.
- ❖ Desery Faworki: cienkie i kruche ciastka posypywane cukrem pudrem.
- ❖ Galaretki: o smaku owocowym, podawana z bitą śmietaną lub owocami.
- ❖ Makowiec: ciasto z nadzieniem z mielonego maku.
- ❖ Pączki: drożdżowe ciastka smażone w oleju, nadziewane konfiturami z róży lub dżemem owocowym.
- ❖ Sernik: ciasto na bazie twarogu.
- ❖ Szarlotka: ciasto z jabłkami, podawane czasami z bitą śmietaną lub lodami⁵⁵

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi „Listę Produktów Tradycyjnych”.

W województwie dolnośląskim na tą listę wpisanych jest 23 produkty, są to:

Produkty mleczne

- ❖ Ser zgorzelecki
- ❖ Ser kozi łomnicki
- ❖ Kamiennogórski ser pleśniowy
- ❖ Świnka pieczona po zaciszańsku

Produkty rybactwa

- ❖ Karp milicki

Warzywa i owoce

- ❖ Kapusta kwaszona śląska
- ❖ Ogórki kwaszone śląskie
- ❖ Ogórki konserwowe ścinawskie

⁵⁵ www.turystyka.dolnyslask.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wyroby piekarnicze i cukiernicze

- ❖ Chleb chłopski z Rogowa Sobóckiego
- ❖ Ciasto z kruszonką z Ziemi Kłodzkiej
- ❖ Chleb gogołowicki
- ❖ Begle
- ❖ Chleb żytni domowy z Pomocnego

Miody

- ❖ Wielokwiatowy miód z Doliny Baryczy
- ❖ Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich
- ❖ Sudecki miód wielokwiatowy
- ❖ Sudecki miód gryczany

Gotowe dania i potrawy

- ❖ Czarne gołąbki krużewnickie
- ❖ Śląskie niebo
- ❖ Keselica / kysielnica / kysylcia
- ❖ Wino śląskie
- ❖ Juha – kompot z suszonych owoców
- ❖ Piwo książęce z Lwówka.⁵⁶

Pod względem ilości produktów wpisanych na „Listę Produktów Tradycyjnych” województwo Dolnośląskie nie zajmuje chwalebnej pozycji. Mamy prawie 5 razy mniej tradycyjnych produktów niż lider w tym zestawieniu – województwo śląskie.

⁵⁶ www.minrol.gov.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 11. Produkty Tradycyjne.

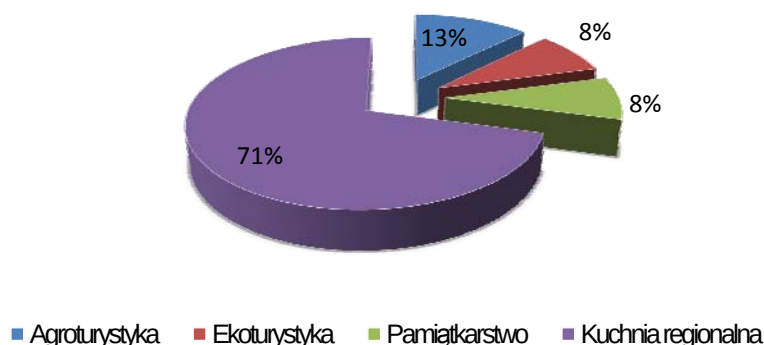
Źródło: www.minrol.gov.pl

Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. przeprowadziła badania własne na 360 wybranych podmiotach branży turystycznej, które funkcjonują na Dolnym Śląsku. Badania miały formę telefonicznych wywiadów. Ankietowane przedsiębiorstwa pytano, m.in. o zakres wykonywanych usług. Respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi na dane pytanie, dlatego poniższy wykres uwzględnia procentowy udział danej odpowiedzi we wszystkich udzielonych odpowiedziach, a nie stanowi o procentowym udziale podmiotów świadczących usługi w danym zakresie, w stosunku do ogólnej liczby podmiotów.

Wykres 42. Zakres oferowanych usług turystyki na terenach wiejskich przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.

*Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

1.4.6. Turystyka pielgrzymkowa

Turystyka pielgrzymkowa jest formą turystyki, której celem jest odwiedzanie i wędrowanie po miejscach związanych z kultem religijnym, przeważnie wizerunku Matki Bożej w formie obrazów i rzeźb.

Tabela 35. Miejsca pielgrzymkowe.

Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt
Bardo	Bardo	ząbkowicki	kościół Nawiedzenia NMP z gotycką figurką Madonny Tronującej
Kielczyn	Dzierżonów	dzierżoniowski	Sanktuarium maryjne
Krzeszów	Kamienna Góra	kamiennogórski	kościół MB Łaskawej z obrazem MB Krzeszowskiej
Legnickie Pole	Legnickie Pole	legnicki	Kościół św. Krzyża i św. Jadwigi, kult św. Jadwigi
Międzygórze	Bystrzyca Kłodzka	kłodzki	kościół NPM na Górze Iglicznej z figurką MB Śnieżnej
Trzebnica	Trzebnica	trzebnicki	kościół św. Bartłomieja z mauzoleum św. Jadwigi

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wambierzyce	Radków	kłodzki	kościół Nawiedzenia NMP z figurką Matki Bożej Wambierzyckiej
-------------	--------	---------	---

Źródło: Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego, Urząd Marszałkowski
Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005

Ważną rolę w turystyce pielgrzymkowej odgrywa Szlak Cysterski i Droga Św. Jakuba. Szlak Cysterski jest częścią Europejskiego Szlaku Kulturowego, prowadzi przez Trzebnicę, Lubiąż, Legnicę, Słup, Jelenią Górę, Krzeszów, Kamieniec Ząbkowicki, Henryków, Bardo, Jemielnicę. Cystersi zostawili po sobie cenne budowle, tj. opactwa, klasztory, kościoły oraz inne zabudowania religijne. Klasztory męskie w województwie dolnośląskim znajdowały się w Lubiążu, Krzeszowie, Henrykowie, Kamieńcu Ząbkowickim. Natomiast zakon damski zlokalizowany był w Trzebieńsku. Szlak wymaga rozbudowy bazy turystycznej, a połączenie dolnośląskiego odcinka z innymi szlakami cysterskimi w Polsce i Europie Zachodniej byłoby szansą na rozwój zorganizowanej międzynarodowej turystyki pieszej wzdłuż obiektów cysterskich⁵⁷.

⁵⁷ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 12. Szlak Cysterski w Polsce.

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

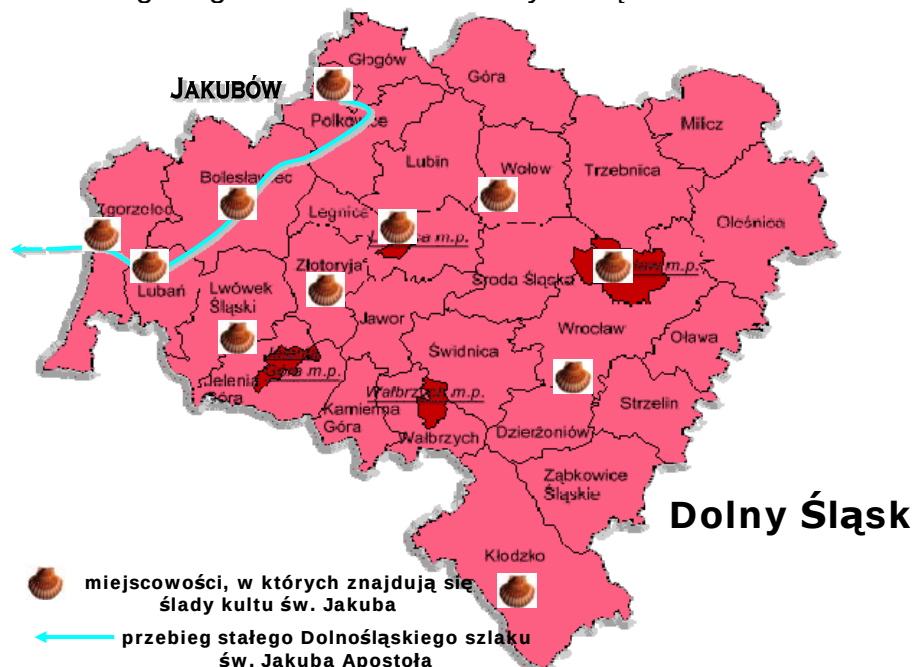
Dolnośląska Droga Św. Jakuba przebiega na trasie o długości ok. 160 km i została otwarta w 2005 roku w Jakubowie. Trasa rozpoczyna się przy kolegiacie pw. NMP na Ostrowiu Tumskim w Głogowie, następnie prowadzi do Jakubowa, koło Głogowa i dalej prowadzi przez Grodowiec (regionalne sanktuarium maryjne), Polkowice, Chocianów, Bolesławiec, Nowogrodziec i Lubań do Zgorzelca. I przez Most Staromiejski połączy się z Saksońską Ekumeniczną Drogą Pątniczą "Ökumenischer Pilgerweg"⁵⁸.

⁵⁸ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 13. Przebieg drogi Św. Jakuba na Dolnym Śląsku

Źródło: „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Techniczna

W województwie dolnośląskim zlokalizowanych jest wiele godnych uznania obiektów religijnych. Szczególnymi miejscami są: *Sanktuarium Henryków* w Wambierzycach, w Trzebnicy, w Bardzie i *Maria Śnieżna* na Górze Iglicznej, a także mniej popularne, lokalne sanktuaria, np. *Sanktuarium MB Wspomożenia Wiernych na Górze Cierniak* w pobliżu Radochowa czy *Kościół pw. św. Katarzyny* w Starym Wielisławiu będący od sześciu lat Międzynarodowym Sanktuarium Maryjnym oraz gotyckie kościoły we Wrocławiu⁵⁹.

1.4.7. Turystyka tranzytowa

Na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 3 lotnicze przejścia graniczne: w Jeleniej Górze, w Lubinie oraz w we Wrocławiu – Starachowicach.

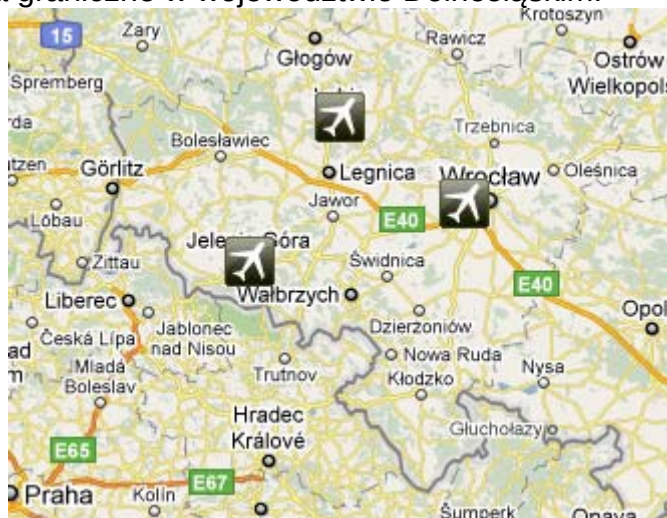
⁵⁹ www.turystyka.dolnyslask.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Lubin i Jelenia Góra obsługują ruch graniczny tylko osobowy, a Starachowice osobowy i towarowy. Lokalizację przejść obrazuje poniższa mapa:

Mapa 14. Przejścia graniczne w województwie Dolnośląskim.

Źródło: www.strazgraniczna.pl

Ponadto w województwie dolnośląskim zlokalizowanych jest 41 pozostałych przejść granicznych:

Tabela 35. Przejścia graniczne w województwie dolnośląskim.

Przejście graniczne	Rodzaj	Inne informacje
RÓWNIA POD ŚNIEŻKĄ	dla pieszych:	czynne: od 1 kwietnia do 30 września w godz. 8-20, od 1 stycznia do 30 marca w godz. 9-16
ŚLĄSKI DOM	dla pieszych:	czynne: od 1 kwietnia do 30 września w godz. 8-20, od 1 października do 31 marca w godz. 9-16
SOWIA PRZEŁĘCZ	dla pieszych:	czynne: od 1 kwietnia do 30 września w godz. 8-20, od 1 października do 31 marca w godz. 9-16
MOSTOWICE - ORLICKIE ZAHORI	przejście małego ruchu turystycznego	czynne: codziennie w godz. 6-22
ŚNIEŻNIK - VROCHOL	turystyczne przejście	czynne: sobota-niedziela w godz. 8-20

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

KRALICKY SNIEZNIK	piesze	
DUSZNIKI ZDRÓJ - OLESNICE V ORL. HORACH	przejście graniczne na szlaku turystycznym,	całoroczne, czynne: od 1 kwietnia - 30 września w godz. 8-20, od 1 października do 31 marca w godz. 8- 18
GŁUSZYCA GÓRNA - JANOVICKY	rowerowo- piesze	czynne: maj-wrzesień w godz.8-20, październik- kwiecień w godz. 8-18
KOWARY		
PRZEJŚCIE GRANICZNE na Przełęczy Okraj	drogowe (samochody osobowe, piesze, rowery)	całodobowe,
KUDOWA ZDRÓJ		
KUDOWA- SŁONE- NACHOD		czynne całą dobę
CZERMNA	przejścia małego ruchu granicznego	czynne w godz. 6-22
BRZOSZOWIE	przejście turystyczne	czynne w godz. 8-20
LĄDEK ZDRÓJ		
LUTYNIA- TRAVNA	przejście turystyczne i przejście małego ruchu granicznego	czynne przez cały rok w godz. 8-22
LUBAWKA- KRALOVEC	drogowe, piesze,	całodobowe

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

	turystyczne,	
NIEDAMIRÓW	turystyczne - piesze	czynne: latem w godz. 8-20, zimą w godz. 8-18
OKRZESZYN	turystyczne - piesze	czynne: latem w godz. 8-20, zimą w godz. 8-18
BOBOSZÓW - DOLNI LIPKA	drogowe	czynne całą dobę
MIĘDZYLESIE - LICHKOV	kolejowe	czynne całą dobę
NIEMOJÓW - BARTOSOVICE w Orlickich Horach	małego ruchu granicznego, całoroczne	czynne: 6-22
KAMIEŃCZYK - MLADKOV (PETROVICKY)	turystyczne	czynne: od 1 kwietnia do 30 września w godz. 8-20, do 31 marca w godz. 8-18
JODŁÓW - HORNÍ MORAVA	turystyczne	czynne: od 1 kwietnia do 30 września w godz. 8-20, do 31 marca w godz. 8-18
MIŁOSZÓW	Pieszno-moto- rowerowe przejście graniczne	Całoroczne
TŁUMACZÓW - OTOVICE	drogowe	
TŁUMACZÓW - OTOVICE	małego ruchu granicznego	
RADKÓW - BOŽANÓW	turystyczne przejście dla pieszych i rowerzystów	
OSTRA GÓRA - MACHOWSKA LHOTA	turystyczne przejście dla pieszych	
SZKLARSKA	przejście	(całodobowe)

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

PORĘBA (JAKUSZYCE) - HARRACHOV	drogowe, dla pieszych oraz samochodów ciężarowych i osobowych	
Górskie Przejście Turystyczne (Szkłarska Poręba)	piesze	granice można przekroczyć wyłącznie za okazaniem paszportu
SZRENICA (TWAROŻNIK) - VOSECKA BOUDE (TVAROZNIK)		czynne od 1 kwietnia do 30 września od w godz. 8-20, od 1 października do 31 marca w godz. 9-16
W ruchu przygranicznym istnieje możliwość przekroczenia granicy na dowód osobisty po wcześniejszym uzyskaniu zaświadczenia o tymczasowym zameldowaniu w którymś z obiektów na terenie Szklarskiej Poręby.		
CZERNIAWA (PL) - NOVE MESTO POD SMRKEM (CZ)	piesze, samochodowe i autokarowe	całodobowe
STÓG IZERSKI (PL) - SMRK (CZ)	turystyczne	czynne okresowo
GOLIŃSK - STAROSTIN	przejście drogowe	
MIEROSZÓW - MEZIMESTI	kolejowe	
ŁĄCZNA - ZDONOV	turystyczne	
GOLIŃSK - STAROSTIN	małego ruchu granicznego	
GŁUSZYCA - GÓRNA JANOVITSKY	turystyczne	
ZŁOTY STOK -	dla małego	dostępne dla mieszkańców strefy przygranicznej za

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

BILA VODA	ruchu granicznego, piesze lub rowerowe	okazaniem dowodu osobistego w godz. 6-22. Na terenie Czech można przebywać tylko do 15 km od granicy.
ZIELENIEC - MASARYKOVA CHATA	przejście graniczne na szlaku turystycznym,	całoroczne, czynne: w godz. 8-20, od 1 października do 31 marca w godz. 8-18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.ekowczasy.pl

Z wyżej podanych przejść granicznych 29 jest przejściami pieszymi, a 14. typowo turystycznymi. Dwa przejścia graniczne są czynne okresowo, a większość przejść jest czynnych cały rok i w sezonie letnim są wydłużane godziny otwarcia. Całodobowych przejść na Dolnym Śląsku jest 7.

1.5. Rekomendacja do zmian charakteru usług i produktów turystycznych w gospodarce turystycznej regionu w podziale na poszczególne sektory, zgodnie z rozdziałem 1.4.

Turystyka aktywna

W zakresie turystyki aktywnej należy:

- wykorzystać przygraniczne położenie Dolnego Śląska i połączyć istniejące szlaki piesze ze znajdującymi się w Czechach i Saksonii.
- MTB jest formą turystyki, która ma istotne znaczenie dla wydłużania sezonu turystycznego w miejscowościach górskich oraz ma swój wydźwięk promocyjny dla tych miejscowości⁶⁰.
- Pod uczestników sportu Downhill, można by zwiększyć wykorzystanie wyciągów krzesełkowych i stoków narciarskich poza sezonem przez uprawiających ten sport⁶¹.
- Stworzyć spójny system ścieżek, które połączyłyby turystyczne obszary subregionów turystycznych. Także w aspekcie międzynarodowym i krajowym, np. połączenie Dolnego Śląska z Pragą oraz Drezniem, a także z Krakowem, bardziej włączyłoby Dolny Śląsk w system szlaków międzynarodowych⁶².
- Wśród istniejących szlaków - poczynić wiele inwestycji, np. w dodatkową infrastrukturę oraz warto, by zwiększyć dostępność i komunikację atrakcji i destynacji turystycznych na danym regionie.
- Zwiększyć wykorzystanie Odry w turystyce wodnej, a także można byłoby wykorzystać jej potencjał, by stworzyć międzynarodowy szlak żeglowny.
- W aspekcie uprawiania turystyki narciarskiej, czy wspinaczkowej, stworzyć większą ilość wyciągów, wypożyczalni sprzętu specjalistycznego i jego serwisów.

⁶⁰ „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

⁶¹ Tamże,

⁶² „Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku, Dolnośląska Organizacja Turystyczna

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- Rozwinąć istniejącą bazę turystyki konnej o szlaki turystyczne, oznakować je i rozwinąć o odpowiednią infrastrukturę.

Zgodnie z dokumentem *„Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku”* Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej *„żadne inne województwo w kraju nie posiada tak długiej sieci tak bardzo zróżnicowanych historycznie i tematycznie podziemnych tras turystycznych. Można, zatem uznać, że po zsieciovaniu mógłby to być markowy wyróżniający nasz region produkt turystyczny”*.

Turystyka uzdrowiskowa

W aspekcie turystyki uzdrowiskowej należy:

- Promować potencjał uzdrowiskowy Dolnego Śląska poza granicami Polski.
- Postawić na biegłą znajomość języków obcych kadry turystycznej.
- Przygotowanie folderów, map atrakcji, itd. także w języku obcym tak, by były czytelne i pełniły funkcję informacyjną dla zagranicznych turystów.
- Inwestować i modernizować infrastrukturę w miejscowościach uzdrowiskowych. Zwiększyć ich atrakcyjność miejscowości, poprzez zagospodarowanie skwerów, dbanie o czystość, ład i estetykę budynków.
- Czytelne oznaczenie ważnych instytucji oraz organizacja parkingów, postojów.
- Usprawnienie komunikacji w miejscowościach, zwiększenie ich dostępności,
- Wprowadzić indywidualne produkty i promocyjne pakiety dla turystów z wyodrębnieniem ich profilu, np. pakiet weekendowy, dla par, rodzinny, itd.
- Stworzyć oferty dla osób starszych, wyposażone w produkty i usługi zdrowotne, a także w atrakcje dostosowane do temperamentu wieku.
- Rozbudować bazę gastronomiczną i okołoturystyczną.
- Wykorzystać dobrą opinię oraz konkurencyjne ceny usług i produktów medycyny kosmetycznej, by zwiększyć ruch w zakresie med.-tours.
- Podnosić kwalifikacje i jakość obsługi kadry turystycznej i medycznej, a także szkolić w zakresie wellness i spa, które są bardzo popularne.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- Większość obiektów świadczących usługi wellness, spa zlokalizowane są we Wrocławiu, należy zwiększyć ich ilość na pozostałych obszarach regionu.
- Propagowanie prozdrowotnych postaw sposobu życia, korzyści wynikających z leczniczych zabiegów.
- Rozszerzenie działalności o świadczenie usług „dla ciała”, odnowy biologicznej, masażu, relaksu i odprężenia. Świadczenie usług w domu klienta.
- Organizacja czasu, imprez oraz zapewnienie atrakcji dla turystów.

Turystyka miejska i kulturowa

W aspekcie turystyki miejskiej i kulturowej należy:

- Dbanie o estetykę oraz ład, porządek i bezpieczeństwo w miastach i miasteczkach.
- Czytelnie oznakowane instytucji i atrakcji turystycznych, a także organizacja miejsc parkingowych odpowiadających zapotrzebowaniu.
- Organizacja punktów informacyjnych.
- Szkolenia kadry turystyki w zakresie biegłej znajomości języków obcych oraz tematyki branżowej.
- Przygotowanie ofert wycieczek edukacyjnych dla dzieci i młodzieży;
- Organizacja imprez fakultatywnych dla turystów .
- Stworzenie pakietów usług, wycieczek dla rodzin, osób indywidualnych oraz grup zorganizowanych.
- Stałe podnoszenie jakości produktów i usług, dostosowanie budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.
- Marketing na szeroką skalę.

Turystyka biznesowa

W aspekcie turystyki biznesowej należy:

- Poczynić inwestycje w wyposażenie istniejących sal w nowoczesny sprzęt nagłaśniający i multimedialny.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- Stworzenie oferty pod wyjazdy integracyjne, motywujące.
- Zadbać o każdy szczegół, przygotowywanie i realizacja usług powinny się odbywać ze szczególną wrażliwością i starannością, dostosowywać oferty pod wymagania zleceniodawcy.
- Szkolić kadry turystyki biznesowej w zakresie biegłej znajomości języków obcych oraz tematyki branżowej.
- Nawiązać współpracę z instytucjami branży turystycznej, np. firmami cateringowymi, organizatorami turystyki.

Turystyka na obszarach wiejskich

W aspekcie turystyki na obszarach wiejskich należy:

- Wykorzystać bogaty wachlarz tradycji i walorów kulturowych Dolnego Śląska,
- Rozwijać przedsiębiorstwa agroturystyczne, wykorzystać zasoby naturalne Dolnego Śląska,
- Zachęcić młode osoby do pracy na wsi, wykorzystać ich zapał, kreatywne pomysły.
- Zmodernizować wieś, poprawić jej wizerunek, dbać o czystość i ład okolicy, zagospodarować trawniki, skwery,
- Świadczyć usługi odpowiadające bieżącym trendom, śledzić rynek i popyt na dane produkty, czy usługi, ale także eksponować dobra regionalne oraz tradycyjne.
- Promować zasoby naturalne Dolnego Śląska,
- Organizować wycieczki tematyczne dla dzieci i młodzieży szkolnej.
- Zachęcać do zwiedzania obiektów i terenów przyrodniczych.
- Podkreślać tradycyjne i regionalne potrawy i produkty, gościnność społeczeństwa lokalnego.
- Brać udział w organizowanych targach regionalnych, konkurach kulinarnych.
- Współpracować z innymi podmiotami branży turystycznej i około turystycznej.
- Otwierać sklepy, galerię z miejscową sztuką tradycyjną, ręcznie wykonywanymi dziełami, osobliwymi pamiątkami i upominkami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY
ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- Docenić i promować potencjał i wyjątkowość rzemiosła ręcznego.

Turystyka pielgrzymkowa

W aspekcie turystyki pielgrzymkowej należy:

- Eksponować dziedzictwo architektury sakralnej.
- Promować istniejące szlaki pielgrzymkowe i zabytki znajdujące się na nich.
- Współpracować z organizacjami turystycznymi i instytucjami samorządowymi.
- Inwestować w modernizację i dbanie o stan zabytków sakralnych i ich cenne zasoby.
- Rozbudować miejsca kultu o infrastrukturę turystyczną.
- A aspekcie cysterskiego szlaku należy połączyć dolnośląski odcinek z innymi szlakami cysterskimi w Polsce i Europie Zachodniej, co byłoby szansą na rozwój zorganizowanej międzynarodowej turystyki pieszej wzdłuż obiektów cysterskich .

Planując i podejmując działania w zakresie rozwoju bazy turystycznej w myśl zrównoważonego rozwoju, należy mieć na uwadze dobro środowiska naturalnego i przyrodniczego, dlatego też należy podejmować wszelkie działania chroniące środowisko przed zbyt dużym ruchem turystycznym.

2. Trendy i tendencje w gospodarce turystycznej Dolnego Śląska na tle preferencji i trendów ogólnoeuropejskich, europejskich i krajowych w zakresie oferowanych usług i produktów turystycznych – analiza porównawcza

Trendy ogólnoeuropejskie, europejskie, krajowe przedstawiają zgodnie wspólny profil turysty:

Dzisiejszy turysta jest indywidualistą i wie, czego chce. Sam organizuje swoje wakacje, przy czym najczęściej kieruje się własnymi doświadczeniami, rekomendacjami najbliższych osób, bądź szuka informacji w Internecie. Woli wypoczywać częściej i krócej oraz stawia na wygodę, jakość i bezpieczeństwo. Łączy wypoczynek z edukacją, kulturą i sztuką. Chętnie uprawia sport, fitness, zdrowo się odżywia i korzysta z usług odnowy biologicznej, Wellness i SPA. Ceni przyrodę i dba o środowisko, chętnie wypoczywa w gospodarstwach agro- i ekoturystycznych. Najczęściej podróżuje własnym samochodem, jednak także korzysta z tanich linii lotniczych, nowoczesnych kolei i rejsów statkiem.

W Tabeli 36 przedstawiono zakres analizy autorskiej z Raportu nr 2b / Tabele 1 i 2 / o zidentyfikowane w oparciu o przeprowadzone przez wykonawcę badania ankietowe nowe trendy i tendencje w gospodarce turystycznej regionu.

Tabela 36. Zestawienie zidentyfikowanych trendów i tendencji w gospodarce turystycznej regionu wg typów turystyki.

Turystyka aktywna i specjalistyczna	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu:	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi:
Dotacje z UE na projekty inwestycyjne i promocyjne w turystyce aktywnej /RPO 6.2 (dofinansowanie na projekty inwestycyjne wyniosło 75 865 192,35 z	- Nastawienie na przeżycie nowych doświadczeń - Coraz popularniejsze będą wakacje aktywne

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

kolei na promocję 1 514 601,18 PLN). • Nowe typy dostępnych bezpłatnie szkoleń i kwalifikacji zawodowych nabywanych w ramach szkolenia kadr do obsługi turystyki aktywnej z dotacji POKL /np. instruktorzy rekreacji konnej, animatorzy turystyki specjalistycznej, instruktorzy dyscyplin rekreacyjnych i sportowych/ • Rosnąca moda na aktywny wypoczynek w regionie niezależnie od sezonu turystycznego • Pojawiające się oferty produktów turystyki ekstremalnej /ski-alpinizm, canyoning, downhill, mountain bike/	• Wzrost popytu na produkty specjalistyczne • Samodzielne programowanie wyjazdów • Dążenie do zdrowego - fizycznie i psychicznie - trybu życia • Aktywność i wysiłek, jako trend w popycie turystycznym
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu: - 27 %⁶³ ankietowanych przedsiębiorstw świadczy usługi z zakresu turystyki aktywnej.	
Turystyka uzdrowiskowa	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Powstawanie nowych wyspecjalizowanych biur turystycznych zajmujących się ofertą wyjazdów i wczasów w uzdrowiskach oraz powstawanie specjalistycznych firm med-tours a także rozwój specjalistycznych usług medycznych w obiektach uzdrowiskowych (chirurgia plastyczna, kardiologia, itp.) • Zmiany właścicielskie w spółkach uzdrowiskowych (m.in. prywatyzacja ZUK S.A.) która pozwoli na podniesienie jakości usług uzdrowiskowych i unowocześnienie bazy noclegowej i zabiegowej w celu pozyskania komercyjnych turystów • Inwestycja znaczących środków finansowych w produkt i infrastrukturę turystyki uzdrowiskowych środków w ramach priorytetów RPO 1.1.D2 / MŚP – 6 projektów o łącznej kwocie dofinansowania 12 183 835,92 / i działanie 6.1 / 1 projekt promocyjny z dofinansowaniem 1 317 806,00 PLN oraz 10 infrastrukturalnych o łącznej	Trendy ogółouropejskie skorelowane z regionalnymi: • Postępujący proces starzenia się społeczeństwa w Polsce i Europie Zachodniej (emeryci, osoby starsze), które stają się naturalnym klientem sektora turystyki uzdrowiskowej • Dążenie do zdrowego - fizycznie i psychicznie - trybu życia • Aktywność i wysiłek, Wyciszenie się - spokój • jako tendencja w popycie turystycznym • Kierunki postrzegane jako mniej „zdrowe” będą rzadziej wybierane

⁶³ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: *Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług?* Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

kwocie dofinansowania 48 463 533,96 PLN / • Tworzenie nowych typów produktów turystycznych w ośrodkach i obiektach uzdrowiskowych dla ludzi młodych i biznesu w sferze rekreacji, odnowy biologicznej spa i fitness	
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu - 10 % ankietowanych przedsiębiorstw świadczy usługi z zakresu danej turystyki⁶⁴	
Turystyka kulturowa i miejska	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Tworzenie nowych liniowych szlaków turystyki kulturowej / m.in. trans wojewódzki Południowo-Zachodni Szlak Cysterski • Inwestycja znaczących środków finansowych w produkt, promocję i infrastrukturę turystyki kulturowej oraz odnowę obiektów zabytkowych, w tym ich przystosowanie do funkcji turystycznych w ramach priorytetu RPO 6.4 /41 projektów o łącznej wartości dofinansowania 137 699 465,67 PLN / • Wprowadzanie przez instytucje kultury nowych markowych produkty turystyki kulturowej do katalogów krajowych i zagranicznych touroperatorów / m.in. Opera Wrocławska, Wroclaw Cantans, Wrocław Non Stop itp./ • Inwestycje w kampanie promocji turystyki kulturowej / UMWD, DOT / z RPO 6.4 (10 projektów na kwotę dofinansowania 3 898 534,33 PLN) i 6.5.(21 projektów 25 054 272,31 PLN). • Tworzenie nowych produktów turystycznych w obiektach przemysłowych i rosnąca moda na ich zwiedzanie, w tym w turystyce zagranicznej / np. produkt grupy TWS „Od Złota do Srebra” /	Trendy ogółouropejskie skorelowane z regionalnymi: • Rosnący popyt na produkt turystyczny o charakterze wydarzenia i mega imprezy • Rosnące znaczenie edukacji, kultury i historii, jako elementów pakietów turystycznych • Wzrost zainteresowania dużymi imprezami - olimpiady, wystawy, targi, koncerty..., jako tendencji w popycie turystycznym • Poszukiwanie imprez o większych walorach edukacyjnych – wiedza historyczna, kulturowa... • Bardziej widoczne włączenie elementów sztuki, kultury i historii do imprez zorganizowanych i wakacji indywidualnych

⁶⁴ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: *Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług?* Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

Ponadto w badaniu brały udział wybrane podmioty z sektora gastronomicznego, noclegowego, transportowego(pasażerski), biur podróży, a nie brały udziału typowo jednostki medyczne, które świadczą usługi z zakresu turystyki uzdrowiskowej

• Rosnąca ilość imprezy sportowo-rekreacyjne /powiązane z historią regionu w miejscach pól bitewnych, w obiektach militarnych: Srebrna Góra, Kłodzko, Wąrmontowice, itp/ • Kreowanie nowych w pełni skomercjalizowanych markowych produktów turystyki kulturowej w układzie sieciowym np. Dolina Pałaców Kotliny Jeleniogórskiej	
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu 25 % ankietowanych przedsiębiorstw świadczy usługi z zakresu turystyki kulturowej i miejskiej ⁶⁵ .	
Turystyka pielgrzymkowa	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Znaczące inwestycje w turystyczne udostępnianie obiektów sakralnych z RPO /6.4 15 projektów o łącznej wartości dofinansowania 43 432 852,02 PLN / • Budowa z dotacji POIG 6.4 trans wojewódzkiego Południowo-zachodniego Szlaku Cysterskiego w formule sieciowej z elementami infrastruktury i informacji turystycznej • Aktywnie promowany Szlak Św. Jakuba /odcinek dolnośląski / wraz z oznakowaniem turystycznym	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Bardziej widoczne włączenie elementów sztuki, kultury i historii do imprez zorganizowanych i wakacji indywidualnych • Powrót do korzeni • Konieczność identyfikacji osobistych potrzeb i zachowań • Nastawienie na przeżycie nowych doświadczeń • Wyciszenie się - spokój • Tworzenie się nowych rynków i segmentów • Wszechstronny rozwój produktów tworzonych lokalnie w formule sieciowej
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu Spośród 360 ankietowanych podmiotów, jedno zadeklarowało świadczenie usług z zakresu turystyki pielgrzymkowej ⁶⁶	
Turystyka biznesowa	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Powstawanie nowych obiektów oraz hoteli z zapleczem konferencyjnym oraz infrastrukturą towarzyszącą / np. pola golfowe /, w tym w obiektach zabytkowych oraz przystosowanych do organizacji mega imprez / Hotel Gołębiowski w Karpaczu, Centrum Turystyki Biznesowej we Wrocławiu	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Tworzenie się nowych rynków i segmentów • Standaryzacja produktu turystycznego • Wzrost popytu na produkty specjalistyczne • Specjalizacja usługodawców • Wzrost znaczenia jakości jako elementu uzyskiwania przewagi konkurencyjnej

⁶⁵ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: *Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług?* Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

⁶⁶ J.w.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

w Hali Stulecia / • Dotacje dla mśp na rozwój bazy noclegowej o wysokim standardzie z RPO 1.1D1a (51 projektów na łączną kwotę dofinansowania 108 535 462,48 PLN) i 1.1.D1b (4 projekty na łączną kwotę dofinansowania 17 354 672,02 PLN) Szkolenia kadr do obsługi mega imprez /np. WSH – nowa specjalizacja na zarządzaniu-organizator mega imprez z dotacji POKL 4.1.1/ • Promocji regionu z wykorzystaniem imprez sportowych /m.in. Euro 2010, mistrzostwa w dyscyplinach sportowych / • Działania Convention Burea we Wrocławiu i Centrum Turystyki Biznesowej w Hali Stulecia	• Orientacja na potrzeby klienta • Klient coraz bardziej wymagający • Rosnąca siła produktów markowych • Wzrost znaczenia personelu o wysokich kwalifikacjach • Wzrost zainteresowania dużymi imprezami - olimpiady, wystawy, targi, koncerty....
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu - 26 % ankietowanych przedsiębiorstw świadczy usługi biznesowe.⁶⁷	
Turystyka na obszarach wiejskich /agro i ekoturystyka/	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Dynamiczny rozwój systemu certyfikacji produktów lokalnych i regionalnej kuchni, w tym poprzez LGD, organizacja konkursów, prezentacji, imprez folklorystycznych regionalnych pod auspicjami UMWD, w tym także w obiektach galerii handlowych w dużych aglomeracjach miejskich • Aktywne promowanie nowych produktów i destynacji turystycznych o ekologicznym charakterze /np. Dolina Baryczy w konkursie Eden/ • Powstawanie centrów edukacji ekologicznej z funkcjami obsługi grup turystycznych / np. CET w Krośnicach z bazą noclegowo-sportowa i bazą PTSM/ • Szkolenia kadr pamiątkarzy i producentów produktów regionalnych, instruktorów rekreacji konnej w ramach POKL. z dotacji POKL /np. DOT / • Uruchomienie nowej kategorii zawodowego szkolnictwa /specjalista	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Troska o stan środowiska - wzrost znaczenia jego ochrony – jako tendencja w podaży turystycznej • Wzrost świadomości ochrony środowiska • Szacunek i partnerstwo w kontaktach z gospodarzami - życie wg wzorów społeczności odwiedzanych jako tendencje w popycie turystycznym • Turyści będą bardziej preferować miejsca, w których miejscowa ludność chętnie przyjmuje rosnącą liczbę gości • Mniejsze znaczenie komfortu – jako tendencja w popycie turystycznym • Rosnące zainteresowanie środowiskiem i naturą • Wzrost popytu na miejsca, gdzie doceniany jest rozwój zrównoważony: przyroda i mieszkańcy terenów odwiedzanych mają coraz większe znaczenie • Standaryzacja produktu turystycznego / w tym kategoryzacja bazy noclegowej / • Potrzeba „drugiego domu”, Zwrot ku

⁶⁷ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: *Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług?* Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

turystyki wiejskiej/ • Plany uruchamiania nowych systemów sprzedaży on-line oferty agroturystycznej w formułach sieciowych	autentyczności
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu 3 % ankietowanych świadczy usługi z turystyki wiejskiej⁶⁸	
Turystyka tranzytowa	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Reaktywacja nowych połączeń kolejowych z dominacją funkcji turystycznych /np. trasa kolejowa Szklarska Poręba- Harachov, koncepcja kolejki turystycznej w Dolinie Baryczy / • Powstawanie transgranicznych tras rowerowych /np. Kudowa Zdrój-Hronov/ • Wzrost liczby oznakowanych turystycznie /znaki E-22/ szlaków tematycznych, w tym Szlak Cysterski i aktywnie promowany Szlak Św. Jakuba • Tworzenie się nowych obiektów małej gastronomii /zajazdy, gościńce/ przy szlakach komunikacyjnych	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Skracający się czas dostępu do atrakcji turystycznych • Liberalizacja gospodarki, w tym transportu lotniczego • Transgraniczny charakter przemysłu turystycznego • Mniejszy ruch samochodami prywatnymi – zwłaszcza w szczycie sezonu • Coraz mniejsze znaczenie wycieczek autobusowych • Częściej będą wybierane łatwo dostępne i niedrogie cele na krótkie pobyty – zwłaszcza, gdy większe imprezy będą organizowane poza głównym sezonem • Przejazdy na średnich odległościach zastąpią dużą część podróży obecnie odbywanych lotami rejsowymi
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu 9 % ankietowanych przedsiębiorstw zadeklarowało świadczenie usług z zakresu turystyki tranzytowej⁶⁹	

Źródło: Opracowanie własne W. Fedyk, trendy ogólnoeuropejskie na podstawie WTO, trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu wg badań własnych Agencji Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A.

Tabela 37. Zestawienie zidentyfikowanych trendów i tendencji w gospodarce turystycznej regionu wg sektorów turystyki.

Sektor bazy noclegowej i gastronomicznej	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Powstawanie nowych hoteli sieciowych, w tym z kapitałem zagranicznym i polskim • Intensywny rozwój bazy tanich obiektów typu B@B / np. hostele-Wrocław /	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Globalizacja systemów usług hotelarskich • Większy popyt w miesiącach przed i po sezonie • W marketingu należy mniej podkreślać

⁶⁸ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: *Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług?* Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

⁶⁹ J.w.

• Tworzenie systemów rezerwacji w oparciu o polskie modele, wprowadzanie systemów prezentacji opinii turystów o obiekcie, budowanie pakietów lojalnościowych w hotelarstwie • Masowe wprowadzanie nowych usług do bazy hotelowej i gastronomicznej / uroczystości rodzinnych i innych: chrzciny, komunie, bale studniówkowe, itp. /	• wiek, a bardziej komfort • Zwiększenie popytu na luksus („małe przyjemności”) • Wzrastać będzie popyt na produkty turystyki uzdrowiskowej i pochodne (sanatoria i ośrodki fitness, wellness, spa) • Większa możliwość porównywania oferty dzięki systemom internetowym i portalom wakacyjnym • Samodzielne programowanie wyjazdów - rezerwacje on line • Większa potrzeba dokonywania bezpiecznych rezerwacji on-line • Otwarte wyrażanie swoich potrzeb – świadome i krytyczne nastawienie do relacji: jakość – cena • Mniejsze jednostki zakwaterowania • Prostsze wakacje: z hotelu do bungalowu, z przyczepy do namiotu • Potrzeba „drugiego domu”
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu - Spośród ankietowanych firm sektora noclegowo-gastronomicznego, 14% firm świadczy usługi tylko noclegowe, a 38 % tylko gastronomiczne. - Sektor noclegowy jest skorelowany z gastronomicznym, 48 % ankietowanych firm świadczy usługi noclegowe i gastronomiczne. - Najczęściej firmy prowadzące działalność noclegową posiadają status hotelu, - 55 % z ankietowanych to hotele trzygwiazdkowe, - 24 % z ankietowanych to hotele dwugwiazdkowe, - 10 % z ankietowanych to hotele jednogwiazdkowe, - 9% z ankietowanych to hotele czterogwiazdkowe, - 2% z ankietowanych to hotele pięciogwiazdkowe. - Ankietowane firmy sektora świadczą także wiele innych usług, m.in.⁷⁰: - 21 % z ankietowanych świadczy usługi konferencyjne i kongresowe, - 21% z ankietowanych organizuje różnego rodzaju imprezy, - 8 % świadczy usługi typu wellness, a 7 % spa - 7 % umożliwia wypożyczenie roweru, i 7 % świadczy usługi w zakresie jeździectwa konnego	
Sektor transportu drogowego i kolejowego⁷¹	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Reaktywacja nowych połączeń kolejowych z dominacją funkcji turystycznych /np. trasa kolejowa	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Coraz mniejsze znaczenie wycieczek autobusowych • Większa dostępność do szybkich

⁷⁰ Jest to procentowy udział we wszystkich odpowiedzi respondentów na pytanie: Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług? Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi.

⁷¹ W oparciu o uzyskane wyniki badań własnych Agencji Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. nie było możliwe wskazanie wiarygodnego trendu

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Szklarska Poręba- Harachov, koncepcja kolejki turystycznej w Dolinie Baryczy / • Powstające prywatne firmy transportu turystycznego ze specjalistycznymi mikrobusami do obsługi grup turystycznych • Nowe typy środków transportu w turystyce /np. melekсы i dorożki konne w „sightseeingu” miejskim /	pociągów • Większa liczba tanich przewoźników lotniczych • Zwiększające się utrudnienia w ruchu drogowym
Sektor organizatorów turystyki, pośredników turystycznych oraz agentów turystycznych⁷²	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Konsolidacja organizatorów turystyki • Większe zaangażowanie w działania promocyjne podejmowane przez DOT i LOT-y • Rosnąca akceptacja i wdrażanie norm ustawy o usługach turystycznych i systemu kategoryzacji bazy noclegowej	Trendy ogółouropejskie skorelowane z regionalnymi: • Zakup imprez zorganizowanych przez internet – zmniejszająca się rola biur podróży • Skrócenie jednego dłuższego urlopu na rzecz kilku krótszych • Zmniejszenie popytu na wycieczki zorganizowane • Podróże indywidualne • Dwa (lub więcej) krótsze wyjazdy wypoczynkowe w roku • Spadek znaczenia pośredników • Specjalizacja usługodawców • Coraz bardziej wyrafinowany turysta • Otwarte wyrażanie swoich potrzeb – świadome i krytyczne nastawienie do relacji: jakość – cena • Bardziej krytyczni turyści będą szybciej i częściej zgłaszać reklamacje
Sektor organizacji i stowarzyszeń⁷³	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Tworzenie się nowych typów klubów turystycznych • Powstawanie nowych typów produktów turystycznych /np. weekendowe wycieczki tematyczne dla klubowiczów/ • Rosnąca aktywność Lokalnych Organizacji Turystycznych, stowarzyszeń agroturystycznych w regionie • Tworzenie się pierwszych klastrów	Trendy ogółouropejskie skorelowane z regionalnymi: • Malejące znaczenie organizacji turystycznych o zasięgu krajowym • Decentralizacja organizacji i hierarchii

⁷² JW.

⁷³ Badania własne Arleg nie obejmowały tego sektora gospodarki turystycznej.

i konsorcjów turystycznych na bazie LGD	
Sektor kształcenia kadr⁷⁴ oraz kadr turystycznych	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: - Rosnące dotacje na szkolenie kadr turystycznych z POKL /np. teleinformatory, instruktorzy rekreacji konnej, pamiątkarze, itp./ W ramach poddziałania 6.1.1 PO KL od początku realizacji programu podpisano 46 umów o wartości ogólnej 37 565 316,66 zł, z czego 9 projektów z zakresu turystyki o wartości ogólnej 8 933 847,24 zł. W ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL od początku realizacji podpisano 103 umowy o wartości 91 367 804,90 zł, z czego 23 projekty z zakresu turystyki o wartości ogólnej 16 578 121,12 zł (źródło: Sprawozdanie z realizacji Priorytetu /Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 z 30.06.2010 r.; obliczenia własne Arleg). - Powstające nowe specjalizacje turystyczne na studiach wyższych /np. organizator mega imprez w WSH/ - Szkolenie kadr turystycznych z wykorzystaniem e-learningu / np. kursy pilotów wycieczek/. - Podnoszenie kwalifikacji przez szkolenia kadr punktów informacji turystycznej	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: - Wzrost znaczenia personelu o wysokich kwalifikacjach. - Potrzeba lepszego i bardziej kreatywnego przekazywania informacji - Orientacja na potrzeby klienta. - Klient coraz bardziej wymagający.
Trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu (kadry turystyczne): - dominującą grupą wiekową zatrudnionych osób w branży turystycznej są osoby w wieku 25-34 lat. - najwięcej zatrudnionych jest kobiet, - najliczniejsza w strukturze zatrudnienia jest kadra bezpośredniej obsługi klienta, najmniej - kadra średniego szczebla. - pracownicy najczęściej wykształcenie średnie. Wykształcenie zawodowe posiada, co dziesiąty pracownik zatrudniony w branży turystycznej. 28 % osób zatrudnionych w ankietowanych przedsiębiorstwach turystycznych, posiada wykształcenie branżowe.	
Sektor informacji turystycznej⁷⁵	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: Trwający proces kategoryzacji punktów IT w regionie w zestandaryzowanym	Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: Wszechstronny rozwój produktów tworzonych lokalnie w formule sieciowej

⁷⁴ Jw.

⁷⁵ Badania własne Arleg nie obejmowały tego sektora gospodarki turystycznej.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

modelu w kooperacji z POT / realizacja DOT /. • Większa aktywność w szkoleniu profesjonalnych kadr do obsługi punktów IT, w tym osób niepełnosprawnych do pracy w call center /szkolenia dotowane z POKL/. • Szkolenie informatorów turystycznych w innych placówkach jst np. /obiekty biblioteczne w Jeleniej Górze/ co powoduje rozwój systemu. • Aktywność regionalnych ośrodków IT w konkursach na centrum IT /Forum IT z POT/, np. Jelenia Góra. • Poprawiająca się jakość serwisów www miejscowości i ośrodków turystycznych.	• Rosnąca siła produktów markowych. • Wzrost znaczenia personelu o wysokich kwalifikacjach. • Nowe sposoby komunikowania. • Potrzeba lepszego i bardziej kreatywnego przekazywania informacji.
Sektor promocji turystycznej ⁷⁶	
Nowe tendencje i trendy w gospodarce turystycznej regionu: • Znaczące inwestycje w działania promocyjne z dotacji RPO /6.1-6.5/ /6.1-6.5 - w ramach Priorytetu VI Turystyka i kultura RPO WD dofinansowanie otrzymało 14 projektów dotyczących znaczących inwestycji w działania promocyjne na łączną kwotę 6 014 026,06 zł. / oraz POWT. • Indywidualne kampanie promocyjne samorządu województwa i jst oraz subregionów turystycznych dotowane z RPO /6.1-6.5 W ramach Priorytetu VI Turystyka i kultura RPO WD dofinansowanie otrzymało 8 projektów z zakresu indywidualnych kampanii promocyjnych samorządu województwa i jst oraz subregionów turystycznych o łączne kwocie 9 637 099,22 zł, z czego 6 projektów stanowią indywidualne kampanie promocyjne samorządu województwa i jst (8 660 787,93 zł) natomiast 1 projekt dotyczy subregionu turystycznego (558 338, 92 zł) /. • Wprowadzanie nowych typów produktów turystycznych do promocji np. imprezy sportowo-rekreacyjne powiązane z historią regionu, tradycje rzemieślnicze	• Trendy ogólnoeuropejskie skorelowane z regionalnymi: • Agresywność promocji. • Regiony oferujące pełną, zróżnicowaną i całkowicie zrównoważoną ofertę będą coraz częściej wybierane - konieczność lepszego zarządzania . • Zwrot ku autentyczności. • Powrót do korzeni. • Marketing bezpośredni. • Promocja i marketing domeną władz lokalnych przy wsparciu lokalnej gospodarki - partnerstwo publiczno-prywatne.

⁷⁶ Badania własne Arleg nie obejmowały tego sektora gospodarki turystycznej.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

i regionalna kuchnia oraz lokalne produkty spożywcze, szlaki tematyczne dla turystów samochodowych, rowerowych i pieszych. • Konkurs na logo promocyjne Dolnego Śląska /DOT /. • Prowadzenie na szerszą skalę badań wizerunkowych potencjału turystycznego regionu zarówno ośrodków miejskich jak i pojedynczych obiektów czy atrakcji turystycznych /Wrocław, Dolina Pałaców Kotliny jeleniogórskiej, itp./. • Aktywny rozwój promocji w Lokalnych Grupach Działania w ramach własnych dokumentów strategicznych. • Nowoczesne zarządzanie promocja poprzez gradacje rynków promocji i produktów turystycznych oraz analizy konkurencyjności i efektywności działania.	
---	--

Źródło: Opracowanie własne W. Fedyk, trendy ogółouropejskie na podstawie WTO, trendy zidentyfikowane w badaniach ruchu wg badań własnych Agencji Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A., dane o wielkości i liczbie dotacjach z UE w RPO 6.1-6.5 wg obliczeń własnych Arleg S.A.

2.1. Trendy i tendencje w gospodarce turystycznej w regionie w okresie 2010-2013

W perspektywie najbliższych trzech lat, sektor gospodarki turystycznej powinien skupić swoje działania na poprawie standardu świadczonych usług, a także rozwoju i modernizacji istniejącej infrastruktury. Ważnym aspektem odniesienia sukcesu w branży turystycznej jest dobrze wykształcona kadra pracownicza, a także kierownicza, zgodnie z zasadą „przykład idzie z góry”. Dużym minusem jest słaba znajomość języków obcych, co w przypadku branży turystycznej jest dużym mankamentem. W dobie globalizacji biegłe posługiwanie się, co najmniej jednym językiem obcym powinno być podstawą. Pamiętając o EURO 2012 znajomość języków obcych oraz obsługa klientów międzynarodowych będzie bardzo potrzebna i będzie stanowić o dobrym kontakcie z klientem, a co z tym dobrze wykonana usługa. Na wykształconą kadrę składa się nie tylko płynna znajomość języka obcego, a także szereg innych umiejętności, a w tym także etyka i kultura osobista pracowników. Należy przestrzegać zasady: „Gość hotelarzowi święty”, i nie odnosić to tylko do branży hotelarskiej. Kontakt z klientem jest ważnym, choć nie docenianym elementem transakcji rynkowej. Zwracając uwagę na trendy międzynarodowe, europejskie należy skierować produkty i usługi do indywidualnych odbiorców, a zrezygnować z uniwersalizmu i szerokiej grupy adresatów. Ludzie chcą się czuć wyjątkowi, dużo pracują i cenią swój wolny czas. Chcą go wykorzystać jak najlepiej, dlatego będą szukać ofert unikatowych, luksusowych w swoim dostępnym wymiarze portfelowym. A jeśli zakupiona usługa nie będzie spełniać wymagań, turysta nie będzie mieć oporów, by zgłosić reklamację i wydać negatywną opinię. Ten aspekt również determinuje sukces firmy. Na podstawie szeregu przeprowadzanych badań częstym źródłem decyzji o destynacji turystycznej są rekomendacje bliskich osób i własne doświadczenia. Dobrze obsłużony klient, wyświadczona usługa będzie owocować nie tylko zadowoleniem, ale także będzie promocją i reklamą naszych usług, czy produktów. Kolejnym ważnym aspektem jest promocja zdrowego trybu życia oraz odżywiania się. W swojej ofercie należy promować i eksponować atrakcje

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

związane z aktywnym spędzaniem czasu i usługami „dla ciała”. Popularne są wyroby regionalne, tzw. „swojskie” i rękodzieła wyrażające kulturę i tradycję mieszkańców regionu.

Polska, jako organizator Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012 może osiągnąć z tego tytułu wiele wymiernych i niewymiernych korzyści. Organizacja EURO 2012 będzie oznaczała z jednej strony zwiększenie dochodów sektora gospodarki turystycznej, ale także będzie szansą na poprawę wizerunku kraju oraz promocję poza granicami kraju i na szeroką skalę. Wrocław, jako miejsce pobytowe może wypromować region województwa dolnośląskiego. Należy podjąć działania, które zainteresują i pokażą uczestnikowi mistrzostw walory turystyczne Dolnego Śląska, przy czym warto pamiętać, by czuł się komfortowo i bezpiecznie. Dobrym marketingiem byłoby pokazanie gościnności Dolnoślązaków przy jednoczesnym zachowaniu standardów i jakości świadczonych usług. Ten cały szereg działań powinien spowodować, że wiele uczestników Mistrzostw Euro 2012 będzie chciało powrócić na Dolny Śląsk, by spędzić tu urlop, a także polecą go swoim rodzinom i znajomym, co przyczyni się do wzrostu przyjazdów turystów. Wzrost przyjazdów turystów będzie owocował rozwojem gospodarczym regionu, eliminacją negatywnych zjawisk oraz wzrostu poziomu życia mieszkańców.

Internet jest głównym źródłem pozyskiwania informacji, dlatego też firmy powinny posiadać kreatywną, przyciągającą uwagę stronę internetową zawierającą rzetelne i aktualne dane o ofercie firmy, korzystnym działaniem było, by umieszczenie strony także w języku obcym, tak aby była dostępna dla turystów zagranicznych. Inwestycja w dobrą stronę internetową i jej pozycjonowanie będzie stanowić o wizerunku firmy.

Poniżej, w tabeli 38 przedstawiono prognozę na lata: 2010 i 2013 przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego. W 2010 roku szacuje się, że na Dolny Śląsk przyjedzie 2, 87 miliona turystów krajowych, a 1, 57 miliona zagranicznych. W 2013 roku wartość przyjazdów turystów krajowych wzrośnie i będzie oscylować w granicach 2, 92 miliona. Mniej optymistyczne prognozy są w zakresie turystów zagranicznych, które przewidują spadek przyjazdów na poziomie ok. 2 %. Prognozy

te opierają na danych przeszłych, z lat 2005-2009 i nie uwzględniają np. EURO 2012, którego Polska będzie współorganizatorem i który będzie mieć duży wpływ na przyjazdy turystów. Euro 2012 jest niepowtarzalną szansą na zwiększenie ruchu turystycznego i jest promocją na szeroką skalę.

Tabela 38. Prognozy przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego na 2010 rok i 2013.

Przyjazdy na Dolny Śląsk	Prognoza na 2010 rok (w mln.)	Prognoza na 2013 rok (w mln.)	Zmiany (w %)
Prognoza przyjazdów turystów krajowych	2,87	2,92	1,7%
Prognoza przyjazdów turystów zagranicznych	1,57	1,54	-1,9%

Prognozy wykonane zostały metodą Holta. Uwzględniają dane z pięciu ostatnich lat, tj. 2005-2009 i ekstrapolują na lata przyszłe, 2010-2015.

W modelu liniowym Holta, występują dwa współczynniki F_t i S_t ;

$F_t = \alpha \cdot y_t + (1 - \alpha) \cdot (F_{t-1} + S_{t-1})$ dla $t > 1$

$S_t = \beta \cdot (F_t - F_{t-1}) + (1 - \beta) \cdot S_{t-1}$ dla $t > 1$

gdzie:

F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t

S_t - wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t

α, β - parametry modelu o wartościach z przedziału $[0, 1]$.

W naszych badaniach pierwsze wartości F_t i S_t dla okresu $t=1$ obliczymy za pomocą:

$F_1 = y_1$,

$S_1 = y_2 - y_1$.

Źródło: Prognozy własne opracowane na podstawie danych statystycznych GUS

Natomiast prognozy korzystania z obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku zakładają dużo większy spadek korzystania z nich, mimo to, jednak przewidują wzrost wśród turystów zagranicznych.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 39. Prognoza turystów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie dolnośląskim na lata: 2010 i 2013.

Wykorzystanie obiektów zbiorowego zakwaterowania Dolnego Śląska	Prognoza na		Zmiany
	2010	2013	
	(w tys.)		(w %)
Turyści zagraniczni	1992,31	2019,55	1,3%
Ogółem turyści	393,51	300,15	-31,1%

Prognozy wykonane zostały metodą Holta. Uwzględniają dane z pięciu ostatnich lat, tj. 2005-2009 i ekstrapolują na lata przyszłe, 2010-2015. W modelu liniowym Holta, występują dwa współczynniki F_t i S_t ;

$$F_t = \alpha \cdot y_t + (1 - \alpha) \cdot (F_{t-1} + S_{t-1}) \text{ dla } t > 1$$

$$S_t = \beta \cdot (F_t - F_{t-1}) + (1 - \beta) \cdot S_{t-1} \text{ dla } t > 1$$

gdzie:

F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t

S_t - wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t

α, β - parametry modelu o wartościach z przedziału $[0, 1]$.

W naszych badaniach pierwsze wartości F_t i S_t dla okresu $t=1$ obliczymy za pomocą:

$$F_1 = y_1,$$

$$S_1 = y_2 - y_1.$$

Źródło: Prognozy własne opracowane na podstawie danych statystycznych GUS

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

2.2. Perspektywiczne trendy i tendencje w gospodarce turystycznej w regionie w latach 2013-2015

W dalszej perspektywie podmioty gospodarki turystycznej powinny być świadome swoich atutów i wykorzystywać je w celu dominacji i konkurencji na rynku turystycznym. Po owocnym przeprowadzeniu Mistrzostw Europejskich Piłki Nożnej EURO 2012, zwiększy się pozycja Polski na tle innych państw. Wzrost zainteresowania obcokrajowców, będzie wymagał umiejętności płynnego posługiwania się językiem obcym, oraz dostosowywaniu oferty pod wymogi międzynarodowe. Wyzwaniem dla sektora podmiotów turystycznych będzie utrzymanie fali zainteresowania ze strony turystów zagranicznych. Będzie potrzeba kreowania nowych, interesujących produktów turystycznych, które będą odpowiadały światowym trendom i popytowi.

Poniżej przedstawiono prognozy wykonane met. Holta przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego na 2013 i 2015 rok. Prognozy te przewidują wzrost przyjazdów na przestrzeni omawianych lat w przypadku turystów krajowych, a spadek w przyjazdach zagranicznych. Jednak należy mieć na uwadze, że prognozy są wykonane bazując na danych z lat 2005-2009, i nie uwzględniają wielu czynników, które mają wpływ na badane zmienne. Istotnym czynnikiem, który będzie miał ogromny wpływ na przyjazdy turystów na Dolny Śląsk, jak i generalnie do Polski, a którego nie przewidują wykonane prognozy jest współorganizacja Polski w Mistrzostwach Europy w Piłce Nożnej Euro 2012.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Tabela 40. Prognozy przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego na 2013 rok i 2015.

Przyjazdy na Dolny Śląsk	Prognoza na 2013 rok (w mln.)	Prognoza na 2015 rok (w mln.)	Zmiany (w %)
Prognoza przyjazdów turystów krajowych	2,92	2,96	1,4%
Prognoza przyjazdów turystów zagranicznych	1,54	1,52	-1,3%

Prognozy wykonane zostały metodą Holta. Uwzględniają dane z pięciu ostatnich lat, tj. 2005-2009 i ekstrapolują na lata przyszłe, 2010-2015. W modelu liniowym Holta, występują dwa współczynniki F_t i S_t ;

$$F_t = \alpha \cdot y_t + (1 - \alpha) \cdot (F_{t-1} + S_{t-1}) \text{ dla } t > 1$$

$$S_t = \beta \cdot (F_t - F_{t-1}) + (1 - \beta) \cdot S_{t-1} \text{ dla } t > 1$$

gdzie: F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t

S_t - wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t

α, β - parametry modelu o wartościach z przedziału $[0,1]$.

W naszych badaniach pierwsze wartości F_t i S_t dla okresu $t=1$ obliczymy za pomocą:

$$F_1 = y_1,$$

$$S_1 = y_2 - y_1.$$

Źródło: Prognozy własne opracowane na podstawie danych statystycznych GUS

Tabela 41. Prognoza turystów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie dolnośląskim na lata: 2013 i 2015.

Wykorzystanie obiektów zbiorowego zakwaterowania Dolnego Śląska	Prognoza na		Zmiany
	2013	2015	
	(w tys.)		(w %)
Turyści zagraniczni	2019,55	2037,71	0,9%
Ogółem turyści	300,15	237,91	-26,2%

Prognozy wykonane zostały metodą Holta. Uwzględniają dane z pięciu ostatnich lat, tj. 2005-2009 i ekstrapolują na lata przyszłe, 2010-2015. W modelu liniowym Holta, występują dwa współczynniki F_t i S_t ;

$$F_t = \alpha \cdot y_t + (1 - \alpha) \cdot (F_{t-1} + S_{t-1}) \text{ dla } t > 1$$

$$S_t = \beta \cdot (F_t - F_{t-1}) + (1 - \beta) \cdot S_{t-1} \text{ dla } t > 1$$

gdzie: F_t - wygładzona wartość zmiennej prognozowanej na okres t

S_t - wygładzona wartość przyrostu trendu na okres t

α, β - parametry modelu o wartościach z przedziału $[0, 1]$.

W naszych badaniach pierwsze wartości F_t i S_t dla okresu $t=1$ obliczymy za pomocą:

$$F_1 = y_1,$$

$$S_1 = y_2 - y_1.$$

Źródło: Prognozy własne opracowane na podstawie danych statystycznych GUS

3. Potrzeby gospodarki turystycznej Dolnego Śląska w dziedzinie potencjału ludzkiego (z uwzględnieniem podziału na kobiety i mężczyzn)

3.1. Stan jakościowo-ilościowy i analiza przestrzenna kadr turystyki w podziale na poszczególne sektory zgodnie z rozdziałem 1.4

Zgodnie z dokumentem *„Sytuacja na dolnośląskim rynku pracy – badanie zapotrzebowania na zawody, kwalifikacje i umiejętności”* największe branże, pod względem zatrudnienia w 2008 roku to:

1. Handel i naprawy.
2. Budownictwo.
3. Produkcja maszyn i urządzeń.
4. Produkcja pojazdów samochodowych.
5. Produkcja wyrobów metalowych.
6. Górnictwo rud metali.
7. *Hotele i restauracje.*
8. Usługi ochroniarskie dla firm.
9. Rachunkowość, doradztwo personalne i pozostałe usługi dla firm.
10. Produkcja artykułów spożywczych i napojów.
11. Produkcja mebli⁷⁷.

Natomiast zgodnie z dokumentem *„Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku”* zatrudnienie w dziale hotele i restauracje oraz działalności związanej z turystyką

⁷⁷ Gallup Organization Poland sp. z o.o., *Sytuacja na dolnośląskim rynku pracy – badanie zapotrzebowanie na zawody, kwalifikacje i umiejętności*, Warszawa 2010

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY
ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

wynosiło ponad 226 tys. osób, natomiast zatrudnienie w biurach podróży wynosiło ponad 17 tys. osób⁷⁸.

Na cele niniejszego raportu Agencja Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. wykonała własne badania dotyczące wielkości i struktury zatrudnionych kadr turystyki w województwie dolnośląskim. Badaniami ankietowymi objęte zostały wybrane podmioty sektora turystycznego funkcjonujące na Dolnym Śląsku. Próba ankietowa wynosiła 360 podmiotów, które funkcjonują w 92 miejscowościach. Ankiety przeprowadzone były w formie telefonicznych wywiadów.

Na podstawie odpowiedzi udzielanych przez respondentów, określono stan zatrudnienia kadry turystycznej na Dolnym Śląsku. Ankietowane przedsiębiorstwa zatrudniają powyżej 2 tysięcy pracowników. Z powodu formy przeprowadzenia ankiety (telefoniczna), część respondentów odmawiała udzielenia odpowiedzi na niektóre pytania, co skutkuje rozbieżnościami w rzeczywistym stanie zatrudnienia w branży turystycznej.

Poniżej zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań ankietowych w zakresie stanu zatrudnienia, najpierw w skali województwa dolnośląskiego, następnie z uwzględnieniem poszczególnych form turystyk.

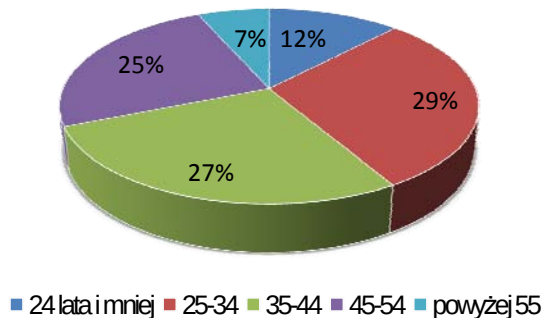
⁷⁸ „Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku” Dolnośląska Izba Gospodarcza, Regionalna Szkoła Turystyczna w Polanicy Zdroju, Warszawa 2010

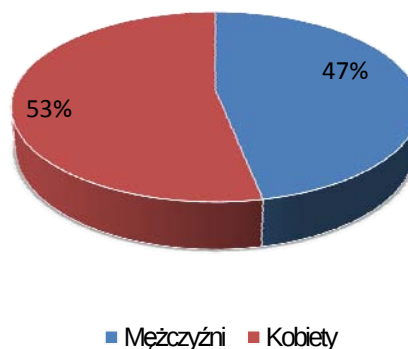
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykresy 43. Struktura zatrudnienia kadr turystycznych Dolnego Śląska – wyniki badań własnych.

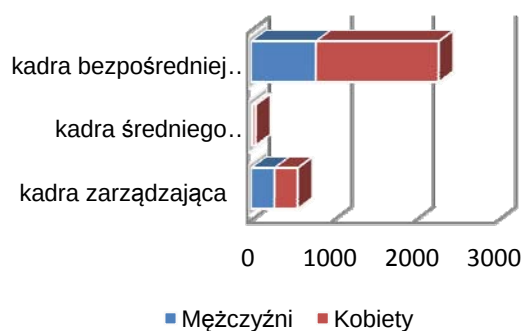
Kategoria wiekowa pracowników sektora turystycznego

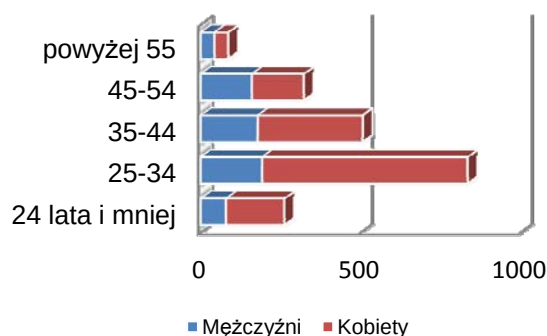
Poziom zatrudnienia w ciągu roku

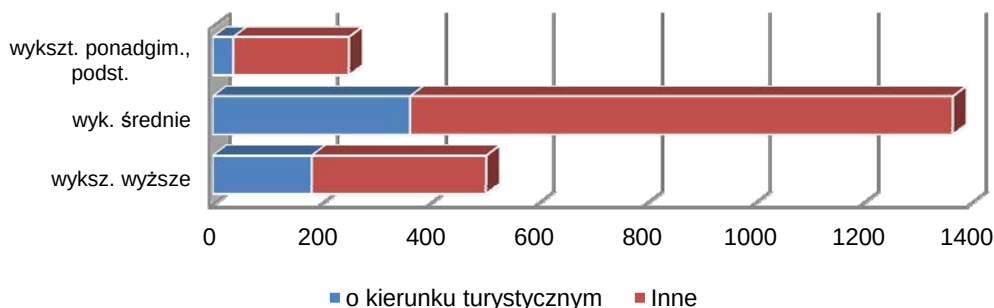
Pracownicy sektora turystycznego wg. płci

Pracownicy sektora turystycznego wg. płci

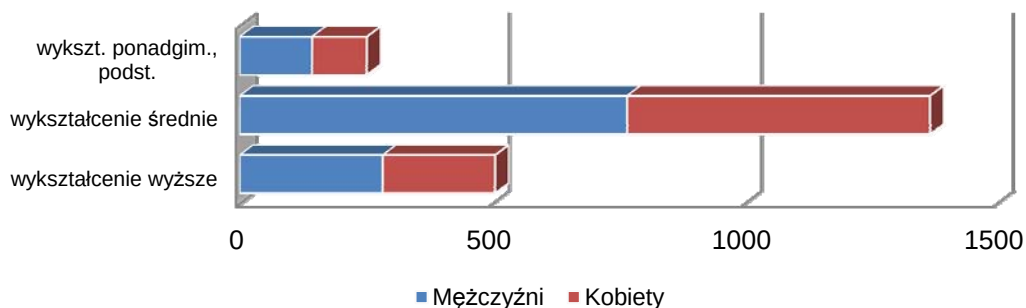
Pracownicy sektora turystycznego wg. wykształcenia

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Pracownicy sektora turystycznego wg. płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 42. Struktura zatrudnienia kadry sektora turystycznego na Dolnym Śląsku – wyniki badań własnych.

Dolny Śląsk					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	29%	powyżej 55 lat	7%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	70%	Mężczyźni	30%
	25-34 lat	Kobiety	77%	Mężczyźni	23%
	35-44 lat	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
	45-54 lat	Kobiety	50,3 %	Mężczyźni	49,7 %
	powyżej 55 lat	Kobiety - 50 %, Mężczyźni - 50 %			
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	53%	Mężczyźni	47%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	79%	Kadra średniego szczebla	2%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Mężczyźni	50,4 %	Kobiety	49,6 %
	Średniego szczebla	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	64%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	12%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	56%	Kobiety	44%
	Średnie	Mężczyźni	56%	Kobiety	44%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	57%	Kobiety	43%

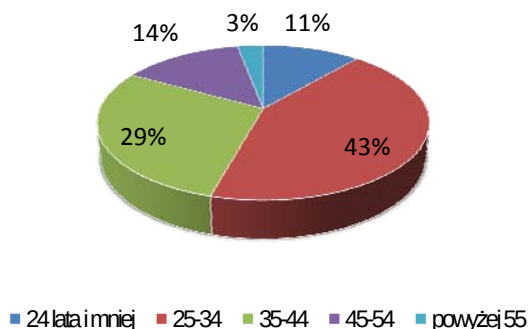
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

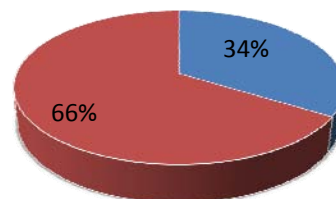
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykresy 44. Struktura zatrudnienia kadry turystyki aktywnej– wyniki badań własnych.

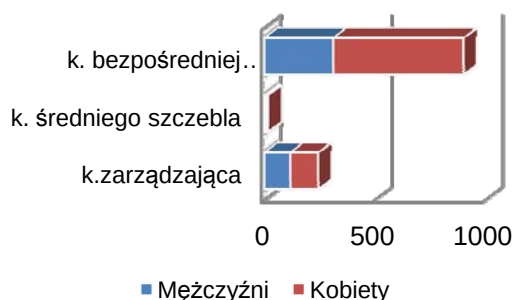
Wiek pracowników turystyki aktywnej

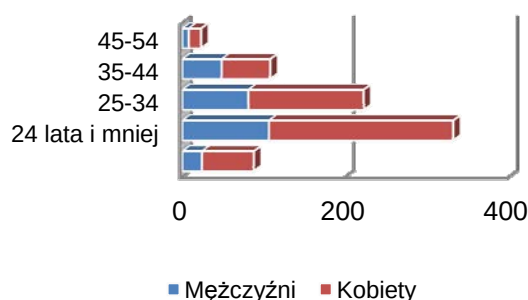
Poziom zatrudnienia kadry turystyki aktywnej w ciągu roku

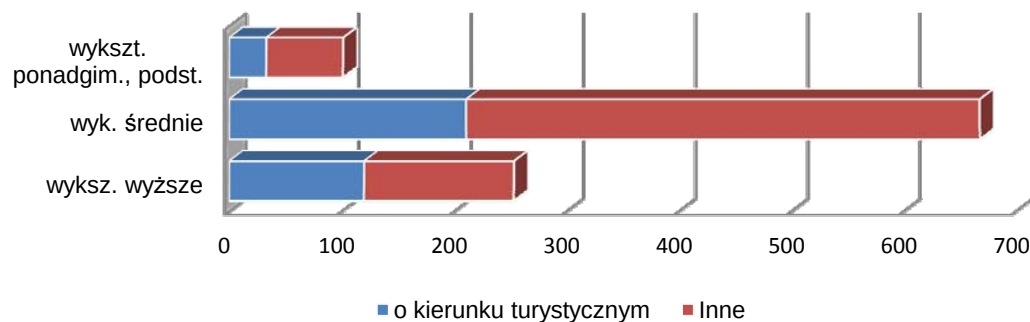
Kadry turystyki aktywnej, wg. płci

Wiek pracowników turystyki aktywnej, wg. płci

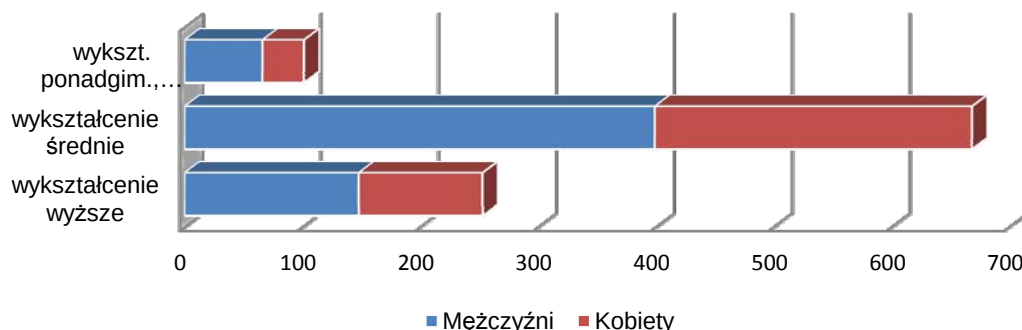
Poziom wykształcenia pracowników turystyki aktywnej

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Poziom wykształcenia pracowników turystyki aktywnej wg. płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 43. Struktura zatrudnienia kadry turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.

Turystyka aktywna					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	43%	powyżej 55 lat	3%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	72%	Mężczyźni	28%
	25-34 lat	Kobiety	68%	Mężczyźni	32%
	35-44 lat	Kobiety	64%	Mężczyźni	36%
	45-54 lat	Kobiety	55%	Mężczyźni	45%
	powyżej 55 lat	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	66%	Mężczyźni	34%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	78%	Średniego szczebla	1%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Kobiety	52%	Mężczyźni	48,0%
	Średniego szczebla	Mężczyźni	53%	Kobiety	47%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	65%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	10%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	58%	Kobiety	42%
	Średnie	Mężczyźni	60%	Kobiety	40%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	65%	Kobiety	35%

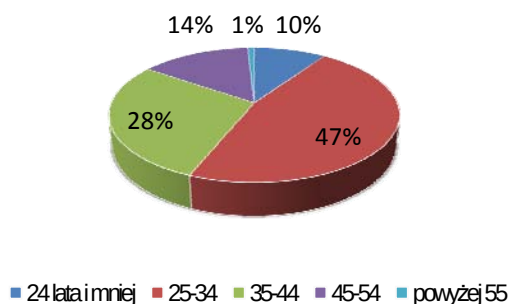
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

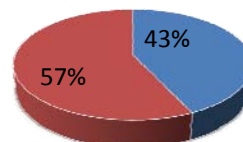
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykresy 45. Struktura zatrudnienia kadry turystyki uzdrowiskowej – wyniki badań własnych.

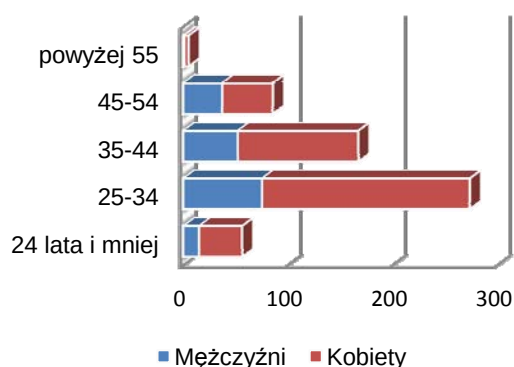
Wiek pracowników turystyki uzdrowiskowej

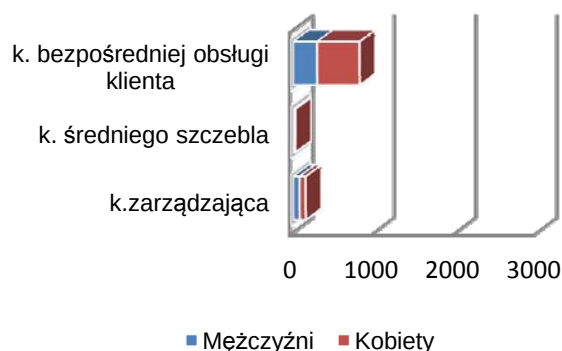
Poziom zatrudnienia kadry turystyki uzdrowiskowej w ciągu roku

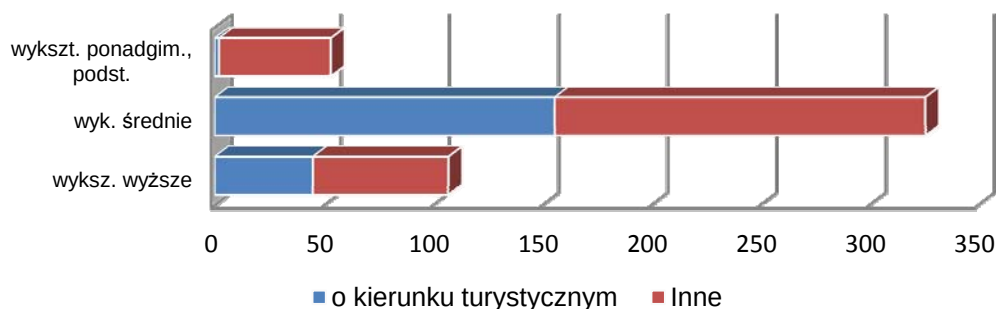
Pracownicy turystyki uzdrowiskowej wg. płci

Kadry turystyki uzdrowiskowej wg. płci

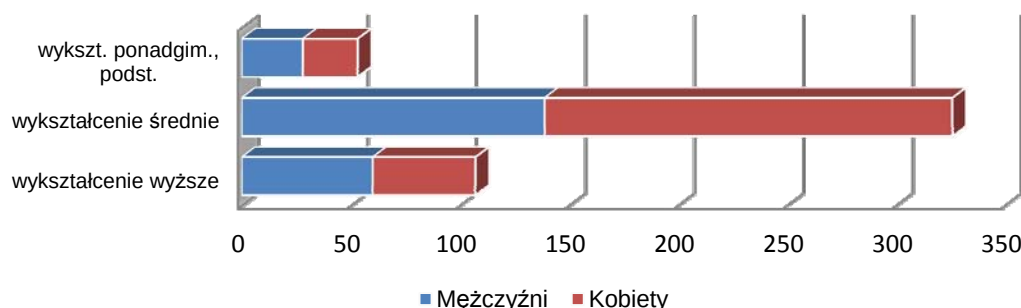
Pracownicy turystyki uzdrowiskowej wg. wykształcenia

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Pracownicy turystyki uzdrowiskowej wg. płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 44. Struktura zatrudnienia kadry turystyki uzdrowiskowej na Dolnym Śląsku – wyniki badań własnych.

Turystyka uzdrowiskowa					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	47%	powyżej 55 lat	1%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	73%	Mężczyźni	27%
	25-34 lat	Kobiety	73%	Mężczyźni	27%
	35-44 lat	Kobiety	69%	Mężczyźni	31%
	45-54 lat	Kobiety	56%	Mężczyźni	44%
	powyżej 55 lat	Kobiety	80%	Mężczyźni	20%
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	57%	Mężczyźni	43%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	78%	Średniego szczebla	1%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Mężczyźni	52%	Kobiety	48%
	Średniego szczebla	Kobiety	67%	Mężczyźni	33%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	64%	Mężczyźni	36%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	67%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	11%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	56%	Kobiety	44%
	Średnie	Kobiety	57%	Mężczyźni	43%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	53%	Kobiety	47%

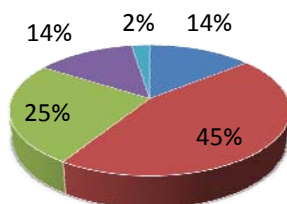
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

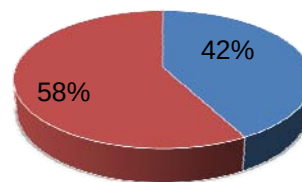
Wykres 46. Struktura zatrudnienia kadry turystyki miejskiej i kulturowej – wyniki badań własnych.

Kategoria wiekowa pracowników turystyki miejskiej i kulturowej

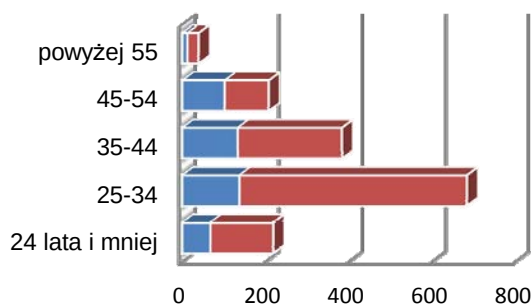
■ 24 lata i mniej ■ 25-34 ■ 35-44 ■ 45-54 ■ powyżej 55

Poziom zatrudnienia kadry turystyki miejskiej i kulturowej w ciągu roku

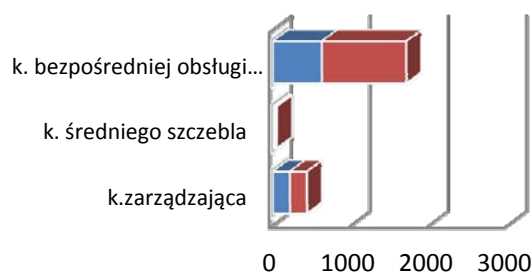
■ Mężczyźni ■ Kobiety

Pracownicy turystyki miejskiej i kulturowej wg płci

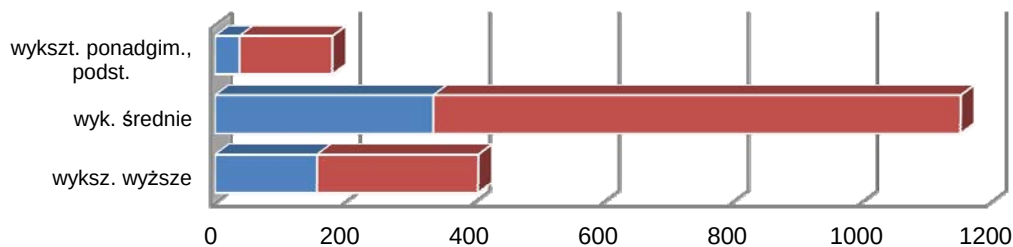
■ Mężczyźni ■ Kobiety

Kadry sektora turystyki miejskiej i kulturowej wg płci

■ Mężczyźni ■ Kobiety

Pracownicy turystyki miejskiej i kulturowej wg wykształcenia

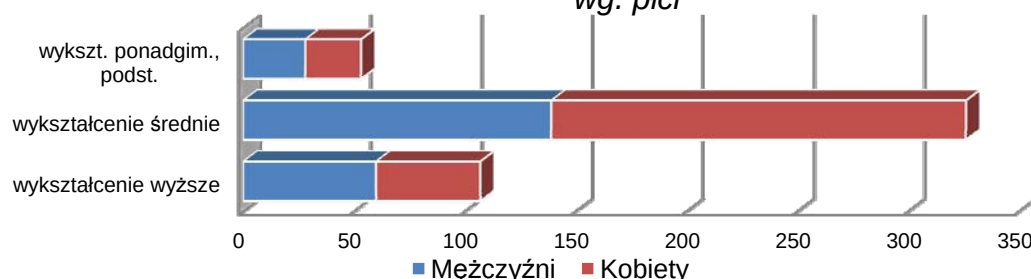

■ o kierunku turystycznym ■ Inne

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

*Pracownicy turystyki miejskiej i kulturowej wg wykształcenia
wg. płci*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 45. Struktura zatrudnienia kadry turystyki miejskiej i kulturowej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.

Turystyka miejska i kulturowa					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	45%	powyżej 55 lat	2%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	69%	Mężczyźni	31%
	25-34 lat	Kobiety	80%	Mężczyźni	20%
	35-44 lat	Kobiety	65%	Mężczyźni	35%
	45-54 lat	Kobiety	51%	Mężczyźni	49%
	powyżej 55 lat	Kobiety	68%	Mężczyźni	32%
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	58%	Mężczyźni	42%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	78%	Średniego szczebla	2%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Mężczyźni	50,1 %	Kobiety	49,9 %
	Średniego szczebla	Kobiety	59%	Mężczyźni	41%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	63%	Mężczyźni	37%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	66%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	10%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	56%	Kobiety	44%
	Średnie	Mężczyźni	55%	Kobiety	45%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	59%	Kobiety	41%

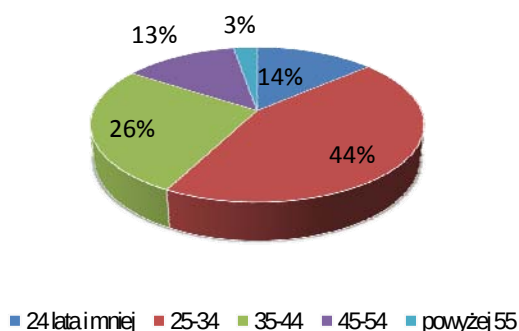
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

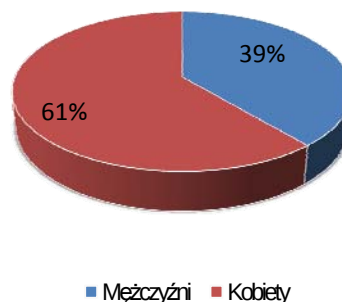
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wykres 47. Struktura zatrudnienia kadry turystyki biznesowej – wyniki badań własnych.

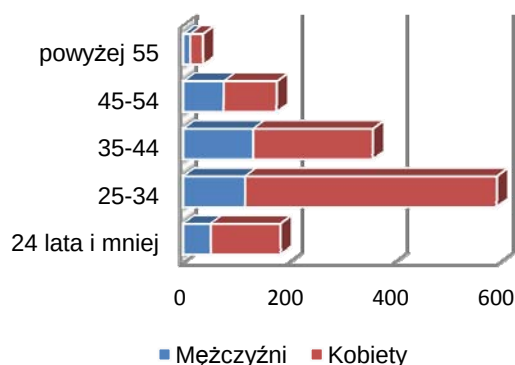
*Kategoria wieku pracowników
turystyki biznesowej*

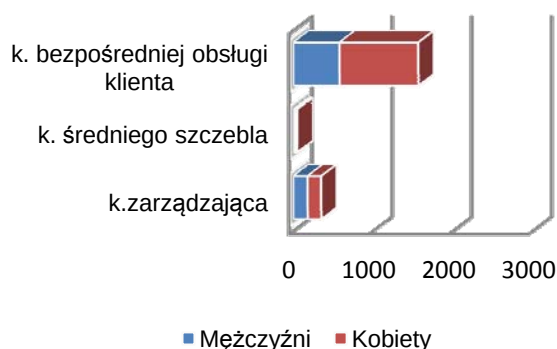
*Poziom zatrudnienia turystyki
biznesowej w ciągu roku*

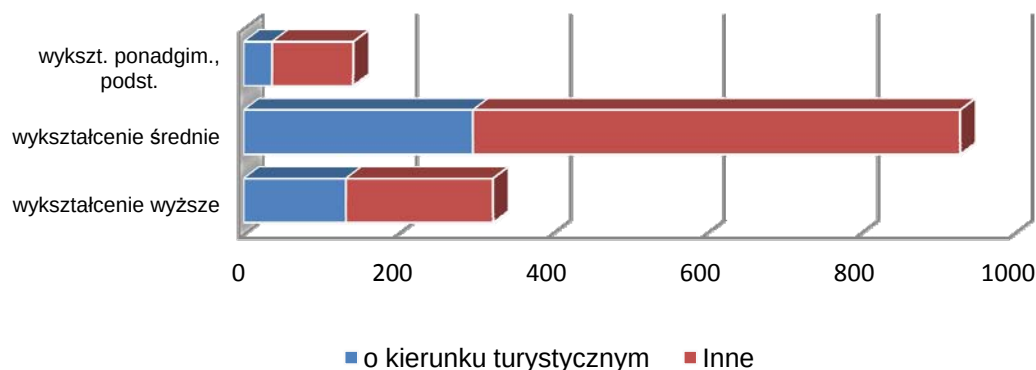
*Pracownicy turystyki
biznesowej wg płci*

Kadry turystyki biznesowej wg płci

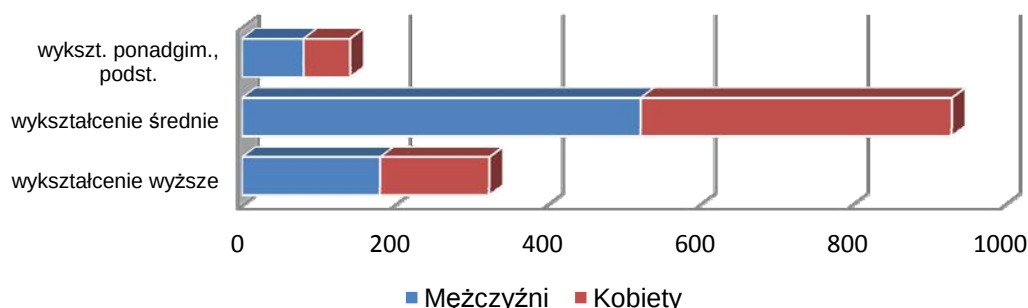
Pracownicy turystyki biznesowej wg wykształcenia

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Pracownicy turystyki biznesowej wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 46. Struktura zatrudnienia kadry turystyki biznesowej na Dolnym Śląsku – wyniki badań własnych.

Turystyka biznesowa					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	44 %	powyżej 55 lat	3%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	72 %	Mężczyźni	28%
	25-34 lat	Kobiety	80 %	Mężczyźni	20%
	35-44 lat	Kobiety	63 %	Mężczyźni	37%
	45-54 lat	Kobiety	57 %	Mężczyźni	43%
	powyżej 55 lat	Kobiety	65 %	Mężczyźni	35%
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	61 %	Mężczyźni	39%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośrednie j obsługi klienta	80 %	Średniego szczebla	2%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Mężczyźni	51 %	Kobiety	49,0 %
	Średniego szczebla	Kobiety	55 %	Mężczyźni	45%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	63 %	Mężczyźni	37%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	67 %	Ponadgimnazjalne , podstawowe	10%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	56 %	Kobiety	44%
	Średnie	Mężczyźni	56 %	Kobiety	44%

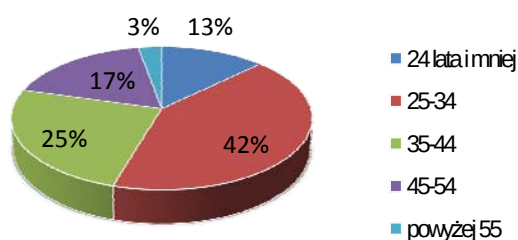
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

	Ponadgimnazjalne , podstawowe	Mężczyźni	57 %	Kobiety	43%
--	----------------------------------	-----------	---------	---------	-----

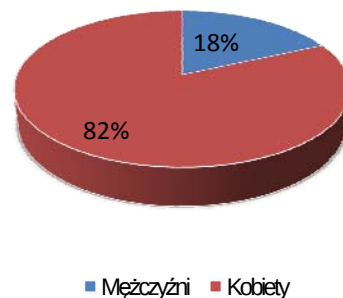
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Wykresy 26. Struktura zatrudnienia kadry turystyki wiejskiej – wyniki badań własnych.

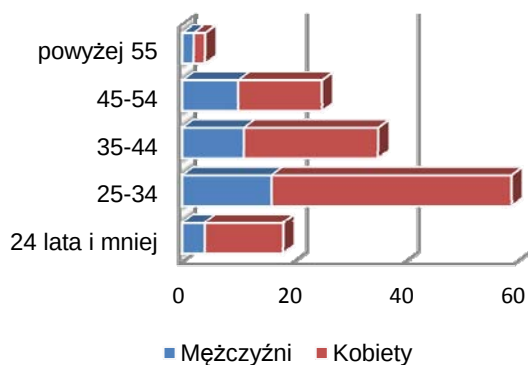
*Kategoria wiekowa
pracowników turystyki wiejskiej*

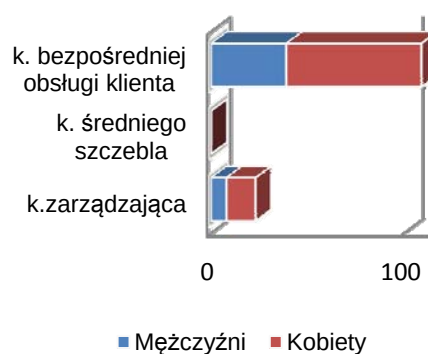
*Poziom zatrudnienia kadry
turystyki wiejskiej w ciągu roku*

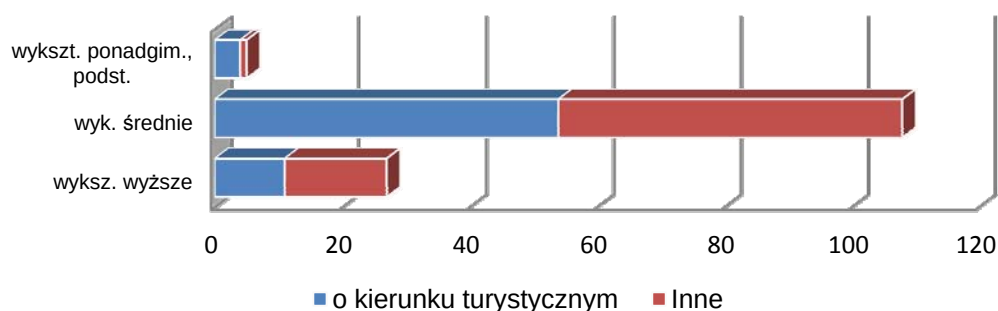
*Pracownicy turystyki wiejskiej
wg płci*

*Kadry turystyki wiejskiej wg
płci*

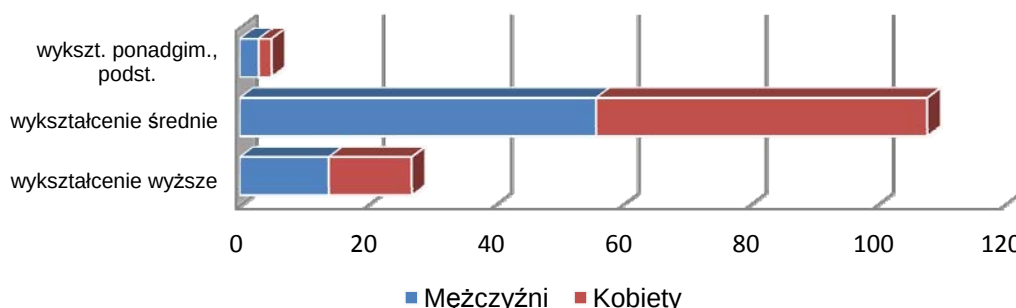
Pracownicy turystyki wiejskiej wg wykształcenia

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Pracownicy turystyki wiejskiej wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 47. Struktura zatrudnienia kadry turystyki wiejskiej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.

Turystyka wiejska					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	42%	powyżej 55 lat	3%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety	78%	Mężczyźni	22%
	25-34 lat	Kobiety	73%	Mężczyźni	27%
	35-44 lat	Kobiety	69%	Mężczyźni	31%
	45-54 lat	Kobiety	60%	Mężczyźni	40%
	powyżej 55 lat	Kobiety - 50 %, Mężczyźni - 50 %			
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Kobiety	82%	Mężczyźni	18%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	83%	Zarządzająca	17%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Kobiety	65%	Mężczyźni	35,0%
	Średniego szczebla	brak odpowiedzi			
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	64%	Mężczyźni	36%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	77%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	4%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	52%	Kobiety	48%
	Średnie	Mężczyźni	52%	Kobiety	48%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	60%	Kobiety	40%

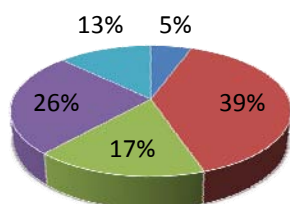
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

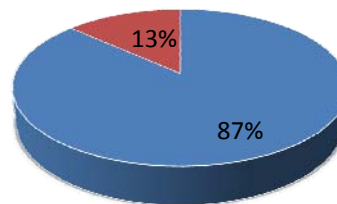
Wykresy 48. Struktura zatrudnienia kadry turystyki tranzytowej– wyniki badań własnych.

Kategoria wiekowa pracowników turystyki tranzytowej

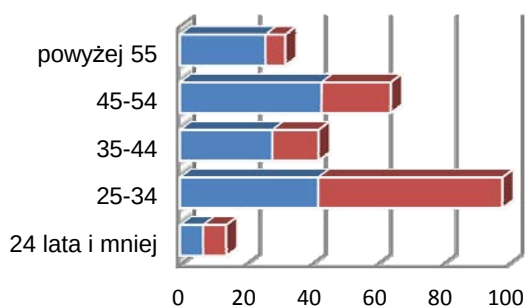
■ 24 lata i mniej ■ 25-34 ■ 35-44 ■ 45-54 ■ powyżej 55

Poziom zatrudnienia w ciągu roku

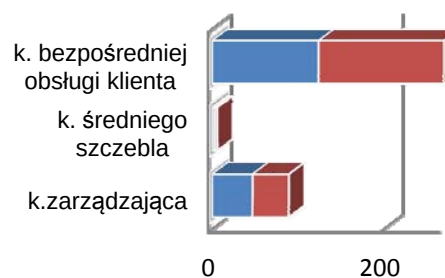
■ Mężczyźni ■ Kobiety

Pracownicy sektora turystycznego wg płci

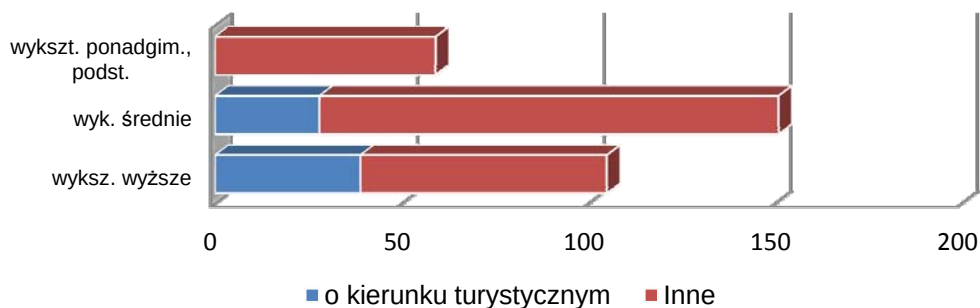
■ Mężczyźni ■ Kobiety

Kadry sektora turystycznego wg płci

■ Mężczyźni ■ Kobiety

Pracownicy turystyki tranzytowej wg wykształcenia

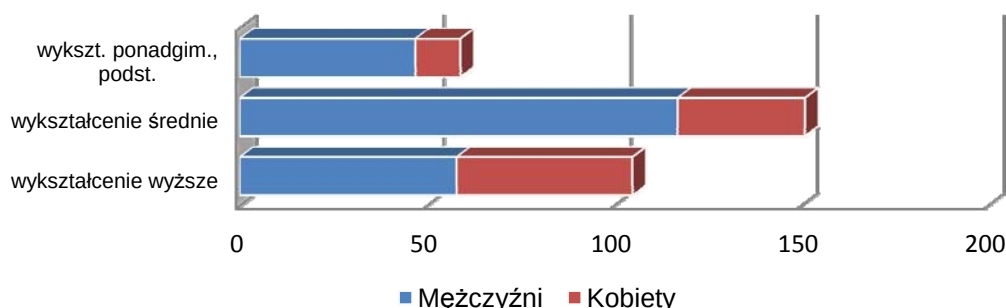

■ o kierunku turystycznym ■ Inne

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Pracownicy turystyki tranzytowej wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 48. Struktura zatrudnienia kadry turystyki tranzytowej na Dolnym Śląsku – wyniki badań własnych.

Turystyka tranzytowa					
		Najczęstsza		Najrzadsza	
		Odpowiedź	Ile	Odpowiedź	Ile
Kategoria wieku pracowników		25-34 lat	39%	24 lata i mniej	5%
Grupy wiekowe wg płci	24 lata i mniej	Kobiety - 50 %, Mężczyźni - 50 %			
	25-34 lat	Kobiety	57%	Mężczyźni	43%
	35-44 lat	Mężczyźni	67%	Mężczyźni	33%
	45-54 lat	Mężczyźni	67%	Mężczyźni	33%
	powyżej 55 lat	Mężczyźni	81%	Mężczyźni	19%
Poziom zatrudnienia w ciągu roku		Mężczyźni	87%	Kobiety	13%
Kadra wg zaszeregowania		Bezpośredniej obsługi klienta	80%	Średniego szczebla	1%
Zaszeregowanie wg płci	Zarządzająca	Mężczyźni	53%	Kobiety	47%
	Średniego szczebla	Kobiety	60%	Mężczyźni	40%
	Bezpośredniej obsługi klienta	Kobiety	68%	Mężczyźni	42%
Poziom wykształcenia pracowników		Średnie	48%	Ponadgimnazjalne, podstawowe	19%
Wykształcenie wg płci	Wyższe	Mężczyźni	55%	Kobiety	45%
	Średnie	Mężczyźni	77%	Kobiety	23%
	Ponadgimnazjalne, podstawowe	Mężczyźni	80%	Kobiety	20%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Na podstawie powyższych wyników badań własnych, stwierdzono, że:

- ❖ dominującą grupą wiekową zatrudnionych osób w branży turystycznej są osoby w wieku 25-34 lat. Ilość najmłodszych pracowników (do 24 roku życia) jest większa, niż ilość pracowników najstarszej grupy wiekowej (pow. 55 roku życia).
- ❖ W branży turystycznej najwięcej pracuje kobiet, w każdej grupie wiekowej są przeważającą kadrą. Pod względem struktury, w kadrze zarządzającej pracuje tyle samo mężczyzn, co kobiet.
- ❖ Najliczniejsza w strukturze zatrudnienia jest kadra bezpośredniej obsługi klienta, najmniej - kadra średniego szczebla. Wynika to z usługowego charakteru działalności branży turystycznej.
- ❖ Pracownicy badanych firm posiadają najczęściej wykształcenie średnie. Wykształcenie zawodowe posiada, co dziesiąty pracownik zatrudniony w branży turystycznej.
- ❖ 28 % osób zatrudnionych w ankietowanych przedsiębiorstwach turystycznych, posiada wykształcenie branżowe. Jest to niepokojący wynik, ponieważ wykształcona kadra jest gwarantem jakości świadczonych usług.
- ❖ Ponadto w turystyce tranzytowej wprost przeciwnie do innych form turystyk, przeważającą ilością zatrudnionych są mężczyźni. Jednak zauważa się, że wraz ze zmniejszaniem grup wiekowych pracowników, rośnie ilość zatrudnionych kobiet. Co raz częściej zawód kierowcy nie jest tylko domeną mężczyzn.

Przeprowadzone badania zawierały także aspekt dotyczący przyszłego zatrudnienia. W ciągu najbliższego roku, ankietowane przedsiębiorstwa w większości planują zwiększyć zatrudnienie. Największe zapotrzebowanie na dodatkowego pracownika zgłaszają na zawód barman, kelner (prawie $\frac{1}{4}$ odpowiedzi) oraz kucharz. Co pokrywa się z wynikami badań przeprowadzonych przez Dolnośląską Izbę Gospodarczą i Regionalną Szkołę Turystyczną w Polanicy Zdroju w ramach

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

dokumentu „*Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku*”.

Wykres 49. Przyszłe zatrudnienie w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru

Poniżej zaprezentowano odpowiedzi respondentów, dotyczące planowanego zatrudnienia w 2011 roku, na dodatkowego pracownika w podziale na subregiony turystyczne Dolnego Śląska

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 15. Planowane zatrudnienie w 2011 roku, w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Wynik na podstawie udzielonych wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

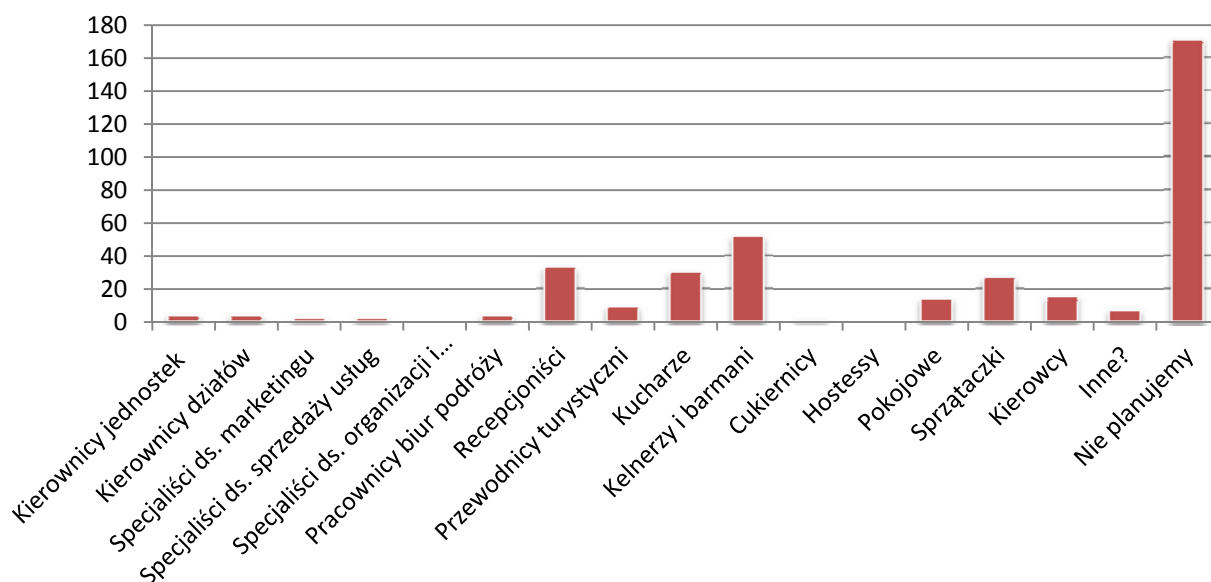
Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

W 2012 roku Polska będzie współorganizatorem Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Respondenci pytani, czy na ten czas planują zwiększenie zatrudnienia - w większość odpowiedzieli twierdząco. Mimo, to wynik 46 % odpowiedzi negatywnych, jest niepokojący. Organizacja imprezy EURO 2012 wiąże się z dużą liczbą turystów oraz ze zwiększeniem ruchu turystycznego do Polski, co z kolei wymaga odpowiedniej kadry. Dana sytuacja może się także wiązać z niedocenieniem wpływu organizacji takiego wydarzenia na gospodarkę turystyczną przez dolnosląskich przedsiębiorców, a więc w konsekwencji możliwym będzie nie wykorzystanie szansy jaką daje EURO 2012.

Z twierdzących odpowiedzi, największe zapotrzebowanie respondenci określili na kelnerów i barmanów oraz recepcjonistów.

Wykres 50. Zatrudnienie pod Euro 2012 w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.

*Czy planują Państwo zwiększenie zatrudnienia, w jakich zawodach pod EURO 2012?**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

* Spośród wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 16. Planowane zatrudnienie na EURO 2012 w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.
* Wynik na podstawie udzielonych wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

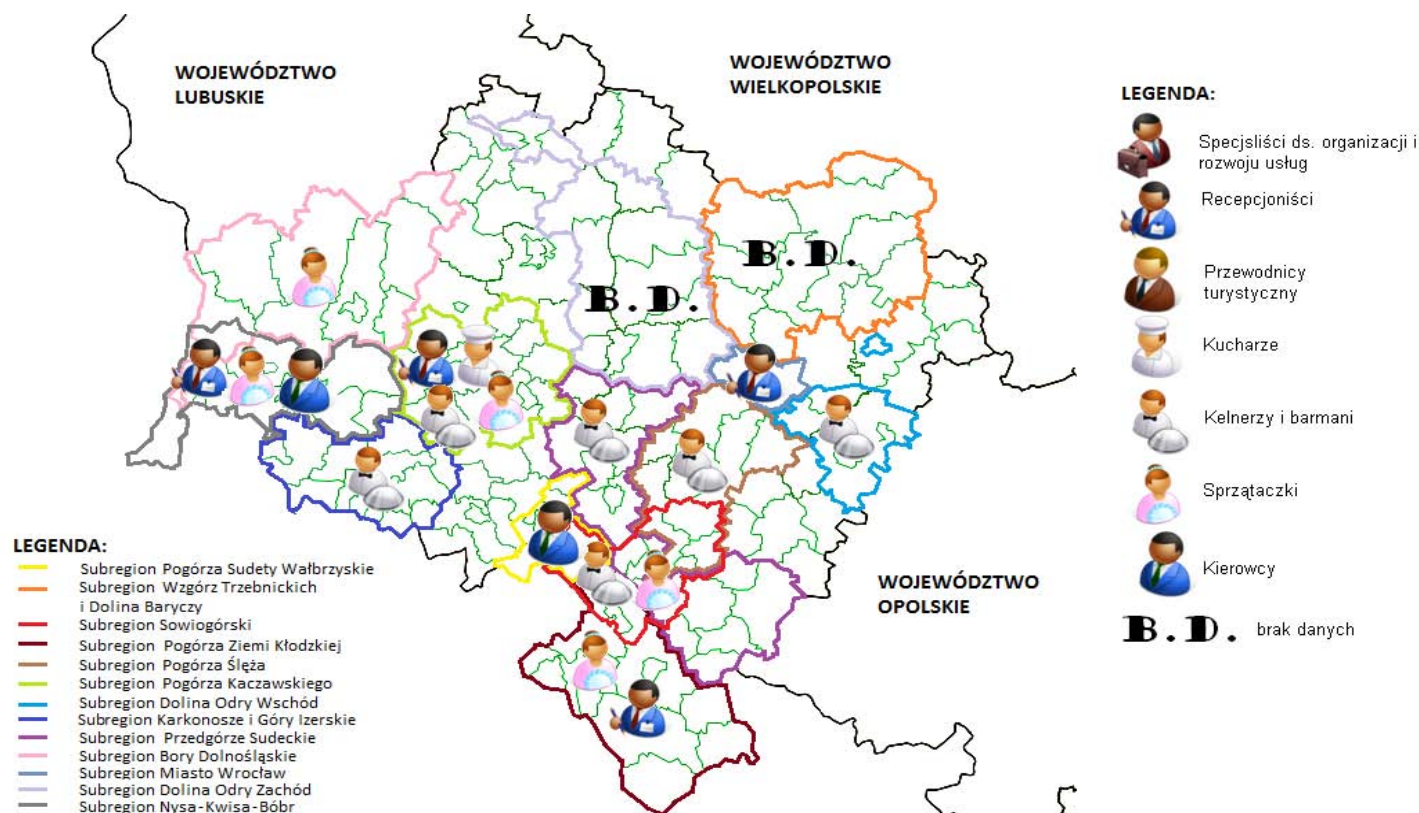
**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Mapa 17. Planowane zatrudnienie na EURO 2012 w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku – z wyłączeniem odpowiedzi – Nie, nie potrzebujemy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

** Wynik na podstawie udzielonych wszystkich odpowiedzi, możliwość wielokrotnego wyboru.*

W ramach opracowania „*Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku*” przeprowadzono badania dotyczące rozkładu zatrudnienia z uwzględnieniem poszczególnych grup stanowisk w branży hotelarsko – gastronomicznej na Dolnym Śląsku. Wiele elementów tych badań skupia się na aspekcie współpracy przedsiębiorstw ze szkołami branżowymi. Jest to ważny temat, gdyż determinuje jakość kształcenia przyszłych kadr turystycznych. Dopasowanie programów nauczania do oczekiwań i potrzeb przedsiębiorców będzie świadczyć o celowości nauczania i będzie gwarantem spełnienia wymogów rynku pracy przez absolwenta. Podsumowując wyniki badań przeprowadzonych przez Dolnośląską Izbę Gospodarczą i Regionalną Szkołę Turystyczną w Polanicy Zdroju w ramach dokumentu „*Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku*” można zaobserwować:

- ❖ W strukturze zatrudnienia w branży hotelarsko-gastronomicznej dominują pracownicy kuchni oraz restauracji (kelnerzy), łącznie stanowią prawie połowę ogółu personelu.
- ❖ Badając udziały poszczególnych grup pracowniczych ze względu na rodzaj obiektu branży zaobserwowano podobne proporcje rozmieszczenia miejsc pracy.
- ❖ Prawie połowa przedsiębiorstw branży nie zgłasza potrzeby zatrudnienia nowego pracownika. Znaczna część respondentów zgłasza zapotrzebowanie na nowego pracownika w sezonie letnim, bądź w czasie natężenia ruchu turystycznego.
- ❖ Najbardziej poszukiwanymi zawodami są: kelner, kucharz, pomoc kuchenna. Najniższe zapotrzebowanie jest na kadrę menadżerską i kierowniczą.
- ❖ Prawie połowa ankietowanych przedsiębiorstw uważa posiadane wykształcenia branżowego przez potencjalnego pracownika za istotne, ale nie najważniejsze. Niewielka część przedsiębiorstw deklaruje dyskwalifikację osoby nieposiadającej przygotowania branżowego.

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ Większość respondentów uznała, że absolwent szkoły nie posiada koniecznych umiejętności i kompetencji, i dopiero praca w firmie pozwoli mu nabyć je nabyć.
- ❖ Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw deklaruje współpracę ze szkołami branżowymi. Z przedsiębiorstw, które nie nawiązały współpracy ze szkołami, duża część ankietowanych nie widzi takiej potrzeby.
- ❖ Praktyka zawodowa uczniów, przez dużą część przedsiębiorców została uznana za nieistotną. Jedynie, co piąty respondent docenił tą formę współpracy nadając jej najwyższą rangę.
- ❖ Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw przyjmuje uczniów na bezpłatne praktyki, a co piąty zamierza nawiązać w tym celu współpracę.
- ❖ Przyjęty na praktykę uczeń w większości przypadków poznaje aspekty pracy na różnych stanowiskach. A plan praktyk przeważnie organizuje mu szkoła.
- ❖ Absolwent po przebyciu praktyki zawodowej w danej firmie, może liczyć na zatrudnienie, jednak prawie połowa respondentów uznało to za „wyjątkowe przypadki”.
- ❖ Ponad połowa pracodawców umożliwia pracownikom awans i o tym informuje ich. Jednak jedna trzecia pracodawców nie przewiduje możliwości awansowania w swojej firmie.

W dokumencie „*Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku pracy*”⁷⁹ wskazano zapotrzebowanie na pracowników w zawodach: kelner i kucharz o wysokich kwalifikacjach. Co oznacza zapotrzebowanie na „*kelnerów ze znajomością języków obcych oraz wykształconych kucharzy, dysponujących szerokim doświadczeniem i kreatywnością*”⁸⁰. W omawianym dokumencie także zwrócono uwagę na zbyt małą ilość szkół, kształcących uczniów w danych zawodach oraz niedopasowanie oferty edukacyjnej pod wymogi rynku pracy.

⁷⁹ „*Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku pracy*”, AGERON POLSKA, Warszawa 2010

⁸⁰ Jw.

3.2. Rekomendacje do zmiany modelu kształcenia kadr dla sektora gospodarki turystycznej w regionie.

Na podstawie badań własnych przeprowadzonych przez Agencję Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A. oraz przytoczonych dokumentów scharakteryzowano ogólny stan kadr turystyki, m.in.:

- w zatrudnieniu dominują kobiety,
- duża część zatrudnionych w sektorach gospodarki turystycznej posiada wykształcenie średnie,
- przedsiębiorcy zgłaszają potrzebę doksztalcenia kadry, szczególnie o umiejętności językowe, lub typowo branżowe,
- system kształcenia kadry turystycznej jest słabo dopasowany do zapotrzebowania pracodawców i rynku pracy, także współpraca danych podmiotów nie jest zadowalająca, jednak część przedsiębiorstw wyraża chęci na podjęcie jej,
- mała ilość szkół branżowych, szczególnie kształcących uczniów w zawodach: kucharz, kelner,
- szkoły branżowe są niedofinansowane i mają słabo wyposażone pracownie,
- zidentyfikowano duże zapotrzebowanie na takie zawody jak, kucharz, kelner, barman, przewodnik turystyczny, recepcjonista, sprzątaczkę, kierowcy.

Na podstawie powyższego, zaproponowano rekomendacje do zmiany modelu kształcenia kadr dla sektora turystycznego.

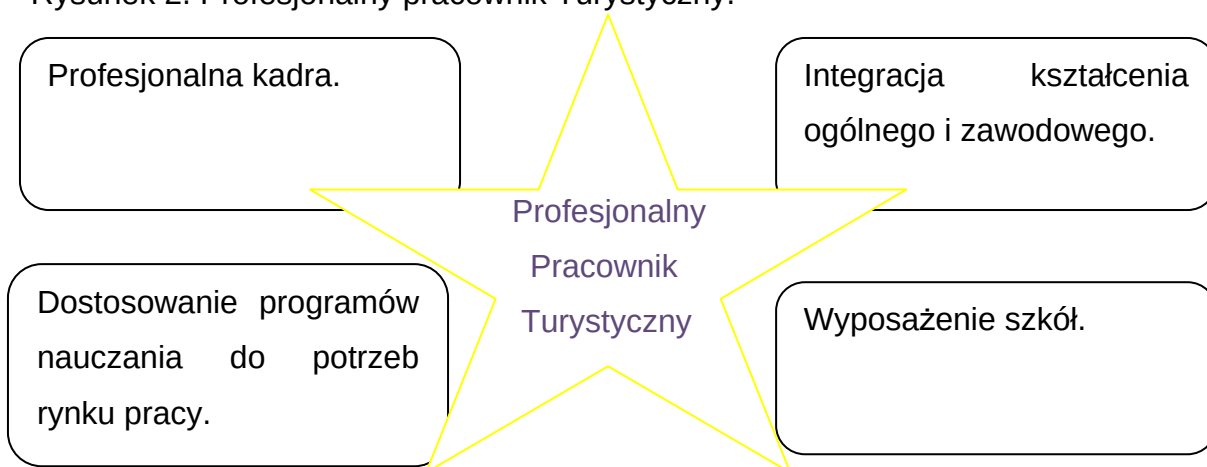
Dla podmiotów sektora gospodarki turystycznej, jak i generalnie dla każdego innego pracodawcy, system kształcenia spełnia bardzo ważne cele. Edukacja jest fundamentem rozwoju gospodarki. Różne szczeble szkół oraz uczelni wyższych, w każdej fazie kształcenia swoich podopiecznych, spełniają niekwestionowane zadanie, z którego czerpią korzyści przedsiębiorcy, jakim jest dobrze wykwalifikowany pracownik, spełniający wymagania rynku pracy. Na szkołach spoczywa duża odpowiedzialność za wykonanie tego zadania. Dlatego powinny efektywnie pobudzać aktywność i rozwój świadomości uczniów. Poprzez

wykorzystanie szeregu technik, metod nauczania oraz korzystania z dobrze wyposażonych pracowni, uczeń będzie mógł aktywnie pracować, co przełoży się na jakość jego kształcenia. Warto zaznaczyć istotność dobrej współpracy kadry nauczającej z uczniem. Szkoły powinny prowadzić marketing, zachęcający młodzież już na etapie gimnazjum to kształcenia w danym zakresie i uświadamiania przyszłych uczniów, celowości świadomego wyboru kierunku kształcenia. Turystyka jest dziedziną, która dynamicznie rozwija się angażując przy tym wiele innych sektorów gospodarki, posiada duże perspektywy rozwojowe, dlatego podjęcie nauki w danym zakresie będzie miało wymierne efekty przyszłościowe, w postaci zdobycia wykształcenia przynoszącego korzyści materialne.

Działania dążące do zmiany modelu kształcenia kadr dla sektora gospodarki turystycznej można ująć w czterech ramach.

Rysunek 2. Profesjonalny pracownik Turystyczny.

Źródło: Opracowanie własne; na podstawie dokumentu „Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku”

1. Profesjonalna kadra nauczająca.

Jest to kluczowy element osiągnięcia sukcesu. Gdyż to na szkołach spoczywa odpowiedzialność stworzenia wykwalifikowanego pracownika. I to zadanie realizowane jest między innymi za pomocą profesjonalnej kadry. To kadra organizuje proces kształcenia, wywiera wpływ na uczniów, kształtuje jego świadomość, umiejętności i realizuje program nauczania. Nauczyciele powinni stale

doskonalić swoje umiejętności, poprzez np. udział w kursach doskonalenia dla nauczycieli, finansowanych z Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Doskonalenie kadry kształcącej jest także ważne pod względem dostosowania istniejącej oferty dydaktycznej do standardów europejskich.

2. Dostosowanie programów nauczania do potrzeb rynku pracy.

To zadanie można realizować poprzez nawiązanie współpracy z pracodawcami, podmiotami rynku turystycznego, którzy zasygnalizują oczekiwania, jakie stawiają przed pracownikami. Współpraca ta przyniesie wiele wymiernych korzyści. Dla szkoły praktyki u pracodawcy będą rzetelną pracownią uczniów, dostarczą praktyczny aspekt wiedzy, a pracodawca będzie mógł wpływać na system kształcenia, i w konsekwencji na zakres umiejętności przyszłego pracownika. Ponadto współpraca szkół, i instytucji oświatowych z podmiotami sektora turystycznego, powinna także powinna polegać na dopasowaniu programu nauczania do wymogów, jakie pracodawcy stawiają. Czyli np. zgłaszane zapotrzebowanie przez pracodawców powinno być podstawą programu nauczania w szkolnictwie.

Także należy korzystać i organizować uczniom wymianę ze szkołami, uczelniami zagranicznymi w ramach partnerstwa. Wymiana doświadczeń, szlif języka obcego przyniesie wymierne korzyści kształcenia.

3. Integracja kształcenia – ogólnego i zawodowego.

Polega na kształceniu uczniów w ogólną wiedzę oraz na przygotowaniu zawodowym. Obok wielu umiejętności praktycznych, uczeń powinien być kształcony w kierunku ogólnym, czyli nabywać takie umiejętności jak: wysoka kultura osobista, zdolności interpersonalne, dbałość o właściwy wizerunek, dostrzeganie i samodzielne rozwiązywanie problemów. Ważnym tutaj aspektem będzie także nacisk na znajomość języków obcych. Jest to szczególnie ważna umiejętność w przypadku sektora turystycznego, ponieważ obsługa zagranicznych gości tego wymaga. Jednak nie umniejsza to wartości umiejętności zawodowych, które powinny być odpowiedzią na zapotrzebowanie pracodawców. W realizacji tej kwestii, niezbędne jest dobre zaplecze i wyposażenie szkół oraz współpraca z przedsiębiorstwami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

4. Wyposażenie szkół.

Wyposażenie szkół w różnego rodzaju dobra materialne w postaci zaplecza pracowni szkolnych jest niezbędne, aby uczeń mógł już na etapie kształcenia zdobywać umiejętności praktyczne. Nauka obsługi komputera, ma się nijak bez jego fizycznej egzystencji.

Powyżej omawiany system kształcenia dotyczy głównie instytucji oświatowych, ustawicznego kształcenia. A warto podkreślić tutaj także zdobywanie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w różnego rodzaju kursach, niezależnych od posiadanych uprawnień zawodowych. Jest to ważny aspekt doskonalenia zawodowego. Wiele kursów jest finansowanych z Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jest to szansa dla osób, które mają słabą sytuację finansową i małe perspektywy na rynku pracy.

4. Podsumowanie.

4.1. Wnioski i cele z analizy.

Ważnym elementem atrakcyjności turystycznej Dolnego Śląska jest jego zagospodarowanie turystyczne, a szczególności baza noclegowa, gastronomiczna, transportowa i organizatorów turystyki (biura podróży, pośrednicy, agenci). Gospodarka turystyczna w województwie dolnośląskim jest bardzo rozproszona. Najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania i gastronomicznych zlokalizowanych jest we Wrocławiu i na terenie większych miast. Natomiast obszary wiejskie charakteryzują się stosunkowo słabym zagospodarowaniem turystycznym.

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami w branży turystycznej największy udział w zatrudnieniu mają pracownicy kuchni oraz pracownicy restauracji. Także, zaobserwowano, że są to zawody najbardziej poszukiwane na rynku pracy i na które zgłaszane jest największe zapotrzebowanie. Zidentyfikowano słabą współpracę przedsiębiorców ze szkołami branżowymi. Jest to niepokojąca sytuacja, ponieważ z jednej strony i wiele przedsiębiorstw nie chce ją nawiązać, a z drugiej nie widzi jej sensu. Aspekt współpracy jest ważnym elementem kształcenia, ponieważ przedsiębiorcy mogą zgłaszać swoje zapotrzebowanie, zgodne z trendami rynku turystycznego, a szkoły odpowiadając na to, będą przygotowywać pracowników spełniających te wymagania. Wszystkie te działania przyniosą wymierne efekty i podniosą konkurencyjność gospodarki. A także poprawią jakość i standard świadczenia usług, co zostanie docenione przy EURO 2012. Ważnym także elementem zwiększenia kwalifikacji kadr turystyki będą szkolenia, kursy zawodowe. Duża część przedsiębiorców zgłasza zapotrzebowanie na nie, szczególnie w zdobyciu znajomości i szlifuj języków obcych czy szkoleń branżowych. Kursy finansowane z Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są szansą dla osób, które mają słabą sytuację finansową i małe perspektywy na rynku pracy na zdobycie lepszych umiejętności kwalifikacji zawodowych.

Bibliografia

1. AGERON POLSKA, *Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku pracy*, Warszawa 2010
2. M. Cieślak (red. naukowy), *Prognozowanie gospodarcze. Metody i zastosowania*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 1997.
3. Dolnośląska Organizacja Techniczna, Viridiana Maciej R. Dudzik z zespołem „*Inwentaryzacja potencjału turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku*”,
4. Dolnośląska Organizacja Techniczna, „*Inwentaryzacja istniejących liniowych produktów kulturowych na Dolnym Śląsku*”
5. Dolnośląska Organizacja Turystyczna, Prezentacja - *Turystyka uzdrowiskowa - IV Polsko-Saksońskie Forum Gospodarcze*, Jelenia Góra 2007
6. Dolnośląska Izba Gospodarcza, Regionalną Szkołą Turystyczną w Polanicy Zdroju, *Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego w zakresie hotelarstwa i gastronomii na Dolnym Śląsku*, Warszawa 2010
7. Gallup Organization Poland sp. z o.o., *Sytuacja na dolnośląskim rynku pracy – badanie zapotrzebowanie na zawody, kwalifikacje i umiejętności*, Warszawa 2010
8. M. Kachniewska, *Zarządzanie procesem świadczenia usług jako element zintegrowanego zarządzania jakością produktu turystycznego*, SGH, Warszawa 2003.
9. W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
10. A. Panasiuk (red. nauk.), *Gospodarka turystyczna. Zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Naukowe PW 2008
11. Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A., *Aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego*, Warszawa 2009.
12. Polska Organizacja Turystyczna S.A., „*Potencjał i gradacja wartości produktów turystycznych województw*”, Warszawa 2008.
13. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, „*Instrukcja Znakowania Szlaków Turystycznych*”, Warszawa 2007

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

14. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego*, Wrocław 2005
15. US we Wrocławiu, „*Turystyka w województwie dolnośląskim 2004 – 2007*”, 2008.
16. B.Walas, *Ocena wizerunku i standaryzacji regionalnego produktu turystycznego na potrzeby marketingu terytorialnego*, Folia Turistica, nr 21, 2009 r.,
17. B.Walas, *Metodologiczne aspekty standaryzacji produktu turystycznego, Problemy Turystyki*, nr. 1/2, vol. XVIII, Instytut Turystyki, Warszawa, 1995r.
18. Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne, *Studium systemu turystyki i rekreacji rowerowej województwa dolnośląskiego - 2006r.* Wrocław 2006
19. A. Zeliaś, B. Pawełek, S. Wanat, *Prognozowanie ekonomiczne, Teoria, przykłady, zadania*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2003.

Ustawy i Rozporządzenia

- ❖ *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych* Dz.U.01.55.578
- ❖ *Ustawa dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie*
- ❖ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie* Dz.U. z 2006 r. Nr 22 poz. 169

Strony internetowe:

- ❖ www.ekowczasy.pl
- ❖ www.strazgraniczna.pl
- ❖ www.pot.gov.pl
- ❖ www.intur.com.pl
- ❖ www.turystyka.dolnyslask.pl
- ❖ szlaki.pttk.pl
- ❖ edueko.pttk.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

- ❖ pih.hotel.pl
- ❖ www.pamiatkarz.info
- ❖ www.stat.gov.pl
- ❖ www.po40.pl
- ❖ www.kajak.org.pl
- ❖ www.dolnyslask.org
- ❖ www.minrol.gov.pl
- ❖ www.pzw.org.pl
- ❖ www.polskatimes.pl
- ❖ wikipedia.pl
- ❖ www.camino.net.pl
- ❖ www.myslistwo.pl
- ❖ www.camino.net.pl, Prezentacja pt. „Drogi Świętego Jakuba w Polsce”, Anna Czekaj, Jacek Małańczuk,
- ❖ www.polskatimes.pl, artykułu pt. „*Dolny Śląsk: historii i smaków pomieszanie*” Krzysztof Kucharski 2008-07-17,
- ❖ www.caminodesantiago.pl, artykuł pt. „*Dolnośląska Droga św. Jakuba*”, Henryk Karaś, Emil Mendyk, Waldemar Hass, 22.10.2008,
- ❖ www.zopzl.wroclaw.pl
- ❖ dolnyslask.poland.com
- ❖ www.umwd.dolnyslask.pl/
- ❖ <http://naszeskaly.pl>
- ❖ www.ekoportal.pl
- ❖ dziennikturystyczny.pl/2009/07/dot-organizuje-kurs-dla-pamiatkarzy/

Spis tabel

Tabela 1. Antycypacja szans i perspektyw rozwoju poszczególnych typów dziedzin gospodarki turystycznej /produktów turystycznych/ na Dolnym Śląsku.	14
Tabela 2. Antycypacja szans i perspektyw rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku	24
Tabela 3. Ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2009 roku.	26
Tabela 4. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku.....	27
Tabela 5. Baza gastronomiczna w województwie dolnośląskim w 2009 roku.....	33
Tabela 6. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku	34
Tabela 7. Liczba obiektów gastronomicznych ogółem w województwie dolnośląskim w podziale powiatowym w 2009 roku.	35
Tabela 8. Ilość podmiotów branży transportu pasażerskiego funkcjonujących w województwie dolnośląskim w 2009 roku.	40
Tabela 9. Baza transportowa w województwie dolnośląskim w podziale na rodzaj gminy, w 2009 roku.	41
Tabela 10. Podmioty branży organizatorów turystyki w województwie dolnośląskim, w 2009 roku	46
Tabela 11. Podmioty branży organizatorów turystyki w województwie dolnośląskim, w 2009 roku z uwzględnieniem rodzaju gminy.	46
Tabela 12. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku według subregionów w 2009 roku.....	51
Tabela 13. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	56
Tabela 14. Podmioty transportowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	58
Tabela 15. Organizatorzy, pośrednicy i agenci turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	59

Tabela 16. Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Polsce według województw w 2009 roku.....	65
Tabela 17. Obiekty hotelowe w Polsce według województw w 2009 roku.....	66
Tabela 18. Wybrane obiekty zbiorowego zakwaterowania według kategorii w 2009 roku.	67
Tabela 19. Wyposażenie obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2009 roku.....	70
Tabela 20. Placówki gastronomiczne wg rodzaju własności w 2009 roku.	74
Tabela 21. Szlaki na Dolnym Śląsku	79
Tabela 22. Szlaki piesze, nizinne na Dolnym Śląsku, oznakowane przez PTTK.....	80
Tabela 23. Szlaki rowerowe Dolnego Śląska o charakterze międzynarodowym i euroregionalnym.....	85
Tabela 24. Spływy kajakowe na Dolnym Śląsku.....	87
Tabela 25. Szlaki narciarskie na Dolnym Śląsku.	89
Tabela 26. Ośrodki narciarskie na Dolnym Śląsku.	90
Tabela 27. Infrastruktura turystyczna turystyki narciarskiej w województwie dolnośląskim.....	91
Tabela 28. Uzdrowiska na Dolnym Śląsku.	102
Tabela 29. Zakłady uzdrowiskowe na Dolnym Śląsku w 2009 roku.	102
Tabela 30. Ilość obiektów branży Wellness, Spa, Med-Tours.	104
Tabela 31. Obiekty z zapleczem konferencyjnym na Dolnym Śląsku w 2009 roku.	110
Tabela 32. Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe na Dolnym Śląsku w 2009 roku.	110
Tabela 33. Obiekty agroturystyczne w województwie dolnośląskim, w 2007 roku..	112
Tabela 34. Obszary prawnie chronione w województwie dolnośląskim, stan 2010 roku.	114
Tabela 35. Przejścia graniczne w województwie dolnośląskim.	126
Tabela 36. Zestawienie zidentyfikowanych trendów i tendencji w gospodarce turystycznej regionu wg typów turystyki.....	136
Tabela 37. Zestawienie zidentyfikowanych trendów i tendencji w gospodarce turystycznej regionu wg sektorów turystyki.....	141

Tabela 38. Prognozy przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego na 2010 rok i 2013.....	149
Tabela 39. Prognoza turystów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie dolnośląskim na lata: 2010 i 2013.....	150
Tabela 40. Prognozy przyjazdów turystów do województwa dolnośląskiego na 2013 rok i 2015.....	152
Tabela 41. Prognoza turystów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie dolnośląskim na lata: 2013 i 2015.....	152
Tabela 42. Struktura zatrudnienia kadry sektora turystycznego na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.	156
Tabela 43. Struktura zatrudnienia kadry turystyki aktywnej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.....	158
Tabela 44. Struktura zatrudnienia kadry turystyki uzdrowiskowej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.	160
Tabela 45. Struktura zatrudnienia kadry turystyki miejskiej i kulturowej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.	162
Tabela 46. Struktura zatrudnienia kadry turystyki biznesowej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.	164
Tabela 47. Struktura zatrudnienia kadry turystyki wiejskiej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.....	166
Tabela 48. Struktura zatrudnienia kadry turystyki tranzytowej na Dolnym Śląsku– wyniki badań własnych.	168

Spis wykresów

Wykresy 1. Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku ze względu na rodzaj gminy w 2009 roku.....	28
Wykres 2. Hotele w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.	29
Wykres 3. Motele w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.	30
Wykres 4. Pensjonaty w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.	30
Wykres 5. Domy wycieczkowe w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.	31
Wykres 6. Schroniska w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.....	31
Wykres 7. Schroniska młodzieżowe w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.	32
Wykres 8. Kampingi w województwie dolnośląskim z uwzględnieniem powiatów w 2009 roku.....	32
Wykresy 9. Baza gastronomiczna w województwie dolnośląskim w 2009 roku z uwzględnieniem rodzaju gminy.....	34
Wykresy 10. Restauracje wg powiatów w 2009 roku.....	37
Wykresy 11. Placówki gastronomiczne wg powiatów w 2009 roku.....	37
Wykresy 12. Bary wg powiatów w 2009 roku.....	38
Wykresy 13. Stołówki wg powiatów w 2009 roku.....	38
Wykresy 14. Katering wg powiatów w 2009 roku.....	39
Wykres 15. Transport pasażerski miejski na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	41
Wykres 16. Transport pasażerski międzymiastowy na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	42
Wykres 17. Transport pasażerski rozkładowy pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	42

Wykres 18. Transport pasażerski rozkładowy pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	43
Wykres 19. Transport lądowy pasażerski, pozostały na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	43
Wykres 20. Transport kolejowy na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	44
Wykres 21. Działalność organizatorów turystyki na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	47
Wykres 22. Działalność pośredników turystycznych na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	47
Wykres 23. Działalność agentów turystycznych na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	48
Wykres 24. Działalność turystyczna, pozostała na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.	48
Wykres 25. Działalność agencji turystycznych, pilotów i przewodników wycieczek, pozostała działalność na Dolnym Śląsku w podziale powiatowym, w 2009 roku.....	49
Wykres 26. Hotele na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	52
Wykres 27. Motele na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	52
Wykres 28. Pensjonaty na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	53
Wykres 29. Domy wycieczkowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	53
Wykres 30. Schroniska na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	54
Wykres 31. Kampingi na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	54
Wykres 32. Obiekty gastronomiczne na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	57

Wykres 33. Podmioty transportowe na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	58
Wykres 34. Organizatorzy turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	60
Wykres 35. Pośrednicy turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.	61
Wykres 36. Agenci turystyki na Dolnym Śląsku według subregionów turystycznych w 2009 roku.....	62
Wykres 37. Zakres oferowanych usług przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.....	77
Wykres 39. Zakres oferowanych usług turystyki uzdrowskiej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.	105
Wykres 41. Zakres oferowanych usług turystyki biznesowej przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.	112
Wykres 42. Zakres oferowanych usług turystyki na terenach wiejskich przez podmioty gospodarki turystycznej na Dolnym Śląsku.	122
Wykresy 43. Struktura zatrudnienia kadr turystycznych Dolnego Śląska – wyniki badań własnych.....	155
Wykresy 44. Struktura zatrudnienia kadry turystyki aktywnej– wyniki badań własnych.	157
Wykresy 45. Struktura zatrudnienia kadry turystyki uzdrowskiej – wyniki badań własnych.....	159
Wykres 46. Struktura zatrudnienia kadry turystyki miejskiej i kulturowej – wyniki badań własnych.....	161
Wykres 47. Struktura zatrudnienia kadry turystyki biznesowej – wyniki badań własnych.....	163
Wykresy 48. Struktura zatrudnienia kadry turystyki tranzytowej– wyniki badań własnych.....	167

Spis map

Mapa 1. Obszary koncentracji oznakowania dla turystyki pieszej na Dolnym Śląsku83 (i Śląsku Opolskim).....	83
Mapa 2. Szlaki rowerowe na obszarze Dolnego Śląska (i Śląska Opolskiego)	85
Mapa 3. Spływy kajakowe w województwie dolnośląskim.	89
Mapa 4. Ośrodki wspinaczkowe na Dolnym Śląsku (i Śląsku Opolskim).....	92
Mapa 7. Ośrodki jeździeckie na Dolnym Śląsku (i Śląsku Opolskim)	100
Mapa 10. Agroturystyka i Ekoturystyka na Dolnym Śląsku.....	113
Mapa 11. Produkty Tradycyjne.....	121
Mapa 12. Szlak Cysterski w Polsce.....	124
Mapa 13. Przebieg drogi Św. Jakuba na Dolnym Śląsku	125
Mapa 14. Przejścia graniczne w województwie Dolnośląskim.....	126
Mapa 15. Planowane zatrudnienie w 2011 roku, w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.	171
Mapa 16. Planowane zatrudnienie na EURO 2012 w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku.	173
Mapa 17. Planowane zatrudnienie na EURO 2012 w podmiotach branży turystycznej funkcjonującej na Dolnym Śląsku – z wyłączeniem odpowiedzi – Nie, nie potrzebujemy	174

Rysunki

Rysunek. 1 Selektor wektorowy korelacji atrakcyjności i potencjału wzrostu / trendu / sektorów gospodarki turystycznej Dolnego Śląska.....	12
Rysunek 2. Profesjonalny pracownik Turystyczny.....	178

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Wzór ankiety

ANKIETA	
Nr:1	Data:
Badanie skierowane do przedsiębiorców działających w sektorze usług turystycznych w celu wykonania opracowań/analiz w ramach wdrażanego projektu systemowego pn. „Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”	
I. Dane przedsiębiorstwa	
1.1 Lokalizacja firmy	
gmina wiejska	
gmina miejska	
gmina miejsko-wiejska	
powiat	
1.2 Szczegółowe dane	
Nazwa firmy	
Adres	
Telefon	
meil, strona internetowa	
1.3 W jakim sektorze prowadzona jest Państwa firma? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
Sektor bazy noclegowej	☐
Sektor bazy gastronomicznej	☐
Sektor transportu pasażerskiego - drogowego	☐
Sektor transportu pasażerskiego - kolejowego	☐
Sektor organizatorów turystyki	☐
Sektor pośredników/organizatorów turystycznych	☐
Sektor pośredników turystycznych	☐
Inny, proszę podać jaki?	☐
1.4 Jaki status posiada Państwa firma? (Proszę zaznaczyć właściwe)	

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Hotel (ilość gwiazdek?)	
Pensjonat (ilość gwiazdek?)	
Dom wycieczkowy (kategoria?)	
Restauracja hotelowa	
Restauracja indywidualna	
Biuro podróży	
Organizacja turystyczna	
Przedsiębiorstwo transportowe	
Agroturystyka	
Zajazd, karczma, gościniec	
Pokoje gościnne	
Usługi pilockie	
Usługi przewodnickie	
Prywatni gestorzy atrakcji turystycznych (zarządzający atrakcją)	
Uzdrowisko	
Infrastruktura paraturystyczna	
Inne, proszę podać jakie?	
II. Typ świadczonych usług	
2.1 Jaki jest zakres oferowanych przez Państwa firmę usług: (Proszę zaznaczyć właściwe)	
wycieczek pieszych	
wycieczki piesze w górach	
wycieczek rowerowych	
wypożyczalni rowerowych	
kajakarstwo	
wypożyczalni sprzętu wodnego	
wypożyczalni sprzętu narciarskiego	
organizatorów wyjazdów na narty	
wspinaczki w górach	
jeździectwo konne	
myślistwo	
wędkarstwo	
animatore turystyki	
SPA	
Wellness	
Med-tours	
Organizacja imprez	
Organizacja podróży tematycznych, językowych	
Organizacji zwiedzania miejsc kultu duchowego	
Konferencyjnych, Kongresowych	
Podróży służbowych	
Incentive tours	

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Agroturystyka	
Ekoturystyka	
Pamiętkarstwo	
Kuchnia regionalna	
Przewóz osób	
Inne, proszę podać, jakie?	
2.2. Czy świadczą Państwo usługi on-line? Proszę zaznaczyć właściwe	
prorowadzenie strony internetowej	
możliwość rezerwacji on-line	
III. Promocja	
3.1 Jak Państwa firma promuje swoje usługi i produkty? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
Internet	
Prasa	
Radio	
Telewizja	
Ulotki, foldery	
Marketing szeptany	
Udział w targach, misjach	
Promocja osobista	
Inne?	
Nie stosuje	
IV. Struktura zatrudnienia	
4.1. Jaka jest kategoria wiekowa pracowników w Państwa przedsiębiorstwie? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
24 lata i mniej	Ile?
w tym kobiet	Ile?
25-34	Ile?
w tym kobiet	Ile?
35-44	Ile?
w tym kobiet	Ile?
45-54	Ile?
w tym kobiet	Ile?
powyżej 55	Ile?
w tym kobiet	Ile?

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

4.2. Poziom zatrudnienia w ciągu roku w Państwa przedsiębiorstwie?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.3. Ilu pracowników zatrudniacie Państwo na stałe?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.4. Ilu pracowników zatrudniacie Państwo sezonowo?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.5. Ile osób to kadra zarządzająca?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.6. Ile osób to kadra średniego szczebla?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.7. Ile osób to kadra bezpośredniej obsługi klienta?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
4.8 Czy istnieje w Państwa przedsiębiorstwie potrzeba dodatkowego zatrudnienia w ciągu najbliższego roku? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
Tak, ciągle brakuje nam personelu		☐
Tak, ale tylko w sezonie letnim		☐
Tak, ale tylko w sezonie zimowym		☐
Tak, ale tylko przy wzmożonym natężeniu ruchu		☐
Nie, nie planujemy dodatkowego zatrudnienia		☐
4.9. Jeśli planują Państwo zwiększenie zatrudnienia to, w jakich zawodach (ile osób) w ciągu najbliższego roku? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
Kierownicy jednostek	Ile?	
Kierownicy działów	Ile?	
Specjaliści ds. marketingu	Ile?	
Specjaliści ds. sprzedaży usług	Ile?	
Specjaliści ds. organizacji i rozwoju usług	Ile?	
Pracownicy biur podróży	Ile?	
Recepcjoniści	Ile?	
Przewodnicy turystyczni	Ile?	
Kucharze	Ile?	

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

Kelnerzy i barmani	Ile?	
Cukiernicy	Ile?	
Hostessy	Ile?	
Pokojowe	Ile?	
Sprzątaczk	Ile?	
Kierowcy	Ile?	
Inne?	Ile?	
<i>W tym kobiet?</i>	Ile?	
4.10. Czy planują Państwo zwiększenie zatrudnienia, w jakich zawodach (ile osób), pod EURO 2012? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
Kierownicy jednostek	Ile?	
Kierownicy działów	Ile?	
Specjaliści ds. marketingu	Ile?	
Specjaliści ds. sprzedaży usług	Ile?	
Specjaliści ds. organizacji i rozwoju usług	Ile?	
Pracownicy biur podróży	Ile?	
Recepcjoniści	Ile?	
Przewodnicy turystyczni	Ile?	
Kucharze	Ile?	
Kelnerzy i barmani	Ile?	
Cukiernicy	Ile?	
Hostessy	Ile?	
Pokojowe	Ile?	
Sprzątaczk	Ile?	
Kierowcy	Ile?	
Inne?	Ile?	
Nie planujemy	Ile?	
<i>W tym kobiet?</i>	Ile?	
4.11. Czy przy zatrudnianiu pracowników bierzecie Państwo pod uwagę znajomość języków obcych?		

4.12. Jakie będzie preferowane wykształcenie nowych pracowników? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
wyższe	☐	
wyższe związane z branżą/sektorem (pyt. 4.9, 4.10)	☐	
średnie	☐	
średnie związane z branżą/sektorem (pyt. 4.9, 4.10)	☐	
zawodowe	☐	
zawodowe związane z branżą/sektorem (pyt. 4.9, 4.10)	☐	
brak oczekiwań co do wykształcenia	☐	
4.13. Czy widzą Państwo potrzebę szkoleń pracowniczych? Jeśli tak, to w jakim zakresie?		
językowe	☐	
branżowe/związane z sektorem który reprezentuję	☐	
interpersonalne (obsługa klienta, savoir vivre, komunikacyjne)	☐	
Inne, proszę podać jakie?	☐	
Nie	☐	
V. Poziom wykształcenia kadry		
5.1 Ile osób posiada wykształcenie wyższe?	Ile?	
W tym o kierunku turystycznym?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
5.2 Ile osób posiada wykształcenie średnie?	Ile?	
W tym o kierunku turystycznym?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
5.3 Ile osób posiada wykształcenie ponadgimnazjalne, podstawowe?	Ile?	
W tym o kierunku turystycznym?	Ile?	
W tym kobiety?	Ile?	
5.4 Jak Państwo oceniają wiedzę i przygotowanie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i średnich do pracy w zawodzie kucharz? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
bardzo dobra	☐	
dobra	☐	
średnia	☐	
niska	☐	
ciężko ocenić	☐	
5.5. Jak Państwo oceniają wiedzę i przygotowanie absolwentów szkół średnich do pracy w zawodzie technik hotelarstwa? (Proszę zaznaczyć właściwe)		

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

bardzo dobra	
dobra	
średnia	
niska	
ciężko ocenić	
5.6. Jak Państwo oceniają wiedzę i przygotowanie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i średnich do pracy w zawodzie barman, kelner? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
bardzo dobra	
dobra	
średnia	
niska	
ciężko ocenić	
5.7. Jak Państwo oceniają wiedzę i przygotowanie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i średnich do pracy w zawodzie cukiernik? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
bardzo dobra	
dobra	
średnia	
niska	
ciężko ocenić	
5.8. Jak Państwo oceniają wiedzę i przygotowanie absolwentów szkół wyższych do pracy po kierunku zarządzanie i marketing? (Proszę zaznaczyć właściwe)	
bardzo dobra	
dobra	
średnia	
niska	
ciężko ocenić	
VI. Poziom wynagrodzenia (brutto)	
6.1 Ile osób otrzymuje pensję do 2000 zł?	Ile?
W tym kobiety?	Ile?
6.2 Ile osób otrzymuje pensję w przedziale 2001-3000 zł?	Ile?
W tym kobiety?	Ile?
6.3 Ile osób otrzymuje pensję w przedziale 3001-4000 zł?	Ile?
W tym kobiety?	Ile?
6.4 Ile osób otrzymuje pensję w przedziale 4001-5000 zł?	Ile?
W tym kobiety?	Ile?
6.5 Ile osób otrzymuje pensję w 5001 i więcej?	Ile?

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Ocena szans rozwojowych w turystyce Dolnego Śląska w kontekście Mistrzostw Europy 2012”.
POKL.08.01.04-02-001/09

W tym kobiety?	Ile?	
VII. Dane finansowe		
7.1 Jakie państwa firma osiągnęła przychody? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
Do 500 000		☐
500 001-1 000 000		☐
1 000 001-2 000 000		☐
2 000 001 i więcej		☐
7.2 Jakie państwa firma poniosła koszty? (Proszę zaznaczyć właściwe)		
Do 500 000		☐
500 001-1 000 000		☐
1 000 001-2 000 000		☐
2 000 001 i więcej		☐
VIII. Euro 2012		
8.1. Czy spodziewacie się Państwo zwiększonych dochodów i większej liczby klientów podczas odbywającego się na Dolnym Śląsku EURO 2012? (Proszę zaznaczyć właściwe)	Tak	☐
	Nie	☐
8.2 Czy spodziewacie się Państwo zwiększonych dochodów i większej liczby klientów po EURO 2012? (Proszę zaznaczyć właściwe)	Tak	☐
	Nie	☐
8.3 Czy korzystaliście Państwo ze szkoleń pod kątem EURO 2012? (Proszę zaznaczyć właściwe)	Tak	☐
	Nie	☐
Jeśli tak to proszę wymienić poniżej, z jakich?		